Betänkande FiUB 6/2025 rd– SRR 2/2025 rd

Finansutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2026—2029

INLEDNING

Remiss

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029 (VNS 2/2025 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty muihin erikoisvaliokuntiin lausunnon antamista varten. Mahdollinen lausunto on annettava viimeistään 23.5.2025.

Utlåtanden

Följande utlåtanden har lämnats i ärendet:
- utrikesutskottet UtUU 5/2025 rd
- försvarsutskottet FsUU 3/2025 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 6/2025 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 14/2025 rd
- lagutskottet LaUU 1/2025 rd
- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 6/2025 rd
- miljöutskottet MiUU 11/2025 rd
- ekonomiutskottet EkUU 18/2025 rd
- kulturutskottet KuUU 6/2025 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 8/2025 rd
- social- och hälsovårdsutskottet ShUU 6/2025 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört
- budgetchef Mika Niemelä, finansministeriet
- avdelningschef, överdirektör Terhi Järvikare, finansministeriet
- finansråd, enhetschef Kati Jussila, finansministeriet
- budgetråd Marko Synkkänen, finansministeriet
- budgetråd Tero Tyni, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Veliarvo Tamminen, finansministeriet
- specialsakkunnig Atro Andersson, finansministeriet
- specialsakkunnig Helka Liu, finansministeriet
- kanslichef Esa Pulkkinen, försvarsministeriet
- enhetschef, ekonomidirektör Kristiina Olsson, försvarsministeriet

- expert Elina Kettunen, social- och hälsovårdsministeriet
- avdelningschef Maija Strandberg, statsrådets kansli
- konsultativ tjänsteman Sinikka Mustakari, avdelningen för ägarstyrning vid statsrådets kansli
- direktör Matti Okko, Statens revisionsverk
- seniorekonom Suvi Kangasrääsiö, Statens revisionsverk
- senior ekonom Matthias Strifler, Statens revisionsverk
- ordförande, professor Niku Määttänen, Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- rådgivare Jarkko Kivistö, Finlands Bank
- armékommendör, generallöjtnant Pasi Välimäki, Armén
- major Tommi Myyryläinen, Arméstaben
- överdirektör Tuulia Hakola-Uusitalo, Statens ekonomiska forskningscentral
- verkställande direktör Markus Lahtinen, Pellervon taloustutkimus PTT
- verkställande direktör Aki Kangasharju, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- forskningshandledare Ilkka Kiema, Forskning om arbete och ekonomi LABORE
- direktör Sami Pakarinen, Finlands näringsliv rf
- chefekonom Ilkka Kaukoranta, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefsekonom Pasi Sorjonen, Akava ry
- chefsekonom Patrizio Lainá, STTK rf
- ledande ekonomist Petri Malinen, Företagarna i Finland rf
- arbetslivsprofessor Martti Hetemäki
- professor Roope Uusitalo
- politices doktor Sixten Korkman
- politices doktor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- försvarsministeriet
- Finlands Kommunförbund
- barnombudsmannens byrå
- äldreombudsmannens byrå
- Finlands Naturpanel
- Finlands klimatpanel
- Statens pensionsfond
- forskningsenheten BIOS
- UTAK - Uuden talousajattelun keskus
- doktorand Antti Ronkainen, Helsingfors universitet
- Solidium Oy
- Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab.

Förvaltnings- och säkerhetsdelegationen har hört
- understatssekreterare Pekka Puustinen, utrikesministeriet
- ekonomiplaneringschef Katja Bordi, utrikesministeriet
- enhetschef, ekonomidirektör Kristiina Olsson, försvarsministeriet
- ekonomi- och planeringsdirektör Antti Karila, inrikesministeriet
- generaldirektör Sami Rakshit, Tullen.

Kultur- och vetenskapsdelegationen har hört

- kanslichef Eeva-Riitta Pirhonen, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Jorma Karhu, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Tiina Kivisaari, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Petri Lempinen, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Sirkku Linna, undervisnings- och kulturministeriet
- ekonomichef Pasi Rentola, undervisnings- och kulturministeriet
- direktör Jorma Waldén, undervisnings- och kulturministeriet
- verksamhetsledare Ida Mielityinen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- verksamhetsledare Heikki Holopainen, Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf
- utbildningspolitisk expert Nikolas Bursiewicz, Finlands studentkårers förbund FSF rf.

Kultur- och vetenskapsdelegationen har fått ett skriftligt yttrande av
- Finlands Akademi
- Professorsförbundet
- Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf
- Tieteentekijöiden liitto ry.

Jordbruksdelegationen har hört
- ekonomidirektör Matti Hyytinen, jord- och skogsbruksministeriet.

Trafikdelegationen har hört
- budgetråd Jyrki Tanskanen, kommunikationsministeriet
- trafikråd Maria Torttila, kommunikationsministeriet
- avdelningsdirektör Ari-Pekka Manninen, Trafikledsverket.

Arbets- och näringsdelegationen har hört
- direktör Jukka Nummikoski, arbets- och näringsministeriet.

Kommun- och välfärdsdelegationen har hört
- budgetråd Niina Puolusmäki, justitieministeriet
- ledande specialsakkunnig, enhetschef Laura Pitkänen, finansministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Susanna Grimm-Vikman, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Petra Kokko, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Jussi Lind, social- och hälsovårdsministeriet
- ledande expert Nina Knape, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- utvecklingschef Pia Tuominen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- chefekonom Minna Punakallio, Finlands Kommunförbund.

Kommun- och välfärdsdelegationen har fått ett skriftligt yttrande av
- SOSTE Finlands social och hälsa rf.

Bostads- och miljödelegationen har hört
- ekonomichef Tuula Pietilä, miljöministeriet
- specialsakkunnig Atro Andersson, finansministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Ekonomiska utsikter och utmaningar

Planen för de offentliga finanserna 2026–2029 bygger på finansministeriets prognos[1], som publicerades i april. I prognosen har de omedelbara effekterna av de tillväxtåtgärder som regeringen beslutade om våren 2025 beaktats i fråga om inkomster och utgifter i de offentliga finanserna.

Tillväxten i Finlands ekonomi har skjutits upp i flera års tid. År 2024 upphörde dock recessionen, även om bruttonationalprodukten (BNP) enligt Statistikcentralen fortfarande var 0,1 procent lägre än året innan[2]. Under januari—mars 2025 låg BNP-volymen på samma nivå som föregående kvartal, men ökade med 0,8 procent jämfört med motsvarande period året innan[3]. Finansministeriets uppskattning är att den ekonomiska tillväxten kommer att vara 1,3 procent 2025, 1,6 procent 2026 och kring 1,5 procent 2027—2029.

Inflationen har klart avtagit och räntorna har sjunkit, vilket har förbättrat hushållens köpkraft både i Finland och på exportmarknaden. Ökningen i konsumtionen bromsas dock upp av den ekonomiska osäkerheten. Däremot bedöms investeringarna öka snabbare i takt med att byggandet återhämtar sig till följd av projekt kopplade till energiomställningen och försvaret.

Sysselsättningen beräknas gradvis börja öka under 2025 i takt med att produktionen återhämtar sig. Under åren 2026—2029 ökar antalet sysselsatta, arbetslöshetsgraden sjunker till 7,3 procent och sysselsättningsgraden stiger till 73,7 procent. Utvecklingen av sysselsättningen påverkas förutom av konjunkturutvecklingen också av regeringens strukturpolitiska sysselsättningsåtgärder.

Underskottet i de offentliga finanserna var 2024 större än väntat, 4,4 procent i förhållande till BNP. Det förbättrade konjunkturläget och de anpassningsåtgärder som regeringen beslutat om bedöms minska underskottet från och med 2025. Trots detta förblir underskottet under hela ramperioden över 3 procent i förhållande till BNP. Också det strukturella saldot, rensat från konjunktureffekter, förväntas uppvisa ett underskott på 2,4—3,3 procent av BNP under ramperioden.

Ökningen av den offentliga skulden i förhållande till BNP avtar till under en procentenhet åren 2026 och 2027. År 2027 bromsas skuldsättningen av en extra intäktsföring från Statens pensionsfond. I slutet av ramperioden ökar skuldsättningen igen, bland annat till följd av ökade försvars- och ränteutgifter, och skuldkvoten stiger till nästan 90 procent år 2029.

Statsförvaltningen är fortsatt den mest underskottsdrabbade delsektorn inom de offentliga finanserna och förblir så. Även kommunsektorn och välfärdsområdena uppvisar fortsatt underskott, medan arbetspensionsanstalterna uppvisar ett överskott och saldot för övriga socialskyddsfonder är nära balans.

1 Ekonomisk översikt, våren 2025. Ekonomiska utsikter, 30.4.2025. Finansministeriets publikationer 2025:13.
2 Statistikcentralen. Nationalräkenskaper 2024. 14.3.2025.
3 Statistikcentralen. Nationalräkenskaper, kvartalsvis 2025. 1:a kvartalet. 30.5.2025.

En del av de sakkunniga ansåg att finansministeriets prognos är realistisk, medan andra bedömde den som rätt optimistisk. Prognosen förutsätter bland annat att de tullar som Förenta staterna infört endast gäller en kort tid. Å andra sidan påpekades det att prognosen inte beaktar de dynamiska effekterna av regeringens tillväxtåtgärder, vilket utgör en positiv risk.

Utskottet konstaterar dock att den ekonomiska utvecklingen är förknippad med exceptionellt stor osäkerhet. Utsikterna för världsekonomin är mycket instabila, och återhämtningen skuggas av handels- och geopolitiska spänningar och ökad protektionism. Finlands ekonomiska utveckling kan därmed också bli svagare än förutspått.

Utskottet är bekymrat över den fortsatta skuldsättningen i de offentliga finanserna. De förväntade inkomsterna räcker inte till för att finansiera framtida utgifter. Finansministeriet bedömer att detta hållbarhetsgap är cirka 2,5 procent i förhållande till BNP, alltså 7,5 miljarder euro på 2029 års nivå.

Befolkningens åldrande utgör en betydande utmaning för de offentliga finanserna och deras hållbarhet. I takt med att behoven ökar ansåg de sakkunniga att förmågan att begränsa utgiftsökningen inom social- och hälsovården är en ödesfråga för Finlands offentliga ekonomi. Även den kraftiga ökningen av försvarsutgifterna försvagar hållbarheten i de offentliga finanserna, vid sidan av andra påfrestningar på ekonomin såsom anpassning till klimatförändringen samt behovet av att förnya och reparera den offentliga infrastrukturen.

Utskottet noterar att Finlands BNP-utveckling har varit svag och har legat under nivån i jämförbara länder i hela 17 års tid. Våra produktionsresurser är underutnyttjade och vi har gått miste om det mervärde som hade kunnat uppnås med full sysselsättning av resurserna under denna tid. Finansministeriet förutspår att Finlands potentiella produktion ökar med i genomsnitt cirka 0,9 procent per år under perioden 2025—2029. Utvecklingen beror på hur arbetsinsatsen, kapitalstocken och den totala produktiviteten utvecklas. Den svaga produktivitetstillväxten är ett generellt fenomen även i andra utvecklade ekonomier, men i Finland har tillväxten i arbetsproduktiviteten varit särskilt långsam.

Utskottet anser det viktigt att utvecklingen i fråga om ekonomi och produktivitet förändras. Förnyelse- och omställningsförmåga behövs både inom den privata och den offentliga sektorn för att åstadkomma mer och bättre med mindre resurser. Det behövs incitament och mod att investera i kapital och humankapital.

Mål och regler för finanspolitiken

Regeringens ekonomiska politik syftar till att höja finländarnas levnadsstandard, styra in Finlands ekonomi på en hållbar tillväxtbana och bryta den skuldsättningsutveckling som hotar välfärden. Målet är att stabilisera skuldkvoten i de offentliga finanserna före utgången av 2027. På längre sikt är målet att balansera upp de offentliga finanserna och få skuldkvoten att sjunka.

Den aktuella planen för de offentliga finanserna har utarbetats med utgångspunkt i EU:s och Finlands finanspolitiska lagstiftning. Utifrån EU:s reviderade finanspolitiska lagstiftning utarbetar medlemsstaterna medelfristiga (finans- och strukturpolitiska) planer i vilka nettoutgiftsbanan, det

vill säga de nominella primära nettoutgifternas tillåtna ökningstakt, utgör en central del. Europeiska unionens råd godkände i januari 2025 Finlands nationella medelfristiga plan och den nettoutgiftsbana som ingår i den för åren 2025—2028. Finlands lägesrapport finns i bilaga 4 till redogörelsen. Den nationella finanspolitiska lagstiftningen ska revideras i enlighet med EU-lagstiftningen före utgången av 2025.

I april 2025 ansökte Finland om att aktivera den nationella undantagsklausulen enligt EU:s finanspolitiska regelverk för åren 2025—2028 på grund av ökade försvarsutgifter. Klausulen möjliggör ett tillfälligt avsteg från nettoutgiftsbanan, under förutsättning att flexibiliteten begränsas till försvarsutgifter och uppgår till högst 1,5 procent av BNP per år (jämfört med utgiftsnivån 2021). Om den beviljas har flexibiliteten stor betydelse för bedömningen av hur Finland följer EU:s regler för de offentliga finanserna. Den förändrar dock inte det faktum att de ökade försvarsutgifterna medför betydande skuldsättning. Behovet av att öka försvarsutgifterna är permanent, och finansieringen av dessa utgifter kräver lösningar som sträcker sig över flera valperioder.

Utskottet stöder regeringens finanspolitiska mål och anser att det är nödvändigt att balansera de offentliga finanserna, bryta skuldsättningstrenden och vända ekonomin till tillväxt. Det är också viktigt att regeringen har förbundit sig att stärka de nationella finanspolitiska reglerna så att de i ännu högre grad ska stödja en hållbar skuldsättning. För att uppnå regeringens skuldmål krävs att det åtgärdspaket på 9 miljarder euro som regeringen tidigare beslutat om genomförs i sin helhet senast 2027. Åtgärder som bromsar utgiftsökningen eller stärker inkomstbasen behövs dock även på längre sikt, över flera valperioder. Därför måste planeringen av de offentliga finanserna i Finland utvecklas målmedvetet, och den nationella beredningen av reglerna måste säkerställa ett långsiktigt och valperiodsöverskridande åtagande. Regeringen har också förbundit sig till ramförfarandet för statsfinanserna, vilket utskottet, i likhet med regeringen, anser utgör grunden för en trovärdig ekonomisk politik.

Den finanspolitiska linjen

I början av sin mandatperiod beslutade regeringen i regeringsprogrammet och i ramförhandlingarna våren 2024 om ett åtgärdspaket som stärker de offentliga finanserna med sammanlagt cirka 9 miljarder euro. Paketet består av cirka 5,7 miljarder euro i utgiftsanpassningar, cirka 1,4 miljarder euro i skattehöjningar och cirka 2 miljarder euro i strukturella sysselsättningsåtgärder.

Omvärldsläget har under hela valperioden varit osäkert, och det har varit svårt att minska underskottet i de offentliga finanserna i det svaga konjunkturläget. I lågkonjunkturer ger inte heller strukturella sysselsättningsåtgärder den förväntade effekten. Finlands ekonomiska utveckling har varit bland de svagaste i EU-området, vilket gör att behovet av att påskynda tillväxten är särskilt akut för Finland.

För att vända utvecklingen beslutade regeringen vid halvtidsöversynen om nya åtgärder som skapar förutsättningar för att påskynda tillväxten. Detta tillväxtpaket på drygt 2 miljarder euro finansieras genom utgiftsbesparingar, en tätare skattebas och de dynamiska effekter som åtgärderna förväntas ge upphov till. Dessutom görs en engångshöjning av intäktsföringen från Statens pensionsfond, vilket minskar statens lånebehov med cirka 1 miljard euro år 2027. Detta är avsett att

fungera som en bryggfinansiering tills de gynnsamma dynamiska effekterna av de beslutade åtgärderna realiseras i form av ökad tillväxt.

Utskottet anser det vara viktigt att tillväxten sätts i centrum för den ekonomiska politiken, eftersom det är omöjligt att trygga hållbarheten i de offentliga finanserna utan en tillräckligt snabb ekonomisk tillväxt. Utskottet delar de sakkunnigas uppfattning om att regeringens nya riktlinjer innebär en betydande kursändring. Skattebesluten från halvtidsöversynen är modiga och ambitiösa. Genom skattesänkningarna strävar regeringen i första hand efter att stärka incitamenten i ekonomin. Regeringens skattebeslut gör också finanspolitiken mer stimulerande än tidigare, eftersom de kompenserande besparingsåtgärderna är mindre än skattesänkningarna. Därigenom förväntas besluten sannolikt öka den totala efterfrågan, vilket tillfälligt kan höja den totala produktionen.

Utskottet håller med de sakkunniga om att effekterna av regeringens tillväxtåtgärder är avgörande för skuldsättningens utveckling. Det väsentliga är hur väl åtgärderna lyckas öka den ekonomiska aktiviteten och produktiviteten och omvandlas till en tillväxt som finansierar skattesänkningarna. Samtidigt framhölls vid sakkunnigutfrågningen att även om skattesänkningarna till stor del skulle finansiera sig själva, förändrar det inte helhetsbilden av de offentliga finanserna, som fortsatt präglas av skuldsättning.

Utskottet noterar att underskottet i statsbudgeten tillfälligt förbättras under åren 2026—2027, men att det i slutet av ramperioden återigen uppgår till över 12 miljarder euro. En central engångsfaktor som förbättrar underskottet är intäktsföringen från Statens pensionsfond till budgeten. Sakkunniga har dock ifrågasatt ändamålsenligheten i detta. Sedan 2001 har den nominella avkastningen från Statens pensionsfond varit i genomsnitt 5,5 procent per år, medan den effektiva genomsnittliga räntekostnaden för statsskulden har varit endast 2,5 procent (för närvarande cirka 2,0 procent). Sammantaget anser utskottet ändå att den så kallade bryggfinansieringen är en nödvändig åtgärd i väntan på att de dynamiska effekterna av skatteåtgärderna ska realiseras.

Tillväxt- och sysselsättningsåtgärderna

Vid utskottets sakkunnigutfrågning ansågs det allmänt motiverat att stödja den ekonomiska tillväxten, eftersom främjande av tillväxt i ekonomi, sysselsättning och produktivitet är det viktigaste sättet att stabilisera de offentliga finanserna. Regeringens åtgärder bör ses som en strukturpolitik som syftar till att förändra incitamenten och skapa förutsättningar för att vända den ekonomiska utvecklingen. När ekonomin växer uppstår nya arbetstillfällen, vilket gör att de genomförda arbetsmarknadsreformerna kan börja fungera enligt förväntningarna. För helheten är det avgörande vilken samlad effekt regeringens åtgärdspaket har och hur de bidrar till att öka produktiviteten i samhällsekonomin.

Nya skattepolitiska åtgärder

Regeringens skattepolitik uppmuntrar till arbete och företagande samt stöder inhemskt ägande. Målet är att stärka hushållens köpkraft, förbättra incitamenten för arbete och stärka förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Tyngdpunkten i beskattningen flyttas från arbete och företagsamhet till beskattning av konsumtion och olägenheter.

Vid halvtidsöversynen beslutade regeringen om nya skattesänkningar och skattehöjningar, vilka redovisas på sidorna 44—46 i redogörelsen. De viktigaste ändringarna i beskattningsgrunderna gäller förvärvsinkomstskatten och samfundsskatten. Som en del av finansieringen av skattesänkningar som främjar tillväxt beslutade regeringen också om skattehöjningar på cirka 1 miljard euro och om andra anpassningsåtgärder. Bland annat höjs skatterna på tobak, alkoholdrycker, läskedrycker och gruvmineraler. Indexjusteringen av beskattningen av förvärvsinkomster uteblir för högre inkomstklasser och avdragsrätten för medlemsavgifter till arbetsmarknadsorganisationer slopas. Den totala skattekvoten förändras inte nämnvärt. Skattekvoten var 42,3 procent i förhållande till BNP år 2024 och varierar mellan 42,1 och 42,5 procent under ramperioden.

Beskattningen av förvärvsinkomster. Regeringen lindrar beskattningen av arbete för låg- och medelinkomsttagare med 525 miljoner euro år 2026 och med 125 miljoner euro år 2027 samt höjer förhöjningen av arbetsinkomstavdraget per barn. Dessutom sänks bland annat den högsta marginalskattesatsen för förvärvsinkomster till 52 procent år 2026. Enligt en statisk beräkning uppgår skattesänkningarna för förvärvsinkomster till cirka 1 miljard euro per år.

Sakkunniga lyfte fram en promemoria[4] från finansministeriet, enligt vilket sänkningen av den högsta marginalskattesatsen på lång sikt är självfinansierande till 100 procent, medan sänkningen av skatten för medelinkomsttagare är självfinansierande till 30 procent. Det påpekades att beräkningar baserade på olika studier kan skilja sig åt avsevärt. Det ansågs dock anmärkningsvärt att redan med måttliga antaganden leder den höga marginalskattesatsen i Finland till självfinansieringsgrader nära 100 procent på grund av beteendeeffekter. En hög marginalskatt försvagar incitamenten för arbetstagare att avancera i karriären och ta på sig mer ansvarskrävande uppgifter. Därför kan sänkningen av dessa skatter antas ha en positiv effekt på arbetsvilja och ambition, vilket i sin tur främjar produktivitet och tillväxt. Däremot anses skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare ha mindre betydelse för tillväxten eller arbetsutbudet. De skattebeslut som skärper beskattningen av förvärvsinkomster motverkar dessutom delvis effekterna av skattesänkningarna för låg- och medelinkomsttagare.

Samfundsskatten sänks med två procentenheter till 18 procent år 2027. Den statiska effekten på skatteintäkterna beräknas minska intäkterna med cirka 830 miljoner euro. Enligt finansministeriets promemoria är självfinansieringsgraden för sänkningen av samfundsskatten cirka 60 procent.

Vid sakkunnigutfrågningen framhölls att det finns färre och mer osäkra forskningsresultat om självfinansieringen av sänkningar i samfundsskatten än om sänkningar av de högsta marginalskattesatserna för förvärvsinkomster. Det konstaterades dock att det finns drag i Finlands samfundsskattesystem som styr investeringar på ett sätt som hämmar produktivitetsutvecklingen. En sänkning av samfundsskatten kan därför vara motiverad som en del av en skattereform som syftar till att öka den totala produktionen. Den kan också bredda skattebasen för samfundsskatten och många andra skatter genom ökade investeringar. Dessutom kan multinationella företag i högre grad redovisa vinster i Finland.

4 Finansministeriet. Promemoria om konsekvensberäkningarna för åtgärdspaketet vid regeringens halvtidsöversyn (endast på finska). 30.4.2025 Bilaga 2 har ändrats 6.5.2025.

Å andra sidan påpekade vissa sakkunniga att sänkningen av samfundsskatten kan vara en kostsam och ineffektiv tillväxtåtgärd. Finlands nominella samfundsskatt är redan relativt konkurrenskraftig, även om den effektiva skattenivån inte är lika låg som den nominella skattesatsen antyder. Vid utfrågningen framfördes det att incitamentseffekten av sänkningen av samfundsskattesatsen försvagas av att en del av skattesänkningen gäller avkastningen på tidigare investeringar. Att sänkningen träder i kraft först 2027 minskar detta problem, men eliminerar det inte helt. Det framfördes också att finansministeriets promemoria innehöll ett tekniskt beräkningsfel, vilket innebär att den faktiska självfinansieringsgraden är betydligt lägre än 60 procent. Det framhölls att en mer riktad skatteincitamentsmodell kunde vara effektivare för att öka företagens investeringar, även om den administrativa bördan då skulle öka.

Utskottet konstaterar att det enligt tillgänglig utredning allmänt anses att höga skatter på förvärvsinkomster och företagsvinster är skadliga för tillväxten. Detta stöder att regeringens skattesänkningar inom ramen för tillväxtåtgärderna fokuserar just på dessa områden. Skattesänkningarna i alla inkomstklasser förbättrar incitamenten för arbete och stärker köpkraften. Också sänkningen av samfundsskatten har tillväxtfrämjande effekter, även om omfattningen av dessa effekter är mer osäker enligt forskningen. Som tidigare konstaterats bör tillväxtfrämjande åtgärder ses som en helhet, som i bästa fall skapar en positiv spiral där produktiviteten ökar, sysselsättningen förbättras, skatteintäkterna växer och levnadsstandarden höjs.

Utskottet anser att det i princip är motiverat att beakta dynamiska effekter, även om de typiskt är förenade med betydande osäkerhet. Finansministeriet konstaterar i sina promemorior att de antaganden som använts ligger i den övre delen av vad forskningslitteraturen stöder. I enlighet med försiktighetsprincipen är det därför ändamålsenligt att endast direkta statiska effekter har beaktats i de siffror som ingår i planen för de offentliga finanserna och i rambeslutet. De slutliga effekterna beror på i vilken utsträckning de dynamiska effekterna realiseras, varför positiva tillväxteffekter återspeglas i underskotts-, skuld- och andra nyckeltal först längre fram i tiden.

Satsningar på forskning, utveckling och kompetens

Den ekonomiska tillväxten, produktiviteten och Finlands konkurrenskraft påskyndas genom betydande satsningar på FoU-verksamhet och genom att höja kompetensnivån. I enlighet med lagen om statlig finansiering av forskning och utveckling ökar anslagen för forskning och utveckling från 3,2 miljarder euro till 4,0 miljarder euro under ramperioden. Målet är att Finlands FoU-investeringar ska uppgå till 4 procent av BNP, varav en tredjedel ska utgöras av offentliga satsningar. De största tillskotten riktas under de kommande åren till att främja företagens FoU-verksamhet genom Business Finlands fullmakter. I planen för de offentliga finanserna ökas även FoU-finansieringen för bland annat högskolor, CSC-Tieteen tietotekniikan keskus och Europeiska rymdorganisationens (ESA) program.

Utskottet anser att satsningarna på FoU och utbildning är viktiga och betonar att de är centrala medel för att förbättra produktivitetstillväxten. I enlighet med målen är det viktigt att sträva efter att 50 procent av varje åldersklass ska ha högskoleutbildning, samtidigt som kvaliteten på utbildningen säkerställs. På så sätt stärks det mänskliga kapitalet, vilket skapar förutsättningar för innovationer och en bred tillämpning av dem.

Vid sakkunnigutfrågningen lyftes fram att besparingarna i högskolornas basfinansiering står i konflikt med målen om ökade FoU-satsningar och höjd utbildningsnivå. Utskottet anser det positivt att regeringen, trots anpassningsåtgärderna, har en vilja att exempelvis öka antalet nybörjarplatser vid högskolorna (bland annat genom ett permanent tillskott på 3,8 miljoner euro). Det är också positivt att kompetens och utbildning fortsatt beaktas genom satsningar på högklassig småbarnspedagogik samt förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Bland annat har 13,8 miljoner euro per år anvisats för tilläggsundervisning inom den förberedande undervisningen.

Sysselsättningsfrämjande åtgärder

De viktigaste strukturpolitiska åtgärderna för att öka sysselsättningen enligt regeringsprogrammet består av att avveckla system som uppmuntrar till frånvaro från arbetslivet, genomföra omfattande reformer av arbetslöshetsförmånerna samt stärka arbetsmarknadens flexibilitet genom arbetsmarknadsreformer. Även om det svaga konjunkturläget under innevarande valperiod har försvagat sysselsättningsutvecklingen, bedöms de strukturella åtgärder som hittills genomförts enligt planen för de offentliga finanserna på längre sikt öka sysselsättningen med cirka 90 000 personer och stärka de offentliga finanserna med sammanlagt cirka 2,1 miljarder euro. Det finns ett nära samband mellan ekonomisk tillväxt och sysselsättning, och i takt med att tillväxten tilltar kan också sysselsättningsåtgärderna förväntas ge resultat. En utmaning är dock att långtidsarbetslösheten ökar [5].

Utskottet betonar också den avgörande betydelsen av arbets- och studiebaserad invandring för den ekonomiska tillväxten och hållbarheten i de offentliga finanserna, eftersom den bidrar till att lösa kompetensbrister och i vidare bemärkelse svarar mot utmaningarna med en försämrad demografisk försörjningskvot. Det är också viktigt att satsa på Finlands attraktionskraft som målland för företag och experter. Det väsentliga är att den ekonomiska försörjningskvoten förbättras.

Investeringsprogrammet

Regeringen stöder hållbar ekonomisk tillväxt också genom ett tidsbundet investeringsprogram som har utvidgats och kompletterats till ett sammanlagt belopp om cirka 4,5 miljarder euro. Programmet består av satsningar på trafikledsprojekt som är viktiga för arbetskraftens rörlighet, den exportdrivna industrin och näringslivet samt på att minska det eftersatta underhållet och på att främja banprojekt i hela Finland. Satsningar har också riktats bland annat till stöd för investeringar i omställningen till ren energi och tekniska kolsänkor samt till reformer och försök inom FPA-ersättningarna.

Fullmakterna och anslagen för investeringsprogrammet stiger i och med rambeslutet till sammanlagt cirka 3,8 miljarder euro, varav 3,3 miljarder euro har budgeterats för 2023—2029. Ett nytt beslut att anvisa 118 miljoner euro till grundläggande vägunderhåll år 2026 fortsätter regeringens linje att satsa på trafiknätets skick.

5 Arbets- och näringsministeriets kortsiktiga arbetsmarknadsprognos: Våren 2025. Arbets- och näringsministeriets publikationer, 2025:25

Av investeringsprogrammets finansiering täcks cirka 4,2 miljarder euro med statliga kapitalinkomster som överskrider basnivån, genom att minska överkapitaliseringen i statligt ägda onoterade bolag samt genom intäktsföring från Statens bostadsfond. Dessutom genomförs cirka 0,3 miljarder euro inom den normala ramen.

Andra tillväxtstödjande åtgärder

Genom ett skatteavdrag som trädde i kraft i mars 2025 främjar regeringen förutsättningarna för ekonomisk tillväxt också genom andra åtgärder, såsom att effektivisera tillståndsprocesser för investeringar och genom att påskynda stora industriella investeringar i omställningen till ren energi. För att stärka kapitalmarknaden för tillväxtföretag har Finlands Industriinvestering Ab:s roll utvecklats och bolaget kapitaliseras med sammanlagt 300 miljoner euro genom omstrukturering av statens tillgångar. Vid halvtidsöversynen fattades också beslut om att stödja tillväxtåtgärder inom energisektorn. Till denna del hänvisar utskottet särskilt till ekonomiutskottets utlåtande (EkUU 18/2025 rd).

Besparingar inom statsförvaltningen och statsunderstöden

Som ett led i besluten vid halvtidsöversynen fastställde regeringen ytterligare besparingar på 130 miljoner euro i statens omkostnader. Därmed uppgår målet för besparingar genom produktivitetsprogram och andra åtgärder inom statsförvaltningen till cirka 405 miljoner euro år 2026 och skärps ytterligare till cirka 512 miljoner euro år 2027.

Utskottet anser det viktigt att regeringen med mångsidiga medel strävar efter att effektivisera statsförvaltningens verksamhet och öka produktiviteten. I detta arbete krävs också beredskap till verklig prioritering av verksamheten, så att de centrala kärnfunktionerna kan tryggas på ett tillförlitligt sätt och servicenivån inte äventyras.

Även inom understödsverksamheten måste prioriteringar göras och effektivitet eftersträvas. Enligt planen för de offentliga finanserna uppgår statsunderstödsbesparingarna, med beaktande av nya och tidigare beslut, till sammanlagt 238,5 miljoner euro år 2026 och skärps till 288,5 miljoner euro från och med 2027. Denna skärpning på 50 miljoner euro riktas till understöd som finansieras med medel från Social- och hälsoorganisationernas understödscentral (STEA).

Finansieringen av försvaret

I april 2025 beslutade regeringen att höja försvarsutgifterna till minst 3 procent av BNP senast 2029. Det är fråga om en allmänt accepterad och betydande satsning som höjer försvarsutgifterna med över 30 procent under ramperioden. Enligt utredning uppgår försvarsutgifterna enligt Natos kriterier år 2029 till cirka 9,3 miljarder euro, vilket motsvarar cirka 10 procent av statens budgetutgifter. Enligt Natos kriterier beaktas utöver försvarsministeriets förvaltningsområde även militärpensioner, vissa utgifter för Gränsbevakningsväsendet samt utrikesministeriets andel av utgifterna för militär krishantering.

Till följd av regeringens beslut ökar utgifterna inom försvarsministeriets förvaltningsområde jämfört med tidigare beslut med 0,6 miljarder euro år 2028 och med 3,0 miljarder euro år 2029.

Utskottet anser det viktigt att även Gränsbevakningsväsendets behov beaktas vid framtida höjningar av försvarsutgifterna och hänvisar i detta avseende till sitt utlåtande om försvarsredogörelsen (FiUU 1/2025 rd — SRR 9/2024 rd).

Utskottet anser att ökningen av försvarsutgifterna är nödvändig och motiverad i det rådande läget. Anslagsökningarna gör det möjligt att inleda utvecklingen av armén och främja de kritiska mål som fastställts inom ramen för Natos försvarsplanering (NDPP). Tilläggsfinansiering riktas också till bland annat forskning och utveckling samt till verksamhet inom det frivilliga försvaret.

Försvarsredogörelsen (SRR 9/2024 rd) lägger fast att försvarsutgifterna över valperioderna ska dimensioneras åtminstone enligt den ambitionsnivå som Nato gemensamt fastställt. Ramperiodens finansiering anknyter därmed till den pågående diskussionen om på vilken nivå medlemsländernas försvarsutgifter bör ställas för att en tillräcklig avskräckning ska uppnås. Utskottet betonar att det för Finland är viktigt att försvarsutgifterna verkligen stärker alliansens avskräcknings- och försvarsförmåga konkret, och att alla medlemsstater satsar på sitt försvar och med sina försvarsbudgetar eftersträvar en stark och kostnadseffektiv kapacitet.

Viktigare än försvarsutgifternas BNP-andel är därför vilken kapacitet som faktiskt uppnås med finansieringen och inom vilken tidsram det är möjligt. Detta påverkas till exempel av den globala efterfrågan på försvarsmateriel och det pristryck och de leveranssvårigheter som den medför. Bland annat på grund av leveranssvårigheter har den post av anslaget för materielanskaffningar som överförs redan vuxit till ett exceptionellt stort belopp (2,3 miljarder euro i bokslutet för 2024).

Utskottet anser det viktigt att regeringen noga följer den faktiska användningen av försvarsbudgeten och särskilt säkerställer att materielanskaffningarna genomförs kostnadseffektivt i det rådande läget. I takt med att anslagen ökar måste tillsynen vara ändamålsenlig. För att säkerställa ett valperiodsöverskridande åtagande är det också viktigt att det i parlamentarisk ordning utarbetas en plan för finansieringen av de försvarsutgifter som är avsedda att vara permanenta.

Utskottet betonar att en balanserad och hållbar offentlig ekonomi är en grundläggande förutsättning för att utveckla försvaret. Samtidigt är ett land med stark försvarsförmåga tryggt och bildar en stabil verksamhetsmiljö för utländska investeringar, vilket i sin tur förbättrar utsikterna för de offentliga finanserna.

Välfärdsområdenas ekonomi

Välfärdsområdena har en betydande roll i statsfinanserna och de offentliga finanserna på grund av sin omfattning. Det är därför viktigt att välfärdsområdena även fortsättningsvis står i centrum vid bedömningen av de offentliga finansernas läge och hållbarhet. Finansutskottet fäster uppmärksamhet vid välfärdsområdenas ekonomi som helhet. När det gäller enskilda tjänster och regeringens förslag till ändringar i deras organisering eller finansiering hänvisar utskottet till social- och hälsovårdsutskottets utlåtande (ShUU 6/2025 rd).

Statens allmänna finansiering uppgår under ramperioden till cirka 26,7—27,4 miljarder euro (i 2026 års prisnivå). Finansieringen för 2026 är cirka 1,2 miljarder euro högre än i den föregående

planen för de offentliga finanserna, bland annat till följd av indexjustering och precisering av efterhandsjusteringen. Den beräkning som görs enligt finansieringsmodellen beaktar indexjusteringen för 2026 (3,24 procent, 916 miljoner euro), den förväntade ökningen i servicebehov, förändringar i uppgifter. I efterhandsjusteringen beaktas dessutom de bokslutsuppskattningar för 2024 som lämnats av områdena samt budget- och ekonomiplaneringsuppgifter för de följande åren. Vid efterhandsjusteringen beaktas den ökande så kallade självriskandelen från och med 2026.

Utgiftsökningen i välfärdsområdena avtog tydligt år 2024, men resultatet visade fortfarande ett underskott. År 2025 förväntas resultatet bli ett överskott, eftersom utgiftsökningen fortsätter i långsammare takt och statens finansiering ökar med cirka 1,4 miljarder euro till följd av efterhandsjusteringen för 2023. Enligt prognosen, som bygger på kalkylen över utgiftstrycket, förväntas resultatet åter bli ett underskott i slutet av ramperioden.

Utskottet välkomnar att välfärdsområdenas ekonomi sammantaget håller på att stabiliseras efter de svåra första åren. Det ekonomiska läget är dock fortfarande förenat med osäkerhet både i fråga om kostnadsutvecklingen och utvecklingen av den områdesspecifika finansieringen. Risker är också förknippade med bland annat hur snabbt reformprogrammen genomförs och genomförandet av kortsynta sparåtgärder. Välfärdsområdenas ekonomi har utvecklats i olika riktning, och denna utveckling riskerar att fortsätta. Fem områden har ännu för innevarande år antagit en budget med betydande underskott. Dessutom visar ekonomiplanerna att endast cirka hälften av områdena strävar efter att täcka underskotten inom den föreskrivna tidsfristen. För vissa områden är det dessutom orealistiskt att täcka underskotten inom den föreskrivna tidsramen.

Genomförandet av finansieringsprincipen bedöms utifrån om den statliga finansieringen och annan finansiering är tillräcklig i förhållande till de lagstadgade uppgifterna, och detta ska säkerställas både på riksnivå och i områdena. I planen för de offentliga finanserna anses finansieringen i detta skede sammantaget vara tillräcklig för att trygga de lagstadgade uppgifterna. Det finns dock en risk att anpassningskraven blir alltför stora för enskilda områden. Denna bedömning stöds av en utredning från social- och hälsovårdsministeriet [6] Det kan anses mycket sannolikt att förfarandena för förhandsstyrning av ekonomin, tilläggsfinansieringsförfarandena och också utvärderingsförfarandena kommer att inledas. Särskilt antalet tilläggsfinansieringsförfaranden väntas öka, även med beaktande av justitiekanslerns beslut (23.4.2025).

Utskottet anser, i likhet med tidigare betänkanden, att det är av central betydelse att budgetrestriktionen inte blir alltför mjuk och att kostnadsökningen hålls under kontroll. Utskottet instämmer i riktlinjen i planen för de offentliga finanserna om att en tidsbegränsad förlängning av tidsfristen för att täcka underskott till att gälla alla områden inte är nödvändig för att trygga de lagstadgade tjänsterna. Det finns stora skillnader mellan områdena både i fråga om storleken på det ackumulerade underskottet och orsakerna till underskotten. Därför är det motiverat att göra bedömningen områdesvis. En allmän förlängning av tidsfristen kan ha negativa incitamentseffekter.

6 Utredning om hur välfärdsområdenas ansvar för att ordna social- och hälsovård uppfylldes 2024. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2025:14.

Utskottet betonar vikten av att välfärdsområdena målmedvetet förnyar sin verksamhet och vidtar andra åtgärder som de själva kan genomföra för att bromsa kostnadsökningen och trygga en tillräcklig finansiering. Utskottet anser också att det är viktigt att utveckla finansieringsmodellen så att den områdesspecifika finansieringen i högre grad, mer förutsägbart och långsiktigt, baseras på områdets servicebehov, och att främjandet av välfärd och hälsa får större betydelse och starkare incitament i finansieringsgrunderna.

Utskottet konstaterar dessutom att effektiviteten i den offentliga sektorns egen tjänsteproduktion har stor betydelse för hållbarheten i de offentliga finanserna. Att förbättra effektiviteten och produktiviteten i social- och hälsovårdstjänsterna är därför centralt och kräver förändringar i arbetssätt och strukturer. I likhet med tidigare betänkanden anser utskottet att det är viktigt att välfärdsområdena på ett effektivt sätt får tillgång till information om bästa praxis och om hur införandet av verkningsfulla arbetssätt och metoder kan effektiviseras.

Den kommunala ekonomin

Den kommunala ekonomin försvagades 2024 som väntat när verkningarna av vissa exceptionella engångsfaktorer upphörde. Kassaflödet från verksamhet och investeringar blev negativt och årsbidraget försvagades, trots att ökningen av verksamhetsutgifterna var måttlig. I år väntas den kommunala ekonomin försämras ytterligare bland annat på grund av det svaga konjunkturläget, men utsikterna stabiliseras under ramperioden. Årsbidragen kommer dock inte att täcka nettoinvesteringarna. Obalansen mellan inkomster och utgifter förutsätter långsiktiga beslut och balanseringsåtgärder inom den kommunala ekonomin, eftersom finansministeriets kalkyl över utgiftstrycket visar att kommunernas lånestock utan nya åtgärder skulle öka med nästan 8 miljarder euro från 2024 till 2029.

Statsunderstöden till kommunerna uppgår under ramperioden till 5,8–6,1 miljarder euro (enligt prisnivån 2026), varav de kalkylerade statsandelarna utgör cirka 4,8—5,0 miljarder euro. Statsandelarna är över 0,4 miljarder euro högre än i den föregående planen för de offentliga finanserna. Ökningen beror bland annat på indexjusteringar, justering av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna samt förändringar i uppgifter. Den redan tidigare fastställda indexbromsen för statsandelen för kommunal basservice och besparingen i anslutning till avvecklingen av uppgifter och skyldigheter minskar dock ökningen av statsandelarna, liksom en ny minskning av statsandelen med 75 miljoner euro.

Effekterna av de skatteåtgärder som beslutades i ramförhandlingarna kompenseras till kommunerna, men till följd av bland annat den ovan nämnda anpassningsåtgärden på 75 miljoner euro är den sammantagna effekten av ramförhandlingens beslut något negativ för kommunalekonomin. Sammantaget stärker dock regeringens beslut under valperioden kommunalekonomin. Utskottet hänvisar till utlåtandena från kulturutskottet (KuUU 6/2025 rd) och arbetslivs- och jämställdhetsutskottet (AjUU 6/2025 rd) och konstaterar att inom ramen för kommunernas nuvarande uppgiftsfält riktas inbesparingarna i kommunalekonomin till stor del till utbildnings- och kulturverksamhet samt arbetskraftstjänster.

Utskottet ser det som särskilt utmanande att differentieringen mellan kommunerna fortsätter. Differentieringen visar sig både i kommunernas ekonomi och i framtida utmaningar. Till exempel

servicenätet är föremål för både betydande anpassningstryck och investeringsbehov i tillväxtcentra. Det är viktigt att regeringen fortsätter avregleringen av kommunernas uppgifter och att även möjligheten till differentiering av uppgifter utreds. Avsikten är att reformera statsandelssystemet så att det motsvarar kommunernas nya roll efter social- och hälsovårdsreformen och arbets- och näringsreformen. Den nya lagstiftningen avses träda i kraft vid ingången av 2027.

Hållbar utveckling

De gemensamma målen för hållbar utveckling fastställs i FN:s globala handlingsprogram Agenda 2030, som syftar till hållbar utveckling ur såväl ekonomiskt som socialt och miljömässigt perspektiv.

Utskottet ser det som viktigt att regeringen har förbundit sig till klimatlagens mål och till att uppnå klimatneutralitet senast år 2035. Enligt klimatårsberättelsen för 2024 bör särskild uppmärksamhet fästas vid klimatåtgärderna inom markanvändningssektorn. I planen för de offentliga finanserna anvisas Finlands miljöcentral och Naturresursinstitutet 8 miljoner euro för utveckling av beräkningen av kolsänkor och kolförråd genom ett observationssystem. Utskottet anser i likhet med miljöutskottet (MiUU 11/2025 rd) att metodutvecklingen är nödvändig för att kunna göra tillförlitliga konsekvensbedömningar och välja de mest lämpliga åtgärderna. Med tanke på kostnadseffektiviteten bör man också bedöma de risker som uppstår om målen inte nås.

Målen för klimatneutralitet främjas med sammanlagt cirka 2,4 miljarder euro år 2026 och satsningen sjunker till 1,6 miljarder euro under ramperioden. Anslagsnivån för 2026 höjs avsevärt av finansieringen enligt Finlands plan för återhämtning och resiliens.

Utskottet lyfter dessutom fram den sociala hållbarheten och anser det viktigt att regeringen i sina åtgärder fäster särskild uppmärksamhet vid situationen för de mest utsatta, såsom de ekonomiskt mest utsatta befolkningsgrupperna och särskilt barn och äldre. När det gäller främjande av jämställdhet och likabehandling hänvisar utskottet till arbetslivs- och jämställdhetsutskottets utlåtande (AjUU 6/2025 rd).

Statens finansiella åtaganden och risker

De största delområdena av statens åtaganden vid utgången av 2024 var statsskulden (169,4 miljarder euro), pensionsansvaret (101 miljarder euro) samt statsborgen och statsgarantierna (68,7 miljarder euro). Av borgensansvaren är särskilt Finnveras exponeringar (32,1 miljarder euro) betydande. Det beror bland annat på beställningar av kryssningsfartyg.

Den långvariga, konjunkturoberoende och kontinuerliga ökningen av statens ansvar har minskat statens förmåga att bära risker och begränsat handlingsutrymmet i lågkonjunkturer och krissituationer. Vid normala konjunkturväxlingar realiseras i allmänhet endast en del av riskerna, men vid en större extern chock kan riskerna vara betydande.

Den ökande skuldkvoten ökar ränteutgifterna, vilket i sin tur ökar underskottet i statsfinanserna och ytterligare påskyndar skuldsättningen. Ränteutgifterna för statsskulden beräknas stiga från

3,3 miljarder euro till 4,8 miljarder euro under ramperioden, vilket motsvarar över en tredjedel av underskottet i statsfinanserna 2029.

Utskottet uttrycker sin oro över ökningen av statens ansvar och över att de kostnader som uppstår om ansvaren realiseras kan utgöra en betydande belastning. Om skuldsättningen fortsätter och blir ohanterlig ökar dessutom risken för att staten får svårare att låna och att lånekostnaderna stiger. Detta understryker vikten av att noggrant följa upp de ekonomiska beslut som binder staten, övervaka ansvaren och göra noggranna riskbedömningar. Åtgärderna för att balansera de offentliga finanserna är därmed också nödvändiga för att hantera statens ansvar.

Övriga frågor

Den inre säkerheten Regeringen anvisar sammanlagt cirka 127 miljoner euro under ramperioden till beredskap och beredskapsåtgärder inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Nivån på ökningarna varierar årligen mellan cirka 20 och 46 miljoner euro.

Utskottet hänvisar till förvaltningsutskottets utlåtande (FvUU 8/2025 rd) och konstaterar att satsningar på den inre säkerheten är nödvändiga i det förändrade säkerhetsläget. Myndigheterna för inre säkerhet, särskilt polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet (PTG), står inför allt mer komplexa hot utöver tidigare säkerhetsutmaningar. De fungerar som förstainsatsmyndigheter i oklara situationer så länge dessa inte kan tolkas som militära hot. Som ett led i de nödvändiga besparingarna har ett produktivitetsprogram beretts också inom inrikesministeriets förvaltningsområde. I enlighet med regeringens linje är det dock positivt att antalet poliser och gränsbevakare inte minskas. Det är också viktigt att trygga Tullens verksamhetsförutsättningar som central PTG-myndighet.

Utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. Utvecklingspolitiken är en väsentlig del av Finlands utrikes- och säkerhetspolitik, och det är viktigt att Finland håller fast vid internationella avtal och förpliktelser. Som ett led i balanseringsåtgärderna föreslår regeringen, utöver tidigare nedskärningar i anslagen för utvecklingssamarbete, en ny besparing på 50 miljoner euro. Stödet till finländska frivilligorganisationernas stöd har undantagits från besparingarna, vilket utskottet anser vara en god lösning.

Det är också positivt att ett årligt tilläggsanslag på 10 miljoner euro budgeteras för humanitärt katastrofbistånd. Liksom utrikesutskottet (UtUU 5/2025 rd) är finansutskottet bekymrat över den fördjupade och allvarliga globala humanitära krisen. Finland bör vid behov ha beredskap att ytterligare öka finansieringen av humanitärt bistånd.

Förändringar i finansieringen av bostadspolitiken. Anslagen inom miljöministeriets förvaltningsområde ökar när Statens bostadsfonds verksamhet överförs till statsbudgeten. Avvecklingen av bostadsfonden är en betydande strukturell förändring i bostadspolitiken. Förändringen medför också en engångsintäkt på cirka 2,4 miljarder euro i statsbudgeten för 2026.

För statligt stödd bostadsproduktion ska det årligen beviljas 1 miljard euro i fullmakt att godkänna räntestödslån för bostadsproduktion. För investeringsstöd till grupper med särskilda behov har

det reserverats 15 miljoner euro per år, vilket endast räcker till för objekt för personer med funktionsnedsättning och långtidsbostadslösa.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 2/2025 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen.

Helsingfors 5.6.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Saara Hyrkkö gröna
medlem Markku Eestilä saml (delvis)
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Timo Heinonen saml
medlem Marko Kilpi saml
medlem Jari Koskela saf
medlem Suna Kymäläinen sd (delvis)
medlem Mika Lintilä cent
medlem Jari Ronkainen saf
medlem Joona Räsänen sd
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf
medlem Ville Valkonen saml (delvis)
medlem Pia Viitanen sd
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Sanna Antikainen saf
ersättare Janne Jukkola saml (delvis)
ersättare Lauri Lyly sd
ersättare Saku Nikkanen sd (delvis)
ersättare Ben Zyskowicz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Mari Nuutila
utskottsråd Jonna Berghäll.

Reservation 1 /sd

Motivering

Regeringens plan för de offentliga finanserna 2026—2029 baserar sig på bedömningen att den ekonomiska tillväxten äntligen ska ta fart.

I betänkandet konstateras att ”tillväxten i Finlands ekonomi har skjutits upp i flera års tid. År 2024 upphörde dock recessionen, även om bruttonationalprodukten (BNP) enligt Statistikcentralen fortfarande var 0,1 procent lägre än året innan. Under januari—mars 2025 låg BNP-volymen på samma nivå som föregående kvartal, men ökade med 0,8 procent jämfört med motsvarande period året innan.

Finansministeriets uppskattning är att den ekonomiska tillväxten kommer att vara 1,3 procent 2025, 1,6 procent 2026 och kring 1,5 procent 2027—2029.

Trots denna tillväxtprognos konstateras följande i betänkandet: Utskottet är bekymrat över den fortsatta skuldsättningen i de offentliga finanserna. De förväntade inkomsterna räcker inte till för att finansiera framtida utgifter. Finansministeriet bedömer att detta hållbarhetsgap är cirka 2,5 procent i förhållande till BNP, alltså 7,5 miljarder euro på 2029 års nivå.”

Detta trots att de prognoser som ligger till grund för planen kan anses vara rätt optimistiska, vilket många sakkunniga som utskottet hört har påpekat. Den ekonomiska situationen präglas av stor osäkerhet:

— Osäkerheten har ökat i början av året på grund av ökade handelspolitiska spänningar.
— Den prognos som ligger till grund för planen för de offentliga finanserna bygger på antagandet att de tullar som införts av Förenta staterna endast kommer att gälla en kort tid eller förblir på en måttlig nivå, vilket framstår som en mycket optimistisk bedömning.
— Det finns en betydande risk att de förbättrade förväntningarna hos både marknaden och konsumenterna visar sig vara överoptimistiska. Ingen vet hur handelskriget kommer att sluta och effekterna av de nuvarande förändringarna har ännu inte slagit igenom fullt ut. Och den kanske allvarligaste effekten — osäkerheten — leder till att investeringsbesluten fördröjs.

Den största utmaningen i regeringens finanspolitiska linje är dock att regeringen inte tar itu med det grundläggande problemet i ekonomin, det vill säga den långsamma ökningen av det mänskliga kapitalet.

Finlands ekonomiska tillväxt bygger på produktivitetsökning och hög kompetens, men regeringens åtgärder på dessa områden är ambitionslösa och svaga. Det behövs investeringar som stöder hög kompetens och den gröna omställningen. Skattesystemets struktur och företagsstöden bör ses över utifrån dessa utgångspunkter.

Satsningarna på FoUI-verksamhet är viktiga, men det räcker inte med enbart finansiering. Antalet högskoleexamina måste bli fler och tillgången på kompetent arbetskraft förbättras. Regering-

ens nuvarande politik försvårar arbetskraftsinvandringen och gör det svårare att få experter till Finland, vilket enligt många sakkunniga fördröjer den ekonomiska tillväxten.

Det nationella finanspolitiska ramverket

Tidsfristen för att införa budgetramdirektivet i nationell lagstiftning löper ut vid årsskiftet. I planen för de offentliga finanserna konstateras det att de ändringar i den nationella finanspolitiska lagstiftningen som direktivet kräver är under beredning och ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Propositionen bör lämnas till riksdagen utan dröjsmål. Riksdagen måste också få information om beredningen i god tid. Annars försvagas riksdagens faktiska möjligheter att påverka och göra nödvändiga ändringar. Utvecklingen av ett långsiktigt finanspolitiskt regelverk kräver bred parlamentarisk förankring för att kontinuitet och planering ska kunna tryggas.

Bryggfinansieringen från statens pensionsfond döljer skuldsättning

Den miljard euro som tas ut extra från Statens pensionsfond år 2027 minskar underskotten endast skenbart och är totalekonomiskt mycket svagt motiverad. Den offentliga skulden och de framtida ränteutgifterna minskar, men samtidigt minskar också den offentliga investeringsförmögenheten och avkastningen på den. Nettoeffekten är att statens framtida utgifter ökar avsevärt.

Enligt uppgift från finansministeriet kommer kostnaderna för regeringens bryggfinansiering, också med en måttlig placeringsavkastning på 5,5 procent och skuldförvaltningskostnader på 2,5 procent, att uppgå till 35,5 miljoner euro 2027 och sammanlagt till hela 117,8 miljoner euro 2026—2029.

Vi ser det som ett principiellt problem att regeringen lånar pengar till budgeten från Statens pensionsfond. I ett läge där upplåning på marknaden skulle vara en lönsammare lösning anser vi att regeringens trixande med pensionspengarna är oskäligt och strider mot skattebetalarnas intressen.

Besluten från ramförhandlingarna och bilden av de offentliga finanserna under innevarande och nästa valperiod

De beslut som regeringen fattade vid ramförhandlingarna innebär en kursändring i regeringens linje. Målet att anpassa de offentliga finanserna har i praktiken övergetts.

Enligt regeringsprogrammet var regeringens centrala mål att stabilisera skuld i förhållande BNP-kvoten och minska underskottet i de offentliga finanserna till en (1) procent av BNP.

Trots sparbesluten är prognoserna för de offentliga finanserna fortfarande mycket pessimistiska. Underskottet i de offentliga finanserna uppgick till 4,4 procent av BNP år 2024 och väntas minska till 3,3 procent fram till 2027. Det är mer än regeringens mål och överskrider EU:s finanspolitiska gräns på 3 procent.

Inte ens i det positiva scenariot — där USA:s tullpolitik inte leder till en global lågkonjunktur — stannar ökningen av skuldkvoten upp. I mer negativa scenarier, där världshandeln påverkas av tullpolitiken, förvärras problemen i Finlands ekonomi och offentliga sektor avsevärt.

I stället för att försöka minska det offentliga underskottet har regeringen beslutat sänka skatterna i hopp om att tillväxten ska ta fart så mycket att den ökade skattebasen kompenserar för bortfallet av skatteintäkter.

Skattesänkningarna gynnar mest dem som tjänar över 100 000 euro per år – en grupp med låg konsumtionsbenägenhet. Dessutom träder en betydande sänkning av samfundsskatten i kraft först 2027, vilket inte ger någon omedelbar stimulans till ekonomin.

Den arbetsgrupp för tillväxt som leddes av Risto Murto föreslog att samfundsskatten skulle sänkas genom ökade FoU-avdrag och investeringsincitament, men regeringen valde att sänka skatten för alla bolag.

Som motivering användes ett PM från finansministeriet, där det uppskattades att de dynamiska effekterna av skattesänkningen skulle täcka 60 procent av de förlorade skatteintäkterna. Resterande del ska täckas med ytterligare besparingar och skattehöjningar, såsom slopad avdragsrätt för fackföreningsavgifter och höjd läskedrycksskatt.

Om man ska tro finansministeriets beräkningar minskar skatteintäkterna med 1,3 miljarder euro år 2026 och med 2,2 miljarder euro år 2027 till följd av sänkningarna i samfundsskatten och inkomstskatten.

Effekterna är permanenta, vilket innebär att skatteintäkterna förblir lägre även efter 2027. De dynamiska effekterna av skattesänkningarna realiseras långsamt, och för att täcka intäktsbortfallet krävs ytterligare lån innan tillväxten hinner öka skatteintäkterna.

Utsikterna för Finlands offentliga finanser på längre sikt är i vilket fall som helst fortsatt oroande. En orsak är beslutet att kraftigt öka försvarsutgifterna under de kommande åren.

Därför vore det naturligt att regeringen, som med rätta har satt som mål att stärka hållbarheten i de offentliga finanserna, också skulle genomföra fler kompenserande skattehöjningar som motvikt till skattesänkningarna. Om skattehöjningarna utformas så att de är så lite skadliga som möjligt för den ekonomiska aktiviteten, kan skatteintäkterna öka avsevärt jämfört med nuläget, vilket i sin tur skulle bidra till att balansera de offentliga finanserna.

I samband med sänkningen av samfundsskatten hade det varit naturligt att skärpa beskattningen av utdelning från onoterade bolag genom att sänka avkastningströskeln i förhållande till nettoförmögenheten.

Den nuvarande beskattningen av utdelning från onoterade företag uppmuntrar i vissa fall till att öka nettoförmögenheten även om det kapital som investerats i bolaget ger låg avkastning (före skatt).

Detta är inte ändamålsenligt ur ett effektivitetsperspektiv eller med tanke på att öka den totala produktionen. En sådan reform av utdelnings- och samfundsbeskattningen, i kombination med en sänkning av den högsta marginalskatten på förvärvsinkomster, skulle också minska problemet med inkomstomvandling i det finländska skattesystemet.

Transportsektorn

Regeringens trafikpolitik bygger fortsatt på ett investeringsprogram av engångsnatur vars finansiering är beroende av intäktsföring av statlig egendom.

Finansieringen kan inte anses vara hållbar, varken när det gäller att åtgärda det eftersatta underhållet eller när det gäller att göra trafikledsinvesteringar.

Att regeringens linje är ohållbar accentueras av de ramnedskärningar som regeringen beslutat om i fråga om nya investeringar under nästa regeringsperiod. Regeringen Orpos trafikpolitik går ut på att skjuta upp problemen på framtiden.

Det eftersatta underhållet ökar allt snabbare

Enligt redogörelsen minskar den tilläggsfinansiering av basunderhållet av transportinfrastrukturen som är avsedd att åtgärda det eftersatta underhållet nästa år. Jämfört med i år är minskningen omkring 80 miljoner euro när finansieringen av engångsnatur i regeringens investeringsprogram minskar.

Det sammanlagda eftersatta underhållet av trafikslederna har fortsatt att öka trots tilläggsfinansieringen under hela regeringsperioden och nu tilltar ökningen när finansieringen avtar.

När man bedömer den nuvarande regeringens beloppsmässigt stora satsningar måste man beakta att jordbyggnadskostnadsindexet stigit med cirka 30 procent 2020—2024 och stabiliserats på en hög nivå.

Allt större finansieringsbubbla för regeringens investeringsprogram

Totalt är det redan fråga om en helhet på mer än 4 miljarder euro som redan budgeterats. Det råder till största delen enighet om att projekten behövs, men samtidigt kan de i dagsläget inte bedömas med avseende på finansieringskälla. Detta är problematiskt också med tanke på riksdagens budgetmakt. Den utdragna lågkonjunkturen eller ett eventuellt handelskrig hjälper inte om man vill använda statlig egendom för att finna finansiering. Det återstår att se om staten exempelvis blir tvungen att sälja tillgångar som ger avkastning till ett dåligt pris för att förhindra ytterligare skuldsättning. I så fall hamnar tillväxtinvesteringarna i nytt ljus.

Jordbruket och producentpriserna

Lönsamhetskrisen inom jordbruket är en faktor som hotar Finlands livsmedelstrygghet och försörjningsberedskap. SDP har under hela början av regeringsperioden efterlyst lagändringar för att förbättra producentens ställning. Tyvärr väntar dessa lagar fortfarande på att utfärdas.

Gårdar utan inkomst

Enligt Naturresursinstitutet finns det i Finland gårdar som lyfter jordbruksstöd men som inte har inkomster från jordbruket. Enligt SDP bör jordbruksstöden riktas till gårdar som producerar mat eller insatser till jordbrukets produktionskedja. Jord- och skogsbruksministeriet meddelade i början av året att det inleder en utredning om huruvida stödvillkoren kunde skärpas. (Yle 21.1.2025) Vid utskottens sakkunnigutfrågningar har det nu framförts att utredningen har avslutats och ärendet har begravts. Det är obegripligt att regeringen inte har någon vilja att rationalisera stödpolitiken i ett läge där underskottet i statsfinanserna är enormt och nedskärningarna drabbar de svagaste i samhället.

Överföringen av arbets- och näringstjänsterna

När finansieringen för överföringen av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna inte räcker till på grund av den ökade arbetslösheten uppgår kommunernas underskott för skötseln av utkomstskyddet för arbetslösa till minst 50 miljoner euro. Regeringen slopade kommunernas möjlighet att använda lönesubventionerat arbete som sysselsättningsmetod och minskade samtidigt det anslag som reserverats för detta.

Jämställdhet

Planen för de offentliga finanserna innehåller ingen bedömning av konsekvenserna för jämställdheten, och trots önskemål har regeringen inte heller gjort någon samlad bedömning av de sammantagna effekterna av sina nedskärningar.

Avvecklingen av Statens bostadsfond och bostadspolitiken samt investeringsunderstöden för grupper med särskilda behov

SDP har kritiserat beslutet att upplösa Statens bostadsfond och överföra dess medel till andra objekt inom budgetekonomin, såsom investeringar. Statens bostadsfond har varit ett viktigt verktyg för att främja bostadsbyggande till rimligt pris. Särskilt under lågkonjunkturer har fonden fungerat som ett verktyg för den kontracykliska ekonomiska politiken, och man har kunnat stimulera bostadsbyggande och renoveringar. I fortsättningen kommer detta instrument inte längre att vara i bruk eftersom fonden läggs ned och överförs till budgetekonomin.

För statligt stödd bostadsproduktion beviljas nya fullmakter om sammanlagt 1,208 miljarder euro per år under ramperioden, varav 1 miljard euro utgörs av fullmakt att godkänna räntestödslån för bostadsproduktion. Fullmakterna för räntestödslån kan anses vara otillräckliga.

Samtidigt råder det särskilt i tillväxtcentra brist på bostäder till rimligt pris. SDP anser att fullmakten bör höjas, särskilt för bostadsproduktion enligt modellen med fyrtioårigt räntestöd. Genom den bevillningsfullmakt för räntestödslån som nu föreslås i redogörelsen kan bostäder till rimligt pris inte byggas i den omfattning som efterfrågan kräver.

Enligt planen för de offentliga finanserna 2026—2029 sänks nivån på fullmakten att bevilja investeringsunderstöd för grupper med särskilda behov från 43 miljoner euro till 15 miljoner euro

per år under perioden 2025—2029, dock så att finansieringen av investeringsobjekt för boende för personer med funktionsnedsättning tryggas. Nedskärningen är kraftig och särskilt orimlig med tanke på byggandet av bostäder för studerande, personer med psykisk ohälsa, äldre och långtidshemlösa.

Klimat- och miljöpolitiken

Enligt statsminister Orpos regeringsprogram förbinder sig Finland till att genomföra målen i klimatlagen, vilket också upprepas i planen för de offentliga finanserna.

Trots detta anvisas inga tillräckliga nya anslag eller andra åtgärder för klimatpolitiken i planen eller i ramförhandlingarnas beslut.

Anslagen för att bekämpa förlusten av biologisk mångfald är likaså otillräckliga och till exempel det extra anslaget på 1,75 miljoner euro till METSO- och Helmi-programmen är inte tillräckligt för att uppfylla EU:s krav enligt restaureringsförordningen.

Regeringen har fortfarande inte lagt fram den lagstadgade nationella strategin för biologisk mångfald.

Det är dock bra att det i planen för de offentliga finanserna anvisas 8 miljoner euro för att utveckla beräkningen av kolsänkor och kolförråd, och att 14,9 miljoner euro riktas till klimatåtgärder inom jordbruket och markanvändningssektorn under 2026 och 2027. Dessa satsningar är viktiga men otillräckliga.

SDP har flera gånger framfört att statsrådet ännu under denna regeringsperiod bör uppdatera klimatplanen för markanvändningssektorn (MISU) och införa åtgärder som stärker sänkorna, såsom en avgift för ändring av markanvändningen och en måttlig skatt på träbaserade bränslen.

Regeringen fattar fortlöpande beslut som försvårar möjligheterna att nå klimatmålen. Ett exempel är det avståndskrav för vindkraftverk som lyftes fram i ramförhandlingarna och som kopplas till verkens höjd.

Om det inte avsätts tillräckliga resurser för att effektivisera tillståndsförvaltningen, riskerar de positiva effekterna av reformen gå om intet, vilket betyder att investeringarna bromsas.

Tillväxt, kompetens, FoUI och energi

För att de långsiktiga tillväxtmålen ska nås behövs det i synnerhet koherens i utbildnings-, arbetskrafts-, trafik- och klimatpolitiken. Utbudet av arbetskraft bör ökas genom utbildning, genom att skapa incitament för människor att övergå till uppgifter med högre produktivitet och genom att locka arbetskraft från utlandet. Regeringen arbetar inte för dessa mål, utan försvagar både utbildningssystemet och arbetskraftsinvandringen. Särskilt arbetskraftsinvandring motverkar flaskhalsar i kompetensen, när arbetskraft rekryteras direkt till den uppgift som behövs.

Lagen om finansiering av forskning och utveckling innehåller styrmedel för att öka de offentliga medel som används för FoU fram till 2030. En större del av anslagen bör riktas till högskolorna, dvs. till utbildning och grundforskning. I rambeslutet är det positivt att regeringen för första gången en riktar en särskild finansieringspost för FoU till högskolorna. Men betydelsen av detta tillägg försvinner när man beaktar regeringens samtidiga nedskärningar i högskolornas basfinansiering, vilka är större än FoU-tillägget.

Regeringen beslutade att skära ned företagsstöden med 12 miljoner euro. Summan är blygsam och allokeringen anges inte.

Högskoleutbildning

Regeringens viktigaste nedskärningar i utbildningen drabbar den här gången högskoleutbildningen. Av nedskärningarna blir rentav cirka 70 miljoner euro permanenta. Det står fullständigt i strid med målet att höja antalet högskoleutbildade unga vuxna till så nära 50 procent som möjligt före 2030.

Nu ska statsunderstöden skäras ner med 52,7 euro. Av detta ska 35,8 miljoner euro fråntas universiteten och 16,9 miljoner euro fråntas yrkeshögskolorna. Dessutom drabbas högskolorna av nedskärningar på sammanlagt 65 miljoner euro i basfinansieringen. Fördelningen mellan universiteten och yrkeshögskolorna har inte meddelats. Om denna nedskärning på 65 miljoner euro vet vi att det 2026 görs en temporär nedskärning på 30 miljoner euro och 2027 en temporär nedskärning på 20 miljoner euro. Från och med 2028 skärs 15 miljoner euro ner permanent. Nedskärningarna motsvarar en nedskärning på 5–7 procent i högskolornas basfinansiering.

Universitetens basfinansiering har minskat med 12,6 procent mellan 2013 och 2023, medan antalet examina samtidigt har ökat med 12,5 procent, antalet studerande med 36,2 procent och antalet referentgranskade vetenskapliga artiklar och böcker med 8,7 procent.

Den permanenta nedskärningen 2028 motsvarar i finansieringsmodellen för yrkeshögskolorna finansieringen av cirka 3 800 årliga examina. Nedskärningarna under regeringsperioden innebär nästa år en sänkning av basfinansieringen med 51 miljoner euro och 5,4 procent för yrkeshögskolorna.

Regeringens beslut urvattnar i hög grad också pilotförsöket med doktorsutbildning, om det inte finns någon permanent finansiering för forskarstudier.

Nedskärningarna i basfinansieringen inverkar oundvikligen negativt på utbildningens kvalitet.

I planen för de offentliga finanserna anvisades endast en permanent tilläggsfinansiering på 3,8 miljoner euro för nybörjarplatserna vid högskolorna. Utöver de tidigare tidsbegränsade finansiella resurser som det redan beslutats om meddelade regeringen på informationsmötet vid ramförhandlingarna att nybörjarplatserna inom högskoleutbildningen kommer att få ett nytt visstidstillägg på 100 miljoner euro. Detta nämns dock inte alls i planen för de offentliga finanserna.

Vi kan inte skära ned på utbildningen och samtidigt förvänta oss att den ska producera mer. Om vi vill ha kompetent arbetskraft, innovationer och internationell attraktionskraft måste vi investera i människor – studenter, lärare och forskare.

Det räcker inte med att de unga får en plats vid högskolan för att höja utbildningsnivån. En höjning av utbildningsnivån kräver fullständig finansiering av nybörjarplatserna och tillräckliga personalresurser.

Regeringen fattade inte heller vid halvtidsöversynen beslut om att förbättra förmågan att attrahera och hålla kvar internationella experter.

Studerande

Enligt regeringsprogrammet skulle man vid halvtidsöversynen besluta om en totalreform av studiestödet och granska nivån på inkomstgränserna för studiestödet. Men ingetdera av dessa beslut fattades.

Regeringen Orpos åtgärder minskar förmånerna i pengar för heltidsstuderande med upp till nästan en tredjedel i vissa fall. Förmånsnivån kommer sannolikt att vara den svagaste i Norden och den lägsta sedan studiestödsreformen 1992.

Till följd av den försämrade förmånsnivån för studerande kommer användningen av studielån sannolikt att öka ytterligare.

Konst och kultur

Konst- och kulturbranschen har skurits ner både direkt i den egentliga kulturbudgeten och i annan kulturfinansiering, såsom Rundradion.

Nedskärningarna i kommunernas statsandelar påverkar också kultur- och biblioteksväsendet: den kalkylerade nedskärningen av statsandelsanslaget är 2 miljoner euro för biblioteken och en miljon för kulturen.

På nedskärningslistan står också 1,6 miljoner euro för investeringsunderstöd till kulturlokaler.

Statsunderstöden för barnkultur (2 miljoner euro/år) har inte indexhöjts under årens lopp.

Åtgärderna för att öka FoUI-verksamheten är ytliga i fråga om aktörerna inom konst och kultur.

Motion och idrott

I planen har det inte anvisats några betydande tilläggssatsningar på statens idrottsanslag, vilket innebär att finansieringen i huvudsak hålls på 2025 års nivå. Detta kan i synnerhet begränsa utvecklingen av småskaliga projekt för främjande av motion och idrott och av verksamheten på lokal nivå.

Det förebyggande hälsofrämjande som välfärdsområdena ansvarar för och som motion och idrott hör till får också i fortsättningen finansiering, men en stramare ekonomisk disciplin kan begränsa inledandet av nya motionsprojekt.

Nya besparingar på 2,4 miljoner euro riktas till investeringsunderstöden för nya idrottsanläggningar. Under den nuvarande regeringen har anslagen för byggande av idrottsanläggningar minskat betydligt.

Ungdomsarbete

Regeringen uppgav i sitt regeringsprogram som ett av sina mål att stärka barns och ungas välbefinnande, men slutresultatet av halvtidsöversynen står åtminstone delvis i strid med detta mål. Trots att de massiva nedskärningarna i den statliga finansieringen på ungdomsområdet för 2026 återtogs, hotar andra beslut — såsom nedskärningarna i utbildningen och kommunernas finansiering — de ungas välbefinnande på många nivåer.

Den samlade finansieringen på ungdomsområdet har dock sjunkit med över 15 procent jämfört med tiden före Orpos regeringsperiod.

Den kommunala ekonomin

Regeringen strävar efter att spara cirka 100 miljoner euro under ramperioden genom att avreglera kommunernas normer. Tyvärr har detta i praktiken främst lett till en direkt minskning av finansieringen, utan att kommunernas uppgifter har kunnat minskas i motsvarande grad. I planen föreslås en ny permanent nedskärning på 75 miljoner euro i statsandelarna för kommunernas basservice, vilket ytterligare utmanar kommunernas ekonomi.

Överföringen av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna från början av 2025 har skett med klart otillräckliga resurser, och regeringen rättar inte till detta i planen för de offentliga finanserna. Kommunernas situation försvåras också indirekt av nedskärningar i socialskyddet och det ökade behovet av utkomststöd. Även de tidigare nedskärningarna i integrationsfrämjande åtgärder påverkar kommunernas ekonomi negativt. Det bör noteras att kommunernas ekonomiska utmaningar riskerar att leda till nedskärningar i utbildningen, som efter social- och hälsovårdsreformen är kommunernas största budgetpost.

Den inre säkerheten

SDP har uttryckt oro över gränsbevakningsväsendets otillräckliga resurser i det förändrade säkerhetsläget. Även i behandlingen av budgeten för 2025 lyfte socialdemokraterna fram behovet av ökade resurser för Polisen och Skyddspolisen.

I samband med behandlingen av budgeten för 2025 påpekade både förvaltningsutskottet i sitt utlåtande och finansutskottet i sitt betänkande att regeringens anpassningsåtgärder behandlar Tullen annorlunda än andra PTG-myndigheter (Polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet). Tullen åläggs en betydligt större andel av besparingarna än de övriga PTG-myndigheterna. Regeringen har inte rättat till denna orättvisa i planen för 2026—2029, vilket riskerar att leda till be-

tydande besparingar i Tullens omkostnader, eftersom anslagen minskas med cirka 6 miljoner euro redan 2026. Enligt Tullen kan så omfattande anpassningsåtgärder inte genomföras utan att det påverkar verksamhetsförmågan avsevärt.

Regeringens satsningar på inre säkerhet och befolkningsskydd omfattar inte att tilldela tillräckliga resurser för att långsiktigt säkerställa räddningsväsendets eller Nödcentralsverkets verksamhet. Räddningsinstitutet har fått i uppdrag att kraftigt öka antalet utbildade räddningspersoner, men otillräcklig finansiering och besparingsåtgärder riktade mot institutet hotar att äventyra räddningstjänstens och nödcentralernas framtida kapacitet.

Migrationen

Finland måste främja arbetskraftsinvandringen för att kunna svara på bristen på arbetskraft och stärka de offentliga finanserna. Samtidigt behövs en prövning av tillgången på arbetskraft för att säkerställa att rekryteringen gäller branscher med arbetskraftsbrist.

FPA-ersättningarna riktas till privat affärsverksamhet

Regeringens social- och hälsovårdspolitiska linje är tydlig: den privata sektorn stärks och den offentliga social- och hälsovårdssektorn försvagas. Regeringen fortsätter i enlighet med regeringsprogrammet att stödja den privata hälso- och sjukvården genom FPA-ersättningarna. Regeringen föreslår ett nytt försök med FPA-ersättning för personer som fyllt 65 år. Flera av de sakkunniga som utskottet hört anser att regeringens linje är problematisk och rentav felaktig.

Välfärdsområdenas situation måste underlättas

Oppositionen har upprepade gånger framfört att regeringen bör ge välfärdsområdena mera tid att täcka underskott så att tjänsterna i områdena ska kunna organiseras på ett förnuftigt sätt och så att man kan undvika kortsiktiga lösningar, såsom uppsägningar och nedskärningar i verksamheten. När sparkraven styr är det omöjligt att genomföra en långsiktig personalpolitik och utveckling av social- och hälsovårdssektorns förmåga att attrahera och hålla kvar personal. Behovet av yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården är stort, men i och med regeringens nedskärningar finns det stor risk för att de som blivit uppsagda inte längre återvänder till den offentliga social- och hälsovårdssektorn utan i värsta fall helt byter bransch. I synnerhet nedskärningar i förebyggande och icke-lagstadgade tjänster blir snabbt dyra när det uppstår problem som sedan fördjupas. I värsta fall drabbar problemen hela familjer och de kan ha långvariga konsekvenser. Regeringen föreslår nedskärningar på upp till 150 miljoner euro, och de riktas framför allt till socialvårdstjänsterna. Regeringens påståenden om att det inte är fråga om en nedskärning, utan att inbesparingen i första hand är en följd av att den ökade tekniken effektiviserar verksamheten, har inte varit trovärdiga.

Nedskärningarna i utvecklingssamarbetet och situationen i Gaza

Finlands offentliga utvecklingssamarbete beräknas sjunka till 0,32 procent av bruttonationalinkomsten under ramperioden. Mot bakgrund av detta och med beaktande av det allt sämre humanitära läget i Gaza föreslår vi ett årligt tilläggsanslag på 10 miljoner euro till det humanitära bi-

ståndet som en del av det egentliga utvecklingssamarbetet. Det skulle komplettera det årliga tilläggsanslag på 10 miljoner euro som statsrådet föreslår för humanitärt katastrofbistånd.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

1. Riksdagen förutsätter att regeringen korrigerar sin linje och balanserar de offentliga finanserna på ett socialt rättvisare sätt genom att göra nedskärningarna skäligare och öka inkomsterna genom att avstå från skattestöden och stärka skatteunderlaget.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen bedömer konsekvenserna av sin ekonomisk-politiska linje med tanke på livssituationen och inkomstfördelningen för olika befolkningsgrupper på såväl kort som lång sikt.

3. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål lämnar riksdagen en proposition om de ändringar i den nationella lagstiftningen som behövs i och med ändringarna i EU-rättsakterna. Riksdagen måste också få information om beredningen i god tid.

4. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder beredningen av en omfattande reform av bostadspolitiken för att trygga kontinuiteten i produktionen av bostäder till skäligt pris och tillgodose boendebehoven hos grupper med särskilda behov.

5. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från sina planer på att sänka skatten för de högsta inkomstgrupperna på ett sätt som ökar skuldsättningen.

6. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att höja utbildnings- och kompetensnivån hos hela befolkningen och återinför vuxenutbildningsstödet samt avstår från de planerade ytterligare nedskärningarna inom utbildningen.

7. Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar organisationernas verksamhetsförutsättningar och jämkar nedskärningarna i organisationsfältet.

8. Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar verksamhetsförutsättningarna för aktörerna inom den kreativa branschen och kulturen samt identifierar branschens tillväxtpotential.

9. Riksdagen förutsätter att regeringen inför en avgift för ändring av markanvändningen och effektiviserar sina oambitiösa klimatåtgärder.

10. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de extra FPA-ersättningarna och riktar resurserna till den offentliga hälso- och sjukvården.

Betänkande FiUB 6/2025 rd
Reservation 1

11. Riksdagen förutsätter att regeringen förelägger riksdagen åtgärder för att trygga tillgången på kompetent arbetskraft genom att underlätta arbetskraftsinvandring.

12. Riksdagen förutsätter att regeringen senarelägger tidsfristen för välfärdsområdenas skyldighet att täcka underskott så att det undviks förhastade nedskärningar samt att det tryggas tillräcklig finansiering till områdena.

13. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar riksdagen en proposition om snabbare tillgång till vård.

14. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar riksdagen propositioner med åtgärder som stärker konsumenternas och företagens förtroende, främjar företagsinvesteringar och underlättar tillgången till tillväxtfinansiering för företag.

Helsingfors 5.6.2025

Joona Räsänen sd
Seppo Eskelinen sd
Saku Nikkanen sd
Pia Viitanen sd
Lauri Lyly sd

Reservation 2 /cent

Motivering

Finland behöver sund tillväxt

Finland har redan lidit av ett kroniskt tillväxtunderskott i över femton år. Orsaken till detta är den svaga produktivitetsutvecklingen, de låga investeringarna och bristen på kompetent arbetskraft.

För närvarande har både vanliga människor och företagare ett svagt förtroende för framtiden. Människornas farhågor om att de offentliga finanserna och den egna ekonomin ska kollapsa är verklig. Företagen har inte likviditet för tillväxt.

Till följd av den av samlingspartiet ledda regeringens politik är det arbetslösheten, antalet konkurser och statsskulden som vuxit, inte ekonomin.

Centerns recept för tillväxt är: Planerad i Finland, tillverkad i Finland och ägd i Finland. Finland behöver starkare tillväxtutsikter. Målet ska åtminstone vara att fördubbla tillväxten jämfört med prognosen.

I stället för att nå regeringens mål på 100 000 nya sysselsatta har vi nu i landet en allt större arbetslöshet. Regeringens mål för ett underskott på högst en procent i de offentliga finanserna 2027 blir allt mer avlägset, eftersom underskottet för det året nu väntas bli 3,3 procent. Skillnaden mellan regeringens mål och prognosen är så stor som sju miljarder euro.

Vi måste återställa förtroendet för ekonomin. Atmosfären och omvärlden ska vara stabila och förutsägbara. Nu är det inte så. Regeringen har valt en instabilare väg. Det goda med Finland var tidigare att den politiska risken är liten. Nu är det inte längre så.

Finlands förutsägbarhet som investeringsobjekt har försvagats betydligt under valperioden. Skattepolitiken har blivit helt oförutsägbar. Trots regeringspartiernas stora löften accelererar skuldsättningen.

Finland behöver positiva och stabiliserande framtidsutsikter.

Halvtidsöverläggningen ändrar inte på det stora hela riktningen för Finlands ekonomi.

Ekonomisk tillväxt och nya jobb är i dag bara en from förhoppning. I stället för det utlovade tillväxtpaketet är resultatet av halvtidsöverläggningen att den offentliga skulden ökar, det införs skattelättnader som gynnar höginkomsttagarna, det görs nya nedskärningar i utbildningen och kommunernas ekonomiska läge försämras. Riktningen är alltså densamma som den varit redan i två år. Situationen för vanligt folk är fortsatt svår. Flera av regeringens lagändringar ökar avsevärt användningen av grundtrygghet och utkomststöd.

Centern uttrycker oro över att bedömningen av förändringarnas sammantagna konsekvenser är bristfällig. Konsekvenserna av förmånsnedskärningarna är betydande särskilt för barnfamiljer och kommer att öka barnfamiljsfattigdomen. Många lagändringar ökar också den regionala ojämlikheten.

Regeringens ekonomi- och skattepolitik är långt ifrån stabil och förutsägbar. Regeringen hattar fram och tillbaka mellan skattelättnader och skatteskärpningar.

Finland behöver en kursändring. Finland måste befrias från regeringens skuldpolitik och gå in för en hållbar tillväxt. Ekonomisk tillväxt och fler arbetstillfällen är ytterst också den mest hållbara lösningen på skuldsättningen.

Enligt regeringsprogrammet ska skuldkvoten i de offentliga finanserna stabiliseras och därefter vändas i en riktning som ur ett valperiodsövergripande perspektiv är permanent nedåtgående. När regeringen hösten 2023 presenterade sin första plan för de offentliga finanserna, det vill säga den för 2024—2027, var bedömningen att skulden i förhållande till bruttonationalprodukten stiger till 81,6 procent fram till 2027.

Enligt vårens plan för de offentliga finanserna 2026—2029 kommer skuldkvoten dock att stiga till 86,7 procent före utgången av valperioden. Det är klart över den nivå som regeringen själv uppskattade i början av valperioden. Skuldnivån i förhållande till bruttonationalprodukten steg redan 2024 till 82,1 procent och översteg alltså den nivå som den skulle ha varit på i slutet av valperioden.

Enligt regeringens nya plan för de offentliga finanserna fortsätter skulden i förhållande till bruttonationalprodukten att öka också efter innevarande valperiod. År 2029 kommer skuldkvoten att vara nästan 90 procent.

Vi måste få sysselsättningen, ekonomin och framtidstron att öka. I stället för en centraliseringsorienterad politik behöver vi en tillväxtmodell där alla finländare och alla områden inkluderas.

Sysselsättning

Utöver skuldsättningen har arbetslösheten blivit allt svårare i Finland under två senaste åren. Enligt regeringsprogrammet är målet att genomföra reformer för att höja sysselsättningen med minst 100 000 sysselsatta. Ökad sysselsättning ska leda till att de offentliga finanserna stärks med över två miljarder euro. I stället för de utlovade 100 000 nya sysselsatta har istället antalet arbetslösa ökat under regeringsperioden.

Mätt enligt den säsongs- och slumpvariationsrensade trenden uppgick antalet sysselsatta vid regeringsperiodens början i juni 2023 till 2 637 000. I mars 2025 var motsvarande siffra 2 588 000 sysselsatta. Antalet sysselsatta har hittills minskat med 49 000 under regeringsperioden.

Det är särskilt oroväckande att ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten förvärras. Det finländska näringslivet har drabbats av en konkursvåg, och på många arbetsplatser förs omställ-

ningsförhandlingar. Sammantaget har det under denna valperiod, på två år, inletts cirka 7 000 konkurser.

Det försämrade sysselsättningsläget syns också i sysselsättningsområdena och det är oroväckande att de har varit tvungna att reagera på den knappa finansieringen genom att begränsa utbetalningen av sysselsättningsfrämjande stöd, såsom lönesubvention och startpeng.

Åtgärder för att stärka tillväxten och näringslivets verksamhetsförutsättningar

Det behövs skatteincitament för att stärka investeringar och sysselsättning

— Investeringsskattegottgörelse också för små och medelstora företag. Regeringen bör snabbt korrigera investeringsskattegottgörelsen så att gränsen sänks från 50 miljoner euro till 1 miljon euro. Samtidigt bör investeringsgottgörelsens giltighetstid förlängas, om EU tillåter det. Dessutom bör gottgörelsen genomföras på en högre nivå, 30 procent, i en ny särskild ekonomisk region i östra Finland.

— I stället för en dyr och svag allmän sänkning av samfundsskatten genomförs en strukturell reform av samfundsbeskattningen i enlighet med centerns modell. Samfundsskatten ska vara lättare när vinsten lämnas kvar inom företaget för att åstadkomma tillväxt i stället för att vinsterna delas ut.

Det skulle generera en ökning av företagens FoUI-verksamhet och investeringar samt anställningen av arbetstagare. Nyttan av regeringens allmänna samfundsskattesänkning koncentreras däremot till gamla vinstgivande företag som delar ut vinst i form av utdelning, av vilken en del hamnar hos utländska investerare. Också Murtos arbetsgrupp för tillväxtåtgärder föreslog en mer strukturell reform av samfundsskatten och inte någon allmän sänkning.

— Många ensamföretagare och småföretagare är affärsidkare eller yrkesutövare, dvs. enskilda näringsidkare eller jordbrukare som inte berörs av ändringen av samfundsskatten. För att företagen ska beaktas jämlikt genomförs en höjning av företagaravdraget genom att det höjs från 5 procent till 7 procent för att också andra företagare än företagare som är verksamma via aktiebolag ska uppmuntras.

— Det är motiverat att utveckla företagarnas pensionssystem. Man kan ta ställning till detaljerna i takt med att beredningen framskrider och de närmare konsekvensbedömningarna av ändringarna klarnar.

— För dem som uppnått den lägsta pensionsåldern blir 20 procent av arbetsinkomsterna helt skattefria, om personerna fortsatt arbetar kvar. Erfarna arbetstagare får då ett incitament att stanna kvar i arbetslivet. Regeringen har försummat denna stora resurs och koncentrerar sig i stället på att rikta skattelättnader till pensionärer med de högsta inkomsterna, vilket inte har någon som helst tillväxteffekt.

— Statsminister Orpos regering har höjt beskattningen av löntagare med medelstora inkomster till dess högsta nivå på minst tio år med beaktande av konsumtionsbeskattningen. Det är i och för sig bra att regeringen har insett hur förödande den tidigare skattehöjningspolitiken var. Men till följd av det olyckliga sysselsättningsläget hotar de kommande höjningarna av arbetslöshetsförsäkringspremierna att minska inkomstskattesänkningens inverkan, särskilt för medelinkomsttagarna.

Inkomstskattesänkningen bör därför genomföras så att den i högre grad fokuserar på att stödja köpkraften och den inhemska konsumtionen bland medelinkomsttagarna i stället för att skat-

telättnaden på det sätt som regeringen planerar riktas särskilt till dem som får de allra högsta arbetsinkomsterna och pensionsinkomsterna.

— För att underlätta marginalbeskattningen vill vi införa ett maximibelopp för inkomstrelaterad dagpenning (utkomstskydd för arbetslösa och sjukdagpenning) och på motsvarande sätt lindra socialförsäkringsavgifterna. Arbetstagarens försäkringspremier tas ut endast fram till den inkomstgräns som ger rätt till försäkring.

— Centern anser inte att regeringens avsikt att höja löntagarnas beskattning genom att gallra i avdragsrätten är motiverad.

— FoUI-avdraget bör förbättras så att uppstartsföretagen kan dra full nytta av det. Återbetalningen skulle ske kontant eller genom kvittning mot andra skatter, dvs. det skulle gynna förlustbringande företag som på grund av tillväxtfasen inte kan dra nytta av skatteincitamentet i nuläget.

— Centern välkomnar regeringens beslut att förlänga tiden för avdrag av förluster från nuvarande 10 till 25 år.

— För att underlätta generationsväxlingar bör arvs- och gåvoskatten genomgå en mer ambitiös reform genom att en faktisk betalningstid på 10 år införs. Under betalningstiden ska räntan motsvara endast statens referensränta och inte vara högre än så. Skatten ska kunna betalas i tio poster inom tio år.

— Skattefrihet för de allmännyttiga samfundens investeringar i riskkapitalfonder i kb-form genomförs omedelbart, vilket underlättar investeringar i icke-noterade tillväxtbolag.

— Centern anser att regeringens beslut att skära ned hushållsavdraget från 2024 års nivå är felaktigt, eftersom det främjar den svarta ekonomin och försvagar mikroföretags samt små och medelstora företags verksamhetsmöjligheter. Centern vill återställa villkoren för hushållsavdraget.

— Finland satsar målmedvetet på FoUI-verksamhet i enlighet med den parlamentariska överenskommelse som ingicks under föregående valperiod. Regeringen bör säkerställa att hela kedjan är i sin ordning och att också innovationsverksamheten utöver forskning och produktutveckling tilldelas tillräckliga resurser samt att exporttjänsterna börjar löpa smidigt efter regeringens organisationsreform.

En särskild ekonomisk region inrättas i östra Finland

— Vi föreslår ett tioårigt försök med en särskild ekonomisk region i östra Finland, eftersom området lider av konsekvenserna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Regionen skulle ha till exempel följande verktyg. Temporär befrielse från samfundsskatt för investerande företag, studielånekompensation, flyttbidrag för att locka kompetent arbetskraft, regionalt lindrigare elskatt, sänkta socialskyddsavgifter, snabbare handläggning av tillstånd, slopad prövning av tillgången på arbetskraft och särskild fokus på östra Finland i fråga om tilläggssatsningar på FoUI och utbildningsplatser.

— Vi skulle också vara lyhörda för det gemensamma förslaget från sex landskap om åtgärder inom programmet för östra Finland och reservera medel för detta. Östra Finland behöver nu handlingar, inte ord, av regeringen.

Särdragen hos näringslivet i de olika regionerna måste beaktas

— Regeringen har strukit följande kommuner ur stödområde II: Alavo, Kuortane, Etseri, Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vindala, Hartola, Heinola, Sysmä, Padasjoki och Juupajoki. Dessa kommuner togs med i stödområde II år 2022. Regeringens osammanhängande lin-

je möjliggör inte några långsiktiga utsikter för näringsverksamhet i företag och kommuner i en utmanande omvärld och försämrar således regionernas möjligheter ytterligare. Regeringen bör återta ändringen av stödregionskartan och bygga upp en hållbarare modell för fördelningen av regionstöden. Finland bör påverka i EU för att sätta stopp för nollsummespelet på kartan över stödområden och erkänna regionernas särdrag i fråga om befolkningsutvecklingen, näringslivets behov och strukturomvandlingen.

Andra tillväxtåtgärder

— I fortsättningen införs tillväxtavtal för de ekonomiska regionerna för att ersätta MBT-avtal som ingåtts med endast några stadsregioner. Då skulle staten delta på ett rättvisare sätt i utvecklingen av hela Finland.

— Vi gör tillståndsprocessen till en konkurrensfaktor genom att ställa som mål att Finland ska ha den snabbaste tillståndsprocessen i Europa före 2027. Storstädning inleds för att effektivisera förvaltningen och avveckla onödig reglering.

— Vi vill att pensionstillgångar används för samhällsekonomisk tillväxt i Finland genom att beakta förutsättningarna att investera i finländska företag i tillväxtfasen.

— När i sig motiverade besparingar inom den offentliga förvaltningen genomförs ser vi till att det inte inom någon sektor orsakar dröjsmål eller andra olägenheter för företagens verksamhet. Exportvillkoren inom livsmedelssektorn stärks.

— Vi gör upp en ambitiös tillväxtstrategi för turismen. Målet är att öka turismen med det dubbla före 2030 och återställa turismbalansen. Vi godkänner fortfarande inte regeringens tidigare beslut att skära ner finansieringen av Business Finlands omkostnader för främjande av turismen, eftersom detta skulle inverka menligt på utsikterna för en av våra tillväxtbranscher.

— Det är oacceptabelt att regeringen tidigare beslutade att minska det regionala transportstödet, eftersom det försvårar läget för exportindustrin i och med att transportkostnaderna stiger i vårt land med långa avstånd.

— Vi tar ett produktivitetssprång genom att göra Finland till ett stort land inom utnyttjandet och tillämpningen av artificiell intelligens. Målet är att bli föregångare på etisk användning av artificiell intelligens.

Fler människor till Finland och ökat humankapital

— Målet är att få humankapitalet att växa snabbt. För att humankapitalet ska växa på lång sikt görs en motsvarande parlamentarisk överenskommelse mellan partierna som den som ingåtts för FoUI-satsningarna.

— Ytterligare satsningar på utbildning för de unga åldersklasserna, livslångt lärande och invandring av experter. För att finansiera de här utbildningsinvesteringarna kan man också avyttra en del av statens icke-strategiska egendom i de fall där man uppskattar att den på lång sikt ger bättre avkastning som investering i utbildning. Nedskärningarna i utbildningen måste upphöra omedelbart. Regeringen fortsätter däremot med sin felaktiga linje att skära ned på utbildningen i stället för att satsa på utbildning. Tidigare har man redan gjort betydande besparingar i yrkesutbildningen, slopat vuxenutbildningsstödet och minskat finansieringen av medborgarinstitut och folkhögskolor. Nu riktar regeringen nedskärningar till högskolorna och genom kommunernas statsandelar även till småbarnspedagogiken och grundskolorna. Hela utbildningskedjan kommer således att bli föremål för sparåtgärder under Orpos regering.

— Vår politik är familjevänlig. Inga nedskärningar riktas mot barnfamiljer. Ett konkret sätt att stödja familjerna kunde vara att lindra beskattningen av barnfamiljer. Det här bör utredas.

— I stället för det indragna vuxenutbildningsstödet ska det omedelbart beredas ett nytt incitament för vuxenstudier, och det görs ingen nedskärning i yrkesutbildningen.
— Vi välkomnar alla invandrare som inte är arbetsskygga. Försämringen av försörjningskvoten kan stoppas med 40 000 nettoinflyttare på årsnivå. Invandrarna bör bli lika väl sysselsatta och få samma uppgifter och samma lön som majoritetsbefolkningen. Vi behöver ett poängsystem enligt kanadensisk och australiensisk modell för att säkerställa att migrationen bidrar till att sanera de offentliga finanserna.
— Utländska experter och deras familjer ska erbjudas och garanteras ett servicelöfte på två veckor från den tidpunkt då sökanden lämnar in sin ansökan till systemet. Hit hör identifiering, erhållande av arbetstillstånd och alla andra konkreta angelägenheter, allt från att öppna bankkonto till personnummer och vårdplats för barn.
— Dessutom ska studerande som kommer till Finland få incitament att stanna kvar i Finland för att arbeta efter studierna.
— Runt om i världen ska det inrättas finländska språk- och kulturskolor, där de som lärt sig finska och finsk kultur kan beviljas uppehållstillstånd för att arbeta i Finland.
— Vi vill slopa tremånadersregeln, som försvårar arbetskraftsinvandringen.

Starta det parlamentariska arbetet för tillväxt

— Inom ramen för det parlamentariska samarbetet bereds ett åtagande för flera valperioder framåt att på lång sikt sanera de offentliga finanserna och satsa på ambitiösa tillväxtåtgärder.

Ökad biogasproduktion och satsningar på förnybar energi

I regeringsprogrammet lovar man att utveckla och inleda biogasproduktion samt främja en mångsidig användning av biogas. För att det här ska lyckas behövs på en och samma gång åtgärder för att främja både produktionen och användningen av biogas.

Det är väsentligt att regeringen ser till att vi verkligen kan genomföra nya investeringar i biogasanläggningar och återvinningsgödsel i Finland. Vi har efterlyst en samlad bedömning av biogasproduktionen och användningen av biogas. Det förutsätter samarbete mellan olika ministerier (JSM, ANM, MM, KM, FM). Den övergripande samordningen mellan förvaltningsområdena bör stärkas. För närvarande ser det ut som om den saknas helt.

Vi är bekymrade över att tillståndsprocesserna för investeringar i förnybar energi inte kommer att påskyndas på det sätt som regeringen eftersträvar, utan det förutsätts även i fortsättningen att nya energiproducerande anläggningar tillämpar ett dyrt flerstegsförfarande enligt miljöskyddslagen. De åtgärder som regeringen bereder skapar snarare osäkerhet i investeringsmiljön för rena energikällor.

Ändringen av infrastrukturförordningen försvagade incitamenten att övergå till biogas, eftersom tankstationerna för biogas i viss mån började omfattas av de minimis-stöd. Det hade varit viktigt att ha kvar teknikneutraliteten och inte det separata stödet för ett enda drivmedel. Det är känt att tankstationerna fortfarande är för få framför allt i östra och norra Finland. Dessutom har regeringen infört nya administrativa skyldigheter för biogas, bland annat en skyldighet att verifiera hållbarheten, som ökar kostnaderna och inte förbättrar förutsättningarna för biogasinvesteringar.

Regeringens beslut att sänka tilläggsskyldigheten inom distributionsskyldigheten bidrar till att öka osäkerheten inom biogasproduktionen. Investeringsmiljön ser inte attraktiv ut. En politik som strider mot löftena är skadlig såväl med tanke på utvecklingen av marknaden för hållbara bränslen som med tanke på försörjningsberedskapen.

Centern uttrycker oro över hur regeringens beslut att införa utsläppshandel inom transportsektorn redan 2027 i stället för 2031 kommer att påverka drivmedelspriserna. Dessutom är det ett orosmoment hur producenterna kommer att kompenseras för det nationella beslutet att utvidga utsläppshandeln till att gälla jord- och skogsbruket. Centern förutsätter full kompensation för regeringens olyckliga nationella beslut som orsakar merkostnader.

Företagande och arbetsliv

Centern anser det vara bra att den sociala tryggheten för deltidsföretagare förbättras genom att en kombinationsförsäkring införs i förtjänstskyddet. Kombinationsförsäkringen stärker utkomstskyddet för arbetslösa både för företagare och arbetstagare. Reformen förbättrar utkomstskyddet särskilt inom de kreativa branscherna.

Uppmärksamhet ska också fästas vid hur en arbetslös kan bli tvungen att utreda betydelsen och omfattningen av sin egen småskaliga företagsverksamhet. Om en person arbetar ens några timmar i månaden, måste man avgöra om han eller hon är företagare i huvudsyssla eller bisyssla. Utredningen och bedömningen görs av arbetskraftsmyndigheten. Tolkningarna kan variera, vilket medför både osäkerhet och risker. Det är ett problem som gäller rättsskyddet och likabehandlingen och det uppmuntrar inte till att pröva på om företagsverksamhet i liten skala skulle ge extra inkomster eller om det någon gång rentav skulle leda till företagsverksamhet på heltid.

Regeringen bör för att ersätta det slopade vuxenutbildningsstödet utan dröjsmål bereda en ny modell som sporrar till vuxenstudier och svarar mot arbetslivets föränderliga behov samt uppmuntrar till kontinuerligt lärande. Individuella och flexibla studievägar möjliggör en meningsfull karriär och de kan vid behov snabbt svara på nya utvecklingsbehov.

Större uppmärksamhet bör också fästas vid välbefinnandet i arbetet och arbetshälsan samt goda chefs- och medarbetarfärdigheter. Det är också viktigt att bättre kunna kombinera familj, studier och arbetsliv. Det behövs flexibla lösningar och också rätt attityd till exempel när det gäller att kombinera arbetslivet och vardagen med barnfamilj. Partiellt arbetsföra måste också beaktas i högre grad. Partiellt arbetsföra får inte lämnas utanför samhället på grund av sjukdom eller skada. Individuella tjänster är det bästa alternativet för att stödja möjligheterna att klara sig i arbetslivet.

Regeringen har beslutat om en ändring av hemvårdsstödet, enligt vilken rätten till stöd för hemvård börjar efter tre års boendetid. Kravet på boendetid gäller båda föräldrarna. Även om ändringen enligt FPA:s statistik inte berör en särskilt stor grupp, är den principiellt stor. I Finland har den sociala tryggheten av hävd varit bosättningsbaserad och den treårsregel som nu föreslås skulle avvika från denna modell. Det kan anses problematiskt med avseende på grundlagen och diskrimineringslagen. Om en finländare har en utländsk make eller maka får de inte hemvårdsstöd om kravet som gäller boendetid inte uppfylls för maken eller makan.

Artificiell intelligens och dataekonomi

Artificiell intelligens och dataekonomi erbjuder möjligheter att förbättra produktiviteten, men samtidigt bör man fästa uppmärksamhet vid dataskyddet. Resurserna för dataombudsmannens verksamhet måste tryggas. Dataskyddets betydelse bör ses som en del av den oundvikliga utvidgningen av teknik och innovationer, möjligheterna att öka den ekonomiska tillväxten och stärka investerarnas förtroende samt tryggandet av den nationella säkerheten och skyddet för privatpersoners personuppgifter. När tekniken utvecklas snabbt är det med tanke på Finlands konkurrenskraft viktigt att man kan lita på att samhället är funktionsdugligt och säkert.

Bedömning av den ekonomiska politikens konsekvenser för jämställdheten

Under de föregående regeringsperioderna bereddes en separat bedömning av den ekonomiska politikens konsekvenser för jämställdhet. Utifrån bedömningarna kan det konstateras att även om konsekvenserna av enskilda finanspolitiska beslut kan vara små, kan ändå den kumulativa effekten av dem inverka på jämställdheten mellan könen.

Under denna regeringsperiod har man till exempel genomfört omfattande strukturella arbetsmarknadsreformer som sammantaget verkar ha negativa konsekvenser för jämställdheten på arbetsmarknaden och för kvinnors försörjning. Därför är det viktigt att man vid beredningen av budgetlagarna bedömer lagarnas konsekvenser för jämställdheten för att de negativa konsekvenserna ska kunna minskas och undvikas.

Transportsektorn

I denna reservation stöder vi oss på vad utfrågade sakkunniga i finansutskottet och kommunikationsutskottet framfört och koncentrerar oss på att analysera den aktuella redogörelsen, även om det största problemet med trafikledspolitiken just nu är avsaknaden av en framtidsvision. Med andra ord en hurdan trafikledspolitik bör Finland bedriva till följd av de geopolitiska förändringarna och de allt mera spända stormaktsrelationerna för att landet inte ska bli en avkrok i utkanten av Europa.

Regeringen har i sitt program skrivit in ett löfte om att föra en bättre trafikledspolitik än sina föregångare. Regeringens trafikledspolitik kan med fog beskrivas som oklar och oansvarig. De fina målformuleringar i regeringsprogrammet och regeringens långsiktiga finansieringsbeslut motsvarar inte varandra.

Finansieringen av trafikslederna kommer att sjunka såväl under de två sista åren av denna valperiod som under ramperioden 2026—2029 trots att kostnadsnivån beräknas stiga. Samtidigt har andelen projekt som finansieras utanför budgetramarna och med intäkter från försäljning av statens produktiva egendom ökat till en oroande nivå. Vid den senaste ramförhandlingarna beslutade regeringen att öka andelen ytterligare.

I strid med sina egna löften driver regeringen en trafikledspolitik som utarmar största delen av Finland. Regeringen håller på att skapa en fullständigt felaktig verksamhets- och finansieringskultur för statens trafikledspolitik. Detta kommer att bli svårt att korrigera under de kommande

regeringsperioderna, eftersom regeringen särskilt i fråga om utvecklingsprojekt håller på att krympa ramfinansieringen till det minimala. Ur samhällsekonomisk synvinkel är det inte klokt att varje valperiod sälja statlig egendom i den utsträckning som regeringen nu gör.

Vi stöder oss på utfrågade sakkunniga och lyfter fram de centrala problemområdena inom kommunikationsutskottets ansvarsområde i planen för de offentliga finanserna 2026—2029. Vi anser att det finns all anledning att kräva att regeringen agerar i enlighet med vad som står i regeringsprogrammet.

Regeringen bör i sin trafikpolitik beakta följande synpunkter:

— regeringen har skurit ner den långsiktiga trafikledsfinansieringen och kompenserat den med kortvarig engångsfinansiering och i den riksomfattande trafiksystemplanen (LJS12) antagit att nästa regering höjer ramfinansieringen efter ramperioden 2026—2029
— trafikledsfinansieringen varierar från år till år och det eftersatta underhållet ökar märkbart
— trafikledspolitiken bedrivs med hjälp av ett investeringsprogram på mer än 4,5 miljarder euro som finansieras med intäkter av försäljning av statlig egendom; av investeringsprogrammet gäller till och med mer än 3 miljarder euro trafikleder
— hur stort utgiftstryck sätter de nya trafikleder som tagits in investeringsprogrammet på basunderhållet av transportinfrastrukturen, och hur väl räcker finansieringen till
— ramvillkor för finansieringen av Västbanan och hur de eventuellt kan komma att förändras
— försummelse att utveckla tvärtrafikförbindelser
— löftet om att de regionala flygen ska fortsätta som köpta trafiktjänster utan att regeringen anvisat finansiering för detta
— hur avskaffandet av bredbandsprogrammet/icke fungerande bredbandsförbindelser påverkar jämlikheten och den ekonomiska tillväxten i Finland
— effekterna av det s.k. produktivitetsprogrammet på kapaciteten hos myndigheterna under kommunikationsministeriet (särskilt Transport- och kommunikationsverket) samtidigt som de har ålagts tilläggsuppgifter när det geopolitiska läget försvåras.

Regeringen har förstört det långsiktiga planerings- och finansieringssystemet för trafikslederna

Under den gångna valperioden har regeringens trafikledspolitik genomgående varit mycket problematisk. Det var redan i sitt program som regering lät bli att beakta den parlamentariskt godkända 12-åriga trafiksystemplanen, där målen och prioriteringarna för en långsiktig trafikledspolitiken med tillhörande finansieringsbehov fastställs. Samtidigt gick botten ur den finansiering som behövs för att genomföra en långsiktig trafikledsstrategi när trafikledsutgifter som påverkar ramen skars ner först i regeringsprogrammet och senare i ram- och budgetförhandlingarna.

Uppdateringen av trafiksystemplanen håller på att gå samma öde till mötes i höst och är redan nu grovt försenad. Det utkast som nyligen var på remiss håller på att uppdateras i enlighet med regeringens rambeslut från april men inte som ett genuint parlamentariskt arbetsgruppsarbete.

Sammanfattningsvis vill vi konstatera att regeringen inte ens strävar efter en långsiktig trafikledspolitik, utan håller i bästa fall bara på med trafikledspolitik vid valperiodens hälft. Fokus ligger på att genom mycket exceptionella finansieringsmetoder dra igång så många investerings- och ut-

vecklingsprojekt som möjligt för att skapa en bild av att det eftersatta underhållet börjar minska och på att styra extra engångsfinansiering till vägbeläggningsprogram och samtidigt glömma att basunderhållet av transportinfrastrukturen inbegriper mycket mer än att sprida ny asfalt.

En osammanhängande och atypisk trafikledsfinansiering skapar osäkerhet och orsakar extra kostnader

I kommunikationsutskottets sakkunnigutfrågning framhölls med emfas att en förutsägbar och jämn finansieringsnivå bör eftersträvas inom basunderhållet av transportinfrastrukturen och utvecklingen av trafikledsnätet. Det skulle bidra till en långsiktig planering av trafikledsunderhållet, genomförandet av konkurrensupphandling och entreprenad samt en fungerande infrastrukturmarknad. Historiskt sett vet vi att kostnadsökningen kumuleras och blir alltför stor om alltför många projekt startas, samtidigt som byggandet drabbas av förseningar och betydande behov av tilläggsfinansiering.

Med stöd av sakkunnigyttrandena vill vi lyfta fram det problematiska med en osammanhängande trafikledsfinansiering och riskerna med en trafikledsfinansiering som inte är typisk, när långsiktig trafikledsfinansiering skärs ned och ersätts med ett investeringsprogram där finansieringen är av engångsnatur och kräver att statens produktiva egendom säljs med upp till flera miljarder euro. Vi anser också att en ansvarsfull regeringspolitik kräver långsiktighet där man inte rakt av skjuter över sådana utmaningar som man redan nu är medveten om på nästa regering eller till och med förvärrar dem genom egna åtgärder, vilket nu håller på att hända.

Basunderhåll av transportinfrastrukturen. Det årliga anslaget för basunderhållet av transportinfrastrukturen har varierat avsevärt finansåren 2024 och 2025. Och samma sak fortsätter också under den nu aktuella ramperioden 2026—2029. Så sent som 2024 var anslaget för basunderhållet av transportinfrastrukturen 1,566 miljarder euro, och det räckte för att i det närmaste stoppa det så kallade eftersatta underhållet av trafikleder som är i dåligt skick. År 2025 höjdes anslaget till 1,605 miljarder euro, men efter det verkar ett veritabelt ras inträffa mot slutet av ramperioden när de tre sista finansåren börjar. Åren 2027—2029 uppgår finansieringen av basunderhållet till endast 1,286 miljarder euro.

Enligt utfrågade sakkunniga kommer det sammanlagda eftersatta underhållet av trafiklederna att stiga från nuvarande 4,2 till över 5 miljarder euro, om regeringens förslag till årlig finansieringsnivå går igenom. Detta står i strid med regeringens egen målsättning i regeringsprogrammet, för att inte tala om vilken signal det ger utåt.

Utöver vad som framgick under sakkunnigutfrågningen vill vi också poängtera att det eftersatta underhållet inte täcker brister i servicenivån (investeringsskuld), såsom breddning av vägar, uträtning av backar och kurvor, byggande av ytterligare körfiler och tilläggsspår eller förbättring av anslutningar, och inte heller kostnaderna för fullgörande av nya lagstadgade skyldigheter. Därför finns det en risk att regeringens linje, dvs. att bara starta så många vägbeläggningsprogram som möjligt med pengarna för eftersatt underhåll, leder till vi förlorar kontrollen över det eftersatta underhållet.

Investerings- och utvecklingsfinansiering

I bästa fall stöder projekten för utveckling av trafiknätet både medborgarnas vardag och näringslivets verksamhetsbetingelser, och de är ofta en av de grundläggande villkoren för stora investeringsprojekt inom näringslivet.

Anslagsnivån för investeringar i utveckling av trafikledsnätet föreslås under ramperioden 2026—2029 uppgå till sammanlagt cirka 421—574 miljoner euro per år. Anslagen under momentet för utveckling av trafikledsnätet uppgår för sin del årligen till 346—518 miljoner euro. Ramanslagen omfattar också livscykelprojekt i underhållsskedet (54—100 miljoner euro).

Den ospecificerade projektreserveringen för 2026 uppgår till den jämna summan noll euro, eftersom hela finansieringen är bunden till projekt som regeringen redan har beslutat om. I fråga om ramperiodsåren 2027—2029 uppgår projektreserveringarna till endast 2, 43,8 respektive 53,2 miljoner euro. Trots detta ökade regeringen vid de senaste ramförhandlingarna de trafikledsutgifter som påverkar ramen.

Investeringsprogram

Regeringen skrev i sitt program in ett investeringsprogram på sammanlagt fyra miljarder euro. Vid de senaste ramförhandlingarna ökades det till 4,5 miljarder euro. Av detta finansieras 4,2 miljarder euro huvudsakligen genom försäljningsintäkter av statlig egendom och endast omkring 0,3 miljarder euro inom ramen. Största delen av investeringsprogrammets satsningar, mer än 3 miljarder euro, riktas till kommunikationsministeriets förvaltningsområde för olika trafikledsprojekt, utveckling av trafikledsnätet och avveckling av det eftersatta underhållet.

Hittills har regeringen beviljat fullmakter för investerings- och utvecklingsbeslut som gäller nya trafikleder, men den egentliga byggfinansieringen saknas ännu. Det bör också noteras att anslagen för upprustning av Savolaxbanan och i synnerhet finansieringen för förbättring av Karelenbanan har skurits ned jämfört med vad som utlovades i regeringsprogrammet. Med andra ord har regeringen omfördelat finansieringen till andra projekt utanför investeringsprogrammet, och de har heller inte i övrigt gällt bland annat landskapet Södra Savolax och Kajanaland. Det är då helt onödigt att regeringen talar om utveckling av trafiklederna i hela landet.

Under utfrågningen i utskottet framgick det att regeringen har förbundit sig att helt finansiera alla nya investeringsprojekt som den beslutat om. Detta innebär att regeringen före utgången av sin mandatperiod måste sälja produktiv statlig egendom för 4,2 miljarder euro eller finansiera projekten med tilläggsskuld, om det inte är klokt att sälja statlig egendom i det rådande marknadsläget. Ett tredje alternativ är att regeringen återtar de projekt som den inte kan få finansiering för.

Centerns utskottsgrupp understryker att regeringen fullt ut måste bära sitt ansvar för finansieringen av det investeringsprogram som den skrivit in i regeringsprogrammet och senare beslutat om projektvis. Ansvaret för finansieringen får inte överföras på nästa regering i fråga om ett enda projekt.

Betänkande FiUB 6/2025 rd
Reservation 2 /cent

Finansieringen av Västbanan är en tickande kostnads- och skuldbomb

Regeringens finanspolitiska ministerutskott fattade i december 2023 beslut om villkoren för statens deltagande i Västbanan (tidigare entimmeståget till Åbo). Projektet har skrivits in i regeringens investeringsprogram.

Enligt ett beslut från december 2023 skulle statens finansieringsandel för den första etappen av byggandet av Västbanans (totalkostnadskalkyl 1,3 miljarder euro) vara 51 procent, det vill säga 400 miljoner euro. De sex delägarkommunerna i projektbolaget skulle stå för 49 procent. I pengar skulle kommunerna satsa lika mycket som staten. Dessutom skulle projektbolaget skaffa extern finansiering till ett belopp av 500 miljoner euro.

Kommunerna har ansett att deras andel är för stor. De har ännu inte fattat beslut om sitt deltagande eller om villkoren för sin finansiering Bolaget Västbanan har uttryckt sin beredskap att påbörja byggandet vid ingången av 2027.

Inom regeringen har det uttryckts motstridiga uppgifter om projektet. Enligt kommunikationsminister Lulu Ranne (saf) skulle förhandlingarna mellan kommunerna ha avbrutits i mars 2025. Statsminister Orpo (saml), som tagit projektet under sitt särskilda beskydd, har däremot sagt att förhandlingarna har framskridit. Vid ramförhandlingarna i april 2025 behandlade regeringen uppenbarligen inte alls Västbanan, eftersom den saknas i den redogörelse om planen för de offentliga finanserna som lämnats till riksdagen.

Enligt medieuppgifter (HS 3.5.2025) har kommunerna föreslagit ett avtal som väsentligt avviker från det beslut som regeringens finanspolitiska ministerutskott fattade i december 2023. Kommunerna ska ha föreslagit att staten ensam skulle stå för byggkostnaderna under de första projektåren. Dessutom skulle staten enligt kommunernas modell förbinda sig att ordna den externa finansieringen på 500 miljoner euro innan avtalet mellan staten och kommunerna undertecknas. Kommunerna ska också ha krävt att om staten senare drar sig ur projektet, ska staten ersätta kommunerna, det vill säga återbetala deras andelar.

Vi påminner om att om statens finansiering används före kommunernas, kommer medel som planerats för andra trafikprojekt nästa år i huvudsak att gå till bygget av Västbanan. Många andra projekt i Finland skulle då inte kunna genomföras.

Det uppstår också frågetecken kring hur regeringen skulle hantera en finansieringslösning där staten tar på sig större ekonomiskt ansvar än planerat. Det finns en risk att staten tvingas sälja tillgångar till underpris eller ta upp nya lån i ett läge där regeringen inte lyckats få kontroll över skuldsättningen. Det är också viktigt att komma ihåg att detta endast gäller den första etappen av Västbanan, där ny järnväg byggs mellan Åbo och Salo samt mellan Lojo och Esbo. Regeringen främjar inte alls den andra fasen, som kopplar samman dessa två sträckor. Enligt tidigare uppskattningar är det den dyraste delen av projektet (kostnadsberäkning 1,9 miljarder euro), och den har väckt minst intresse bland delägarkommunerna.

Vi drar slutsatsen att Västbanan fortfarande är förknippad med alltför stora och långvariga ekonomiska osäkerheter och orimliga risker för att staten ska ta på sig ansvaret. Det finns en uppen-

bar risk att staten i slutändan får stå för hela projektets kostnader, som kan uppgå till cirka 3 miljarder euro inklusive kostnadsökningar — och detta i ett läge där regeringen inte ens har tryggat de för Finland livsviktiga transportförbindelserna inom landet och till omvärlden, till exempel för försvaret och försörjningsberedskapen.

Regeringen försummar utvecklingen av tvärgående trafik

Vi anser att regeringen i det rådande läget borde prioritera utvecklingen av befintliga spår- och andra trafikförbindelser samt tvärgående trafik i Finland, i stället för att satsa på ett miljardprojekt för enbart persontrafik och med tveksam kostnadseffektivitet.

Enligt en utredning som offentliggjordes den 14 maj 2025 skulle återställandet av trafiken på banavsnittet Pieksämäki—Nyslott—Parikkala vara en betydande förbättring för hela Finlands järnvägssystem. Banavsnittet skulle binda samman Savolaxbanan med Karelenbanan, och vid störningar norr eller öster om Kouvola skulle det fungera som en reservförbindelse för godstrafiken till industrin i sydöstra Finland. Samtidigt skulle det förbättra de öst-västliga järnvägsförbindelserna och möjliggöra persontrafik mellan Pieksämäki och Nyslott samt förbättra godstrafikens förutsättningar även under normala förhållanden. De totala kostnaderna skulle bara utgöra en bråkdel av kostnaderna för Västbanan.

Regionala flyg

Regeringen meddelade den 23 april 2025 att den garanterar att de regionala flygen fortsätter till början av 2028. Enligt redogörelsen om planen för de offentliga finanserna, som kom senare, inleder regeringen ”också förhandlingar med städerna om fortsatta regionala flygningar i syfte att trygga flygningarna fram till början av 2028”.

Enligt kommunikationsminister Lulu Ranne (saf) fortsätter regionalflygen säkert, men inga pengar har reserverats för ändamålet (FNB 11.5.2025). Med andra ord har regeringen beslutat att fortsätta regionalflygen som köpt trafik, men utan att ha säkrat finansieringen. Det är ännu ett exempel på att regeringens löften inte motsvaras av faktiska finansieringsbeslut.

Regionalflyg har hittills upphandlats som köpt trafik till Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kemi-Torneå och Karleby-Jakobstad som en del av de ekonomiska stödåtgärderna under covidpandemin. Hittills har staten stått för hela kostnaden. Den nuvarande avtalsperioden löper ut våren 2026. Enligt minister Ranne skulle nästa avtalsperiod, fram till början av 2028, kosta totalt 33 miljoner euro.

Centerns utskottsgrupp vill betona att målet är att återgå till marknadsbaserad flygtrafik till de nämnda regionala flygplatserna. Det kommer att ta tid. Regeringen har också i övrigt förbundit sig att vidta åtgärder som stärker den ekonomiska tillväxten. En viktig del av detta är tillgänglighet — något som fungerande flygtrafik till regionerna bidrar till. Att lägga ner flygtrafiken eller ens skapa osäkerhet kring dess fortsättning skulle däremot skada regionernas ekonomi.

Vi vill också understryka att det för förtroendet i relationen mellan kommunerna och staten är viktigt att regeringen håller sina löften till kommunerna. Regeringen har inte lyckats genomföra åt-

gärder som stärker kommunernas ekonomi, och kommunerna drabbas också ekonomiskt av regeringens misslyckade ekonomi- och sysselsättningspolitik. Regeringen har dessutom redan som en del av sina besparingar överfört uppgifter till kommunerna som egentligen är statens ansvar.

Det nationella bredbandsprogrammet måste återinföras

Regeringens första åtgärd var att avveckla programmet Bredband för alla, trots att en expertutredning som offentliggjordes i mars 2024 visade att det program som inleddes 2010 hade lyckats över förväntningarna. I utredningen betonas att bredbandsnätet inte byggs ut i hela Finland på marknadsvillkor utan statliga stödåtgärder.

Efter att utredningen publicerats meddelade kommunikationsminister Lulu Ranne (saf) att hon skulle sätta sig in i den och föra frågan vidare till det ministerutskott hon leder. Det har gått över ett år, men ingenting har hänt.

Det rådande problemet kan sammanfattas i att regeringen i sitt program har lovat fungerande bredbandsförbindelser och att främja digitaliseringen av tjänster. Regeringen förutsätter att bland annat välfärdsområdena gör det i fråga om social- och hälsovårdstjänsterna.

I Finland har 3G-näten avvecklats under 2023—2024 för att ge plats åt nästa generations bredbandsnät. Det har lett till täckningsluckor, vilket i vissa fall gjort det svårt för människor att ens ringa nödsamtal. De regionala räddningsmyndigheterna har också uttryckt sin oro.

Utifrån den nyligen förda ramförhandlingarna har regeringen ännu inte tagit itu med detta redan existerande problem som ökar ojämlikheten mellan medborgarna. Redogörelsen om de offentliga finanserna säger ingenting om bredbandsanslutningar. Det finns endast en vag protokollsanteckning om att riktlinjer för hela Finlands datakommunikationsförbindelser och deras utveckling ska fastställas i projektet TUUTTI 2025—2026. TUUTTI är ett projekt som inleddes i mars 2025 med syftet att skapa hållbar och säker tillväxt och konkurrenskraft genom digitalisering fram till 2037. Projektet svarar alltså inte på det akuta problem som redan råder, särskilt på landsbygden och i glesbygden.

Produktivitetsprogrammen för myndigheter

Vid sakkunnigutfrågningarna framhöll Transport- och kommunikationsverket att dess budgetfinansierade verksamhetsutgifter skulle minska med cirka 14 procent jämfört med tidigare till följd av produktivitetsbesparingarna, och att inga tilläggsanslag som föreslagits inom ramen har beviljats. Verket har redan ett brett ansvarsområde. Det ansvarar bland annat för att säkerställa samhällets beredskap och funktionsförmåga inom transport- och kommunikationssektorn. Därför är det viktigt att säkerställa tillräckliga resurser för kritiska uppgifter, bland annat för de nya uppgifter som följer av NIS 2-direktivet.

Transport- och kommunikationsverket betonade också att cybersäkerhetscentrets verksamhet är budgetfinansierad. Besparingarna gäller således också dess verksamhet, vilket oundvikligen försämrar den nationella cybersäkerheten. Verket konstaterade dessutom att de nedskärningar som

följer av produktivitetsbesparingarna, i kombination med att nya uppgifter tillkommer, skapar mycket stora utmaningar för verksamheten.

Centerns utskottsgrupp uttrycker sin oro över att regeringens så kallade produktivitetsprogram — som i praktiken innebär osthyvelprincipen — även riktas mot centrala myndigheter som ansvarar för Finlands säkerhet. Det riskerar att underminera både den inre och yttre säkerheten samtidigt som myndigheternas uppgifter ökar och blir mer komplexa.

Inbesparingarna inom förvaltningen är motiverade, men de bör genomföras genom att förbättra produktiviteten, förenkla regleringen och avskaffa onödig administrativ börda samt normer som ökar kostnaderna för människor och företag utan att ge nytta.

Jord- och skogsbruket

Centern har redan tidigare konstaterat att regeringsprogrammet innehåller många bra skrivningar om jord- och skogsbruk samt fiske och jakt. Vi välkomnar att jordbrukets betydelse som en del av försörjningsberedskapen och samhällets strategiska kärna har identifierats. Tyvärr finns det varken finansiering eller medel i planen för de offentliga finanserna för 2026—2029 för att fullfölja de flesta positiva utfästelser i regeringsprogrammet.

Jordbrukets lönsamhet

Regeringen ser det som en merit att den i huvudsak lyckats rikta sina nedskärningar inom jord- och skogsbrukssektorn till annat än livsmedelsproducerande jordbruk. Centern påpekar att det inte i något fall räcker till att trygga enbart nuläget för att den inhemska matproduktionen ska kunna bevaras på lång sikt. De mål för ökad lönsamhet inom sektorn som skrivits in i regeringsprogrammet är betydligt mer ambitiösa än de mål som skrivits in i planen för de offentliga finanserna.

Vi understryker att jordbrukets lönsamhet fortfarande är mycket svag. Regeringspartiernas löften om en kursändring i fråga om lönsamheten inom jordbruket har inte uppfyllts. I lönsamhetsfrågan vädjar regeringen till ansvaret hos de starkare parterna i livsmedelskedjan, framför allt handeln. Tyvärr räcker det inte med enbart vädjanden om en rättvisare inkomstfördelning. Det är ytterst oroväckande att regeringen inte i tillräcklig utsträckning har främjat revideringen av livsmedelsmarknads-, konkurrens- och upphandlingslagarna i enlighet med skrivningarna i regeringsprogrammet. Det så kallade II-paketet för revidering av livsmedelsmarknadslagen har inte kommit längre än till att den bereds av en arbetsgrupp tillsatt av ministeriet. Tyngdpunkten i revideringen av upphandlingslagen ligger annanstans än på livsmedelsupphandling. Det pågår för närvarande ingen beredning av revideringen av konkurrenslagen, som är viktigast med tanke på balanseringen av marknaden. Centern kräver att regeringen följer skrivningen i sitt eget regeringsprogram och omedelbart inleder beredningen av en revidering av konkurrenslagen.

Utöver en rättvisare inkomstfördelning måste man eftersträva förädlingsvärde i hela den finländska livsmedelskedjan. Detta är möjligt framför allt genom ökade satsningar på livsmedelsexporten. Regeringen har anvisat extra satsningar på exportfrämjande, men låtit bli att beakta finansieringen av de stödtjänster som är viktiga med tanke på exportfrämjandet. Det finns ett finansie-

ringsbehov bland annat i fråga om Livsmedelsverkets exporttillstånd. Livsmedelsverket har meddelat att verket på grund av regeringens nedskärningar har svårigheter med att upprätthålla ens den nuvarande servicenivån.

Den svaga lönsamhetsutvecklingen inom jordbruket har identifierats, men åtgärderna för att vända trenden lyser med sin frånvaro. Antalet gårdar förutspås minska dramatiskt under de följande tio åren. Det är särskilt oroväckande att det finns allt större produktionsenheter på de gårdar som läggs ner. Den minskade produktionen försvagar Finlands försörjningsberedskap och självförsörjning i fråga om livsmedel. Den rådande bristen på malet kött visar hur den inhemska produktionen inte ens för närvarande vill räcka till för att täcka efterfrågan. Den svaga lönsamhetsutsikterna inverkar negativt på generationsväxlingar och investeringsviljan.

Centern anser att regeringen inte har ingripit i tillräcklig utsträckning ens i de akuta problemen inom jordbruket. Livsmedelsproduktionen har i huvudsak koncentrerats till ett mycket litet geografiskt område och östra Finland har tömts, vilket kräver särskild uppmärksamhet och åtgärder. En verklig försörjningsberedskap förutsätter att livsmedelsproduktion bedrivs i hela Finland. Regeringen bör så snart som möjligt beakta östra Finlands särskilda situation och som en del av helheten förhandla om EU:s landsbygdsfinansiering till området.

Centern uttrycker sin oro över regeringens förmåga att försvara det inhemska jordbruket vid förhandlingarna om nästa programperiod för EU:s jordbrukspolitik. Det är nödvändigt att trygga finansieringen av jordbruks- och landsbygdspolitiken. På EU-nivå bör kravet vara att jordbrukets relativa andel av EU-budgeten åtminstone består, med inflationen beaktad. Modellen med den så kallade II-pelaren bör inte slopas. Regeringen bör ställa som förhandlingsmål att Finlands finansieringsandel ökar jämfört med nuläget.

Skogar och förnybar energi

Regeringens beslut att höja skogsavdraget är värt att understödja, eftersom det bidrar till att stärka det inhemska ägandet och en hållbar användning av skogarna. Regeringens skogspolitik behöver dock förbättras på många andra punkter. Regeringen har skurit ner i METKA-stöden för hållbar skogsvård och stödvillkoren har försvagats. Beskogningsstödet har slopats helt och hållet. Centern har ansett att dessa beslut är skadliga för hela den finländska skogssektorn.

Vid ramförhandlingarna våren 2025 visade regeringen lyckligtvis att den delvis förstått att besluten varit skadliga och anvisade tilläggsanslag för att främja skogstillväxten. Centern noterar att det finns både behov och starka grunder för tilläggsfinansiering också i fråga om METSO-finansieringen för frivilligt skydd. Genom frivilligt skydd kan man öka den allmänna acceptansen för användningen av skogarna.

Regeringen har misslyckats i sitt löfte att stärka produktionsförutsättningarna för inhemsk förnybar energi. Byråkratin och produktionskostnaderna för biogas och bioenergi har redan ökat genom flera propositioner. Det har inte anvisats några som helst lättnader i tillstånden för energianläggningar och de dyra verifieringsskyldigheterna gäller till och med biogasanläggningar på enskilda gårdsbruk. Det är obegripligt att man inte ens har velat utnyttja de möjligheter till flexibilitet som EU erbjuder.

När det gäller tillgången på strötorv och växttorv som är nödvändiga för jordbruket har regeringen inte kunnat komma med någon som helst konkret förbättring jämfört med nuläget. Det räcker inte med enbart skrivningar om att trygga tillgången. Ersättande och kostnadsneutrala lösningar måste hittas snabbt, eftersom regeringen genom sina egna beslut håller på att köra ner torvutvinningen i hela Finland före utgången av årtiondet.

Utbildningen inom naturbruk

De nedskärningar som föreslås i planen för de offentliga finanserna syns i att anslagen för yrkesutbildning minskar och att vuxenutbildningsstödet slopas. Utbildningsanordnarna har i sina utlåtanden uttryckt oro över att inriktningen av besparingarna kan leda till att utbildningsvolymerna eller utbildningens kvalitet försämras och på så sätt försvåra tillgången på kompetent arbetskraft särskilt inom de naturresursekonomins sektorer som är centrala med tanke på ekonomin, välfärden och försörjningsberedskapen. Centern understöder inte ytterligare besparingar som riktas till yrkesutbildningen.

Rovdjurspolitik

Centern anser att vi så snart som möjligt bör finna en lösning för att inleda stamvårdande jakt på stora rovdjur. Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av jaktlagen förde inte frågan framåt i tillräcklig utsträckning. Det finns risk för att stamvårdande jakt på stora rovdjur inte möjliggörs heller under denna riksdagsperiod. Även ekonomiska orsaker talar för att stamvårdande jakt ska möjliggöras. Det blir kostnadsbesparingar i statsfinanserna om ersättningarna för rovdjursskador minskar, liksom när bland annat behovet av olika vargprojekt minskar.

Miljö

I regeringen Orpos plan för de offentliga finanserna fortsätter en rekordstor skuldtagning och man har inte lyckats göra val och nödvändiga reformer för att nå ens de klimat- och naturmål som fastställts i regeringsprogrammet.

Man har börjat tackla underskottet i statsfinanserna genom ett flertal nedskärningar. Nedskärningarna drabbar fortfarande samma människor och områden. Vid halvtidsöversynen fattade regeringen dessutom betydande skattebeslut som minskar statens inkomster och som gynnar löntagare med höga inkomster och främst stora företag. Tillväxt- och produktivitetsåtgärderna har fortsatt endast en liten roll och riktas inte jämlikt till olika delar av landet och olika typer av företag. Östra Finland lämnas nästan helt och hållet åt sitt öde.

I planen för de offentliga finanserna borde man ha kunnat göra tydligare val för att finansieringen ska riktas till projekt med genuint genomslag och för att hela Finland ska bli beaktat. Nu återstår det för kommande generationer inte bara att lösa klimat- och naturkrisen utan också att axla en massiv skuldbörda.

Nedskärningarna

De betydande nedskärningarna inom miljöministeriets förvaltningsområde fortsätter. Till miljöministeriets förvaltningsområde hör uppgifter som ministeriet ska kunna utföra jämlikt i hela landet och över landets gränser. Särskilt oroväckande är hur myndighetsresurserna ska räcka till för en korrekt och snabb behandling av de miljötillstånd som miljölagstiftningen kräver. Detta accentueras särskilt i samband med inrättandet av det nya Tillstånds- och tillsynsverket och reformen av regionförvaltningen.

Regionförvaltningsreformen innebär en risk för att landskapens möjligheter att främja sin livskraft försämras. Om åtgärderna ska få allmänt stöd måste det lokala självbestämmandet stärkas. Propositionen verkar inte stödja starka lokala livskraftcentra, utan fortsätter en centraliserande politik. Besluten kommer i allt högre grad att fattas av personer utan tillräcklig lokalkännedom. En verklig regional närvaro är en förutsättning för kvalitativa och tillgängliga myndighetstjänster, så att uppgifterna inom miljöministeriets förvaltningsområde kan skötas jämlikt och effektivt.

Planen för de offentliga finanserna väcker oro över om ministeriet kan fullgöra sina uppgifter och skyldigheter med kraftigt minskade anslag.

Vattenvård

Regeringen satsar avsevärt på att förbättra Skärgårdshavets skick, men samtidigt minskar medlen för att sörja för insjöarnas och Östersjöns tillstånd i övrigt. Regeringen verkar fortfarande inte anse att dessa vattenområden är lika viktiga som Skärgårdshavet.

Skärgårdshavet är värt sitt skydd, men samtidigt innebär det en nedskärning till för östra Finland då regeringen bara riktar pengarna till sydvästra Finlands kust. Rena insjöar är ingen självklarhet ens i Finland.

Naturvård

När det frivilliga skyddet minskar kan den obligatoriska normstyrningen öka. Livsmiljöprogrammen Helmi och Metso stärker Finlands biologiska mångfald och tryggar de livsviktiga ekosystemtjänster som naturen erbjuder. Samtidigt dämpas klimatförändringen och främjas anpassningen till den. Båda programmen bygger på frivillighet och har visat sig vara framgångsrika. Frivillighet har varit en viktig faktor för att göra programmen populära, och modellen kan med fördel vidmakthållas.

Planen för de offentliga finanserna kan inte garantera tillräckliga resurser för frivilligt skydd och det finns en risk för så kallat grått skydd. Därför är det väsentligt att regeringen påskyndar uppkomsten av en privat kompensationsmarknad.

Reparationsbyggande och energiunderstöd

Utsikterna för bostadsbyggandet i Finland är fortsatt svaga. Byggbranschen är i behov av snabbt stöd. Regeringen gjorde ett av sina största misstag när den sänkte anslagen för reparationsbyg-

gande i ett läge där nybyggandet avtar, samtidigt som bostadsaktiebolagens behov av reparationer ökar och de ekonomiska resurserna minskar, särskilt i östra och sydöstra Finland. Situationen förvärras ytterligare av regeringens nedskärningar i hushållsavdraget.

Också slopandet av energiunderstöden i och med regeringens nedskärningar drabbar samma målgrupp. Energistöden har bidragit till bättre byggnadsbestånd och arbete runtom i Finland.

Byggnaderna kan inte betraktas enbart som placeringsobjekt, utan de ska ses som hem och arbetsplatser. Sunda och välfungerande byggnader förbättrar livskvaliteten.

Reparationsbyggande och energiunderstöd motsvarar också Finlands klimatmål när byggnadernas energiprestanda kan förbättras.

Bostadspolitik

Att bygga bostadsrättsbostäder innebär att man kompletterar bostadsbeståndet i förorter med lågt marknadspris utan risk för att områdena segregeras. Den låga prisnivån på gamla bostäder i dessa förorter gör nämligen att byggnadsföretagen inte inleder produktion av ägarbostäder för konsumentförsäljning.

Att upphöra med byggandet av bostadsrättsbostäder signaleras att man i Finland inte förhåller sig allvarligt till områdessegregering. En sådan signal bör vi inte sända i vårt land, där urbaniseringen sker snabbt.

Regeringen bör signalera att de finländska städerna absolut håller fast vid bekämpningen av områdessegregeringen.

I stället för att frysa produktionen kan produktionen av bostadsrättsboende styras noggrannare än för närvarande. Exempelvis kan bostadsrättsboendesystemets parametrar ändras, bostäderna riktas och finansieringen förenas med ramvillkor genom vilka statens risk minskas utan att förorterna offras.

Det anslag som regeringen anvisat för bostadsutbudet för grupper med särskilda behov är för litet för att det ska räcka till för alla målgrupper.

Boenderådgivning

Halveringen av stödet för boenderådgivning minskar antalet anställda i kommunerna. Boenderådgivningen hann inte ens bli etablerad innan den omstruktureras.

Nedskärningarna i den sociala tryggheten ökar hyresbetalnings svårigheterna och risken för vräkning. Regeringens åtgärder ökar enligt sakkunnigbedömningar fattigdomen, särskilt bland barn, vilket ytterligare förvärrar situationen. Det har redan resulterat i att antalet personer som ansöker om utkomststöd har ökat kraftigt. På grund av regeringens åtgärder är man tvungen att övergå från förebyggande verksamhet till att korrigera skador. Det leder till att tyngdpunkten flyttas längre bort från lagens syfte.

Naturresurssektorn och klimatåtgärderna

Naturbaserade ekosystem spelar en central roll i bekämpningen av klimatförändringen. Naturbruksaktörerna, det vill säga de som bedriver jord- och skogsbruk och de som arbetar inom branschen, har en central roll i underhållet av dessa ekosystem. Samtidigt är det fråga om att upprätthålla en hälsosam och bördig jordmån, vilket är av central betydelse för upprätthållandet av livsmedelssäkerheten och försörjningsberedskapen.

Regeringens nedskärningar, till exempel i stödet till våtmarksodling, var förhastade och ideologiskt motiverade, vilket har bromsat genomförandet. Det är dock positivt att regeringen nu är beredd att godkänna dessa metoder som en del av jordbrukets effektiva klimatåtgärder.

Utsläppen från trafiken

Att minska utsläppen från inrikestrafiken är avgörande för att uppfylla målen för utsläppsminskningen inom ansvarsfördelningssektorn, eftersom cirka en tredjedel av utsläppen inom denna sektor kommer från trafiken. I den energi- och klimatstrategi som nu bereds fastställs åtgärder för att främja koldioxidneutralitet och en ren omställning.

Bildning och utbildning

Den kommunala ekonomin

Enligt barometern för kommunekonomin, som gjordes före halvtidsöversynen, väntade sig nästan 70 procent av kommunernas ekonomidirektörer att den egna kommunens ekonomiska utsikter försämras under de följande 12 månaderna. En fjärdedel av de som svarade bedömde att anpassningsbehovet är betydande och två fjärdedelar såg det som måttfullt. Merparten av kommunerna befinner sig i en situation där de måste kunna anpassa sitt servicenät och sin verksamhet efter en minskande befolkning och mindre finansiella resurser till följd av detta.

I en sådan situation är det ett misstag att skära i kommunernas statsandelar. Enligt undersökningen lönar det sig att hålla utbildningsfinansieringen på nuvarande nivå i kommunerna och den bör inte minskas ens i enlighet med minskningen av antalet elever.

Regeringen beslutade att skära ner statsandelen för kommunal basservice med 75 miljoner euro ytterligare utöver att man redan tidigare beslutade skära ner indexen för kommunernas statsandel med en procentenhet per år. Det innebär en nedskärning på 30,6 miljoner euro i nästa års budget.

Eftersom största delen (över 60 procent) av kommunens utgifter består av produktion av tjänster inom fostran och utbildning, inverkar ändringarna i den kommunala ekonomin också på ordnandet av basservice, småbarnspedagogik och grundläggande utbildning. Det är nedskärningar som drabbar barn och unga. Sammantaget bedöms regeringens beslut stärka den kommunala ekonomin, men konsekvenserna för kommunerna är dock mycket olika. Enligt finansministeriets uppskattning sjunker statsandelarna i ungefär hälften av kommunerna. Dessutom medför de minskade intäkterna av samfundsskatt också en risk för nedskärningar i utbildningen.

Nedskärningarna försätter de kommunala beslutsfattarna i en svår situation i de kommuner där statsandelarna sjunker. Genomförandet av de lagreformer som träder i kraft den 1 augusti 2025 förutsätter att tre årsveckotimmar läggs till i årskurserna 1—6. Det nya stödet för lärande och skolgång förutsätter 0,122 timmar gruppspecifika stödformer per elev och vecka. Utifrån kalkylerna över reformernas kostnadseffekter kan reformerna inte genomföras i enlighet med lagens mål utan tilläggsresurser.

Regeringens nedskärningar i kommunerna försvagar genomförandet av reformerna. Generell tilläggsfinansiering används inte i alla kommuner för fler timmar eller för att reformera stödet för lärande och skolgång. Således ökar antalet årsveckotimmar inte i alla kommuner den 1 augusti 2025 med tre årsveckotimmar jämfört med det nuvarande antalet timmar och fler lärare eller special- och specialklasslärare rekryteras inte för att genomföra reformen av stödet för lärande och skolgång. Regeringens sätt att genomföra nedskärningarna är inte rättvist mot olika kommuner och deras barn och unga.

Småbarnspedagogik

Enligt planen för de offentliga finanserna anvisas sex miljoner euro per år för modellen för fortbildning inom småbarnspedagogiken i samarbete med C6-städerna. Fortbildningen för C6-städerna är en viktig start, men regeringen glömmer bort behoven hos yrkesutbildade personer inom småbarnspedagogiken i andra regioner i Finland. Situationen är svag i hela Finland.

En tillräcklig, välmående och utbildad personal utgör grunden för en högklassig småbarnspedagogik. Multiprofessionalitet är en resurs för den finländska småbarnspedagogiken och skapar en stark grund för bred kompetens inom personalen. Men det råder brist på behörig personal, särskilt universitetsutbildade lärare inom småbarnspedagogik. Ledningen och utvecklingen av kompetensen inom småbarnspedagogiken samt säkerställandet av att det finns tillräckligt med behörig personal kräver systematisk samordning överallt i landet.

Regeringen bortser än en gång från personaleffekterna av det ökade antalet barn. I sammanhanget lyfts det inte fram något behov av att öka utbildningsvolymen för lärare och annan personal inom småbarnspedagogiken. Konsekvenserna för personalbehovet av det ökade deltagandet i småbarnspedagogisk verksamhet måste bedömas och beaktas i form av en permanent ökning av antalet nybörjarplatser.

Förskoleundervisning och grundläggande utbildning

De krympande resurserna inom de offentliga finanserna och kommunernas olika ekonomiska situationer har ökat ojämlikheten mellan skolorna, vilket hotar genomförandet av en jämlik grundläggande utbildning. De ekonomiska ramarna inverkar i avgörande grad på undervisningens kvalitet, omfattning och möjligheterna till stöd för lärande. Enligt bedömningar gjorda av Nationella centret för utbildningsutvärdering försvagar de knappa resurserna ordnandet av undervisningen. Även om nationella utvärderingar av inlärningsresultat visar att de regionala skillnaderna i kompetens är små, kan skillnaderna mellan skolorna inom städerna vara betydande på grund av socioekonomiska faktorer. En jämlik utbildning förutsätter inte bara tillräcklig finansiering utan också ett bredare samhällspolitiskt samarbete med bland annat ekonomi-, bostads- och sysselsätt-

ningspolitiken. Utbildningen påverkas av många beslut som gäller familjernas välbefinnande, och skillnaderna i inlärning har ett starkt samband med familjernas och regionernas sociala och ekonomiska differentiering.

Bedömningarna gjorda av Nationella centret för utbildningsutvärdering visar att det behövs tilläggsfinansiering för förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen. Med tanke på integrationen i det finska samhället är det viktigt att alla personer med invandrarbakgrund, såväl barn, unga som vuxna, har en reell möjlighet att lära sig och studera finska eller svenska och känna sig delaktiga i det finska samhället. Språkkunskaper har en väsentlig betydelse för inlärning, uppbyggnad av sociala relationer, social integration och sysselsättning. Befolkning med ett främmande språk som modersmål finns särskilt i städerna, vilket leder till skillnader också på skol- och regionnivå.

Av utvärderingarna av inlärningsresultaten inom den grundläggande utbildningen framgår att läsintresset har ett klart samband med elevens kunnande. Läsintresset stöder utvecklingen av kunskaperna både i modersmål och i matematik. Det är beklagligt att läsintresset framträder särskilt som en hobby för högutbildade familjer. Läsupplevelser bör erbjudas också sådana barn som inte på eget initiativ och aktivt uttrycker intresse för läsning.

Andra stadiet

För studerande på andra stadiet från länder utanför EU/EES kommer det att föreskrivas om terminsavgifter på samma sätt som i högskolorna. Under denna förevändning ska man nu skära ner 18 miljoner euro i utbildningen på andra stadiet. Regeringen har redan skurit ner yrkesutbildningen med 120 miljoner euro och avvecklat normer med 9 miljoner euro. Tidigare har det införts ett nedskärningselement för gymnasiet, som minskar den finansiering som årligen beviljas gymnasiet med cirka 100 miljoner euro.

Den nedskärning som görs på grundval av bestämmelserna om läsårsavgifter genomförs på andra stadiet på samma sätt som vid högskolorna. Antagandet för nedskärningarna är att det totala antalet studerande inte förändras trots att studierna blir avgiftsbelagda. Detta strider mot lagen om utbud och efterfrågan och förvandlas således oundvikligen till en ren nedskärning i utbildningen, vilket också skedde i fråga om högskolorna.

Det är viktigt att man söker lösningar på identifierade missbruk. En modell där finansieringen minskas med beloppet av eventuella terminsavgifter är inte en sådan lösning. Flera små gymnasier kan tvingas att upphöra med sin verksamhet när utländska studerandes studier blir avgiftsbelagda och därmed omöjliga. Tillgängligheten till gymnasier försämras i dessa områden och försvårar utbildningen av unga i områdena.

Gymnasieutbildning

Förutsättningarna för att ordna gymnasieutbildning och utbildningens tillgänglighet har varit aktuella i utbildningspolitiken och regeringsprogrammen särskilt sedan början av 2010-talet. De krympande åldersklasserna, differentieringen av kommunernas omvärld och läget inom de offentliga finanserna kräver att anordnandet av gymnasieutbildning ses över för att utbildningens

tillgänglighet och ett jämlikt tillgodoseende av de kulturella rättigheterna ska kunna garanteras också i fortsättningen i olika regioner samt på finska och svenska.

Mottagandet av studerande med utländsk bakgrund förutsätter att gymnasierna har färdigheter att erbjuda stöd för lärande och ändamålsenlig språkmedveten undervisning för de studerande. Stödet för lärande och de studerandes välbefinnande är samtidigt en större utmaning för gymnasierna. Undersökningar, utvärderingar och utredningar har visat att elevernas och studerandenas välbefinnande har försämrats, behovet av stöd för lärande har ökat och studieresultaten har sjunkit under 2000-talet. Kommunerna finansierar för närvarande sin gymnasieutbildning även själva och inte bara med den lagstadgade invånarbaserade finansieringsandelen. De omfattande utvecklingskraven och utvecklingsbehoven i anslutning till stödet för lärande förutsätter också att den statliga finansieringen av gymnasieutbildningen ökas.

Yrkesutbildning

Sammantaget har yrkesutbildningen drabbats av nedskärningar som inte fördelats jämnt på alla anordnare. Samtidigt pågår betydande reformer av yrkesutbildningen. Finansieringssystemet förnyas så att den nya finansieringsmodellen används första gången när besluten fattas om finansieringen för 2026. Reformen av stödet för lärande träder i kraft den 1 augusti 2026. Dessutom inleds ett åttaårigt försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen, för vilket högst 40 utbildningsanordnare väljs ut, den 1 januari 2026. Det är viktigt att aktivt följa vilka konsekvenser flera samtidiga ändringar har för yrkesutbildningens kvalitet, genomslag, uppnåendet av målen för kunnandet och utbildningens tillgänglighet.

Högskoleutbildning

Regeringens viktigaste nedskärningar i utbildningen drabbar den här gången högskoleutbildningen. Av nedskärningarna blir rentav cirka 70 miljoner euro permanenta. Det står fullständigt i strid med målet att höja antalet högskoleutbildade unga vuxna till så nära 50 procent som möjligt före 2030. Finland släpar efter alla sina jämförelseländer på utbildningsnivå. Finland saknar parlamentariskt samförstånd om en långsiktig plan och finansiering för att höja vår kompetens- och utbildningsnivå. Arbetet kan inte bara fokusera på antalet utexaminerade utan också på undervisningens och forskningens kvalitet, vilket tryggas av basfinansieringen.

Nu ska statsunderstöden skäras ner med 52,7 euro. Av detta ska 35,8 miljoner euro fråntas universiteten och 16,9 miljoner euro fråntas yrkeshögskolorna. Dessutom drabbas högskolorna av nedskärningar på sammanlagt 65 miljoner euro i basfinansieringen. Fördelningen mellan universiteten och yrkeshögskolorna har inte meddelats. Om denna nedskärning på 65 miljoner euro vet vi att det 2026 görs en temporär nedskärning på 30 miljoner euro och 2027 en temporär nedskärning på 20 miljoner euro. Från och med 2028 skärs 15 miljoner euro ner permanent. Nedskärningarna motsvarar en nedskärning på 5–7 procent i högskolornas basfinansiering.

Universitetens basfinansiering har minskat med 12,6 procent mellan 2013 och 2023, medan antalet examina samtidigt har ökat med 12,5 procent, antalet studerande med 36,2 procent och antalet referentgranskade vetenskapliga artiklar och böcker med 8,7 procent.

Den permanenta nedskärningen 2028 motsvarar i finansieringsmodellen för yrkeshögskolorna finansieringen av cirka 3 800 årliga examina. Nedskärningarna under regeringsperioden innebär nästa år en sänkning av basfinansieringen med 51 miljoner euro och 5,4 procent för yrkeshögskolorna.

Regeringens beslut urvattnar i hög grad också pilotförsöket med doktorsutbildning, om det inte finns någon permanent finansiering för forskarstudier. Även om pilotförsöket upphör först 2028 är det inte konsekvent att det inte görs några satsningar på forskarstudier under denna period.

Nedskärningarna i basfinansieringen inverkar oundvikligen negativt på utbildningens kvalitet. Den minskade finansieringen innebär sämre förutsättningar att ordna utbildning, dvs. också mindre undervisning, handledning och stöd på individ- eller smågruppsnivå. Dessutom försvagar minskningen av den permanenta basfinansieringen högskolornas möjligheter till planmässig långsiktig utveckling av verksamheten och försvårar också möjligheterna att få extern forskningsfinansiering på grund av brist på motfinansiering.

De resursnedskärningar som redan tidigare riktats till högskolorna under de senaste 15 åren innebär att yrkeshögskolorna ordnar examensutbildning med cirka hälften mindre finansiering och universiteten med en tredjedel mindre finansiering nu än 2011. Högskolornas finansiella situation i förhållande till antalet studerande släpar redan nu efter med nästan en tredjedel jämfört med de övriga nordiska länderna, och efter de riktade nedskärningarna blir situationen ännu värre.

I planen för de offentliga finanserna anvisades endast en permanent tilläggsfinansiering på 3,8 miljoner euro för nybörjarplatserna vid högskolorna. Utöver de tidigare tidsbegränsade finansiella resurser som det redan beslutats om meddelade regeringen på informationsmötet vid ramförhandlingarna att nybörjarplatserna inom högskoleutbildningen kommer att få ett nytt visstidstillägg på 100 miljoner euro. Detta nämns dock inte alls i planen för de offentliga finanserna. Summan bör hittas utanför undervisnings- och kulturministeriets nuvarande budgetram, eftersom det annars visar sig som en ytterligare nedskärning i utbildningen.

Vi kan inte skära ned på utbildningen och samtidigt förvänta oss att den ska producera mer. Om vi vill ha kompetent arbetskraft, innovationer och internationell attraktionskraft måste vi investera i människor – studenter, lärare och forskare.

Det räcker inte med att de unga får en plats vid högskolan för att höja utbildningsnivån. En höjning av utbildningsnivån kräver fullständig finansiering av nybörjarplatserna och tillräckliga personalresurser. För att säkerställa kvaliteten på utbildningen och förbättra genomströmningen i utbildningen måste man se till att det finns tillräckligt med stöd och handledning för lärande och att personalen och de studerande mår bra. Man får inte sträva efter att höja utbildningsnivån genom att sänka inlärningsmålen.

För att höja den målsatta utbildnings- och kompetensnivån bör hela utbildningsvägen betraktas som ett kontinuum och tillräckliga resurser anvisas för den. Främjandet av jämlika utbildningsmöjligheter och kompetens bör återspeglas konkret i undervisningsmängden, resurserna, strukturerna och rutinerna i vardagen. Högskolorna utbildar lärare och experter som hela utbildningssystemets och Finlands framtid bygger på. Därför har högskolorna en central roll när det gäller att

höja kompetensnivån och främja jämlikheten i utbildningen. Endast genom att stärka kompetensen och stödja studerande med olika bakgrund kan vi bygga upp en stark och jämlikare framtid för det finländska utbildningssystemet.

Regeringen fattade inte heller vid halvtidsöversynen beslut om att förbättra förmågan att attrahera och hålla kvar internationella experter. Detta är ett parlamentariskt delat mål och det hade lyfts fram som en av åtgärderna i rapporten från Murtos arbetsgrupp för tillväxt. Regeringen skulle ha haft flera metoder för att locka internationella experter och främja deras etablering i Finland. Finlands internationalisering och kompetensbaserade invandring kräver smidigare praxis för uppehållstillstånd och integrationsstöd än för närvarande. Doktorander bör beviljas uppehållstillstånd för hela doktorsavhandlingsprocessen, och personer som avlagt högskoleexamen bör ges permanent uppehållstillstånd utan tilläggskriterier. Dessutom måste internationella experter erbjudas möjlighet att lära sig finska eller svenska under arbets- eller studietiden.

Öppna högskolan

I enlighet med regeringens beslut ska den öppna högskoleundervisningens roll utökas och uttaget av avgifter liberaliseras. Dessutom erbjuds möjlighet att avlägga hela examina via en öppen kanal. Beslutet har beretts utan att högskolorna, det vill säga de som verkställer beslutet, hörts.

Det är en tydlig förändring i Finlands långvariga praxis att studierna är avgiftsfria och att man söker sig till examensutbildning. Det finns en risk för att en bredare räckvidd för avgifter och möjligheten att köpa examensutbildning i vårt samhälle ökar koncentrationen av utbildningen, den socioekonomiska bakgrundens inverkan på utbildningsnivån och utvecklingen av ojämlikheten samt bildar två nivåer av examina. Avgiftsfri utbildning har tryggat lika möjligheter för alla att utbilda sig, och så måste det förbli även i fortsättningen.

Till exempel regeringens planer på en möjlighet att avgiftsfritt avlägga 30 studiepoäng vid öppna högskolor för dem som blivit utan studieplats ligger i linje med tidigare praxis.

Högskoleutbildningen bör förbli avgiftsfri i Finland.

FoUI

Nya tillägg enligt FoU-finansieringslagen riktas till universiteten och yrkeshögskolorna och uppgår till sammanlagt 30 miljoner euro 2026 och 54 miljoner euro från och med 2027. Tyngdpunkten i finansieringen ligger på universiteten så att universiteten får 20 miljoner euro av tillägget 2026 och 39 miljoner euro 2027. Det bör dock beaktas att yrkeshögskolornas FoU-uppgift enligt yrkeshögskolelagen 2015 fortfarande inte får tillräckligt finansiellt stöd.

Till följd av de ökade anslagen för FoU-verksamhet och nedskärningarna i basfinansieringen flyttas tyngdpunkten i högskolornas verksamhet och personal från utbildning och den högsta undervisningen till forskning. Detta kan också påskyndas av att högskolornas finansieringsmodell stärkte FoU-verksamheten på bekostnad av utbildningsfinansieringen.

Till följd av nedskärningarna i högskoleutbildningen blir de behövliga satsningarna på forskning och utveckling tyvärr omintetgjorda på grund av bristen på kompetent arbetskraft. Nedskärningarna i basfinansieringen urholkar högskolornas möjligheter att utbilda de experter och forskare som behövs för FoU-verksamheten.

De studerande

Enligt regeringsprogrammet skulle man vid halvtidsöversynen besluta om en totalreform av studiestödet och granska nivån på inkomstgränserna för studiestödet. Men ingetdera av dessa beslut fattades.

Regeringen Orpos åtgärder minskar förmånerna i pengar för heltidsstuderande med upp till nästan en tredjedel i vissa fall. Förmånsnivån kommer sannolikt att vara den svagaste i Norden och den lägsta sedan studiestödsreformen 1992.

Till följd av den försämrade förmånsnivån för studerande kommer användningen av studielån sannolikt att öka ytterligare. Studielånestocken är i nuläget fyra gånger större än för drygt tio år sedan. Lånen tagna av nyutexaminerade magistrar har stigit från under 10 000 euro till 24 714 euro 2024. Skuldsättningen kommer sannolikt i och med de åtgärder som det nu beslutats och som det ännu fattas beslut om att öka ytterligare och studielån på eventuellt 30 000 eller 40 000 euro blir vanliga i framtiden.

Konst och kultur

Konst- och kulturbranschen har skurits ner både direkt i den egentliga kulturbudgeten och i annan kulturfinansiering, såsom Rundradion. Många aktörer, såsom konstfestivaler, har gått omkull, många turnéer har ställts in och många yrkesverksamma inom branschen har blivit arbetslösa. Samtidigt bedömer den kulturpolitiska redogörelsen att den regionala ojämlikheten inom kulturtjänsterna ökar på grund av variationerna inom den kommunala ekonomin.

Nedskärningarna i kommunernas statsandelar påverkar också kultur- och biblioteksväsendet: den kalkylerade nedskärningen av statsandelsanslaget är 2 miljoner euro för biblioteken och en miljon för kulturen.

På nedskärningslistan står också 1,6 miljoner euro för investeringsunderstöd till kulturlokaler.

Statsunderstöden för barnkultur (2 miljoner euro/år) har inte indexhöjts under årens lopp, och det har under flera års tid kommit nya aktörer som har rätt till understöden, medan resurserna varit oförändrade. Minskningen av de redan små anslagen har inneburit omfattande anpassningsåtgärder inom konst- och kulturtjänster för barn och unga, såsom öppen familjeverksamhet, verksamhet inom småbarnspedagogiken och under skoldagen samt olika evenemang, verkstäder och utställningar. I glesbygden är situationen särskilt svår.

Det kulturpedagogiska programmet Konsttestarna har sedan 2017 låtit alla elever i årskurs åtta i Finland göra två konstbesök, i närområdet i det egna landskapet och/eller till ett nationellt besöksmål i Helsingfors. Programmets huvudfinansiärer har sedan starten varit Finska Kulturfon-

den och Svenska kulturfonden. Riksdagen finansierade verksamheten under perioderna 2020–24, men inte längre under perioden 2024–25. Programmet har nått unga i årskurs åtta till nästan hundra procent under alla avslutade verksamhetsperioder och når redan sammanlagt över 500 000 unga.

Stiftelserna har under åtta läsår använt nästan 40 miljoner euro till programmet och utvecklingen av det och staten hittills 5,15 miljoner euro. Det nuvarande finansieringsavtalet löper ut sommaren 2027, och stiftelserna har beslutat att sluta finansiera detta. Framtiden för programmet måste tryggas.

Åtgärderna för att öka FoUI-verksamheten är ytliga i fråga om aktörerna inom konst och kultur. Det finns för närvarande en kritisk klyfta mellan finansieringsmöjligheterna för Centret för konstfrämjande och Business Finland. Här behövs det ett specifikt finansiellt instrument: en första konceptutvecklingsfas för konstnärligt innehåll av hög kvalitet med internationell potential eller skalbarhet. Finland förlorar hela tiden kreativ ekonomisk potential, eftersom vi inte har finansiella instrument för att kunna nyttja konstnärligt innehåll som kan omarbetas till företagsverksamhet.

När statsförvaltningens produktivitetsbesparingar fördelas är det viktigt att beakta förändringarna i ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, sammanslagningen av Centret för konstfrämjande och Nationella audiovisuella institutet, som 2026 kräver kritiska resurser för sammanslagning av funktioner i praktiken — besparingarna realiseras på längre sikt. Ytterligare nedskärningar i små ämbetsverks omkostnader i en förändringssituation kan bli ödesdigra med tanke på skötseln av de grundläggande uppgifterna och tjänsterna.

Kulturen och konsten tangeras knappt i materialet för ramförhandlingarna. Det är nödvändigt att åtgärdsprogrammet för konst och kultur, som ingår i den kulturpolitiska redogörelsen, blir ett tillfälle där den framtida linjen stakas ut. Inte heller tillväxtåtgärderna har utsträckts till konst- och kultursektorn eller ens de kreativa branscherna i vidare bemärkelse. Här måste vi under ledning av arbets- och näringsministeriet samt undervisnings- och kulturministeriet säkerställa effekterna av det pågående arbetet med tillväxtstrategin och en genuin möjlighet att genomföra denna.

Motion och idrott

För lite motion är en av Finlands största hälsoutmaningar. Bara omkring en tredjedel av barnen och de unga, en fjärdedel av de vuxna och mindre än en femtedel av de äldre rör sig tillräckligt med tanke på hälsan. Särskilt lite motionerar personer med funktionsnedsättning, som uppskattningsvis utgör 15 procent av befolkningen.

Det är också oroväckande att befolkningens hälsa och funktionsförmåga, som länge förbättrades, har försämrats sedan 2010-talet. Exempel på detta är att fetma och psykiska problem blir vanligare, att arbetsförmågan försämras och att de äldres funktionsförmåga stagnerar. Cirka 10 procent av finländarna lider av typ 2-diabetes, av vilken en stor del kan förebyggas genom livsstilsförändringar, såsom motion.

Otillräcklig motion medför betydande kostnader för samhället. Sådana är bland annat utgifter för hälso- och sjukvård, minskad produktivitet, vårdkostnader för äldre, följderna av utslagning och

ökade sociala förmåner. Enligt uppskattningar överstiger de totala kostnaderna för fysisk inaktivitet tre miljarder euro på årsnivå.

I planen har det inte anvisats några betydande tilläggssatsningar på statens idrottsanslag, vilket innebär att finansieringen i huvudsak hålls på 2025 års nivå. Detta kan i synnerhet begränsa utvecklingen av småskaliga projekt för främjande av motion och idrott och av verksamheten på lokal nivå.

I budgeten för 2025 uppgår anslagsnivån under undervisnings- och kulturministeriets huvudtitel till cirka 154,8 miljoner euro. Det är ungefär 10 miljoner euro mindre än i den ordinarie budgeten för 2024 (165 miljoner euro). Denna minskning visar att finansieringen av motion och idrott redan är på väg nedåt innan den nya planperioden börjar.

Det förebyggande hälsofrämjande som välfärdsområdena ansvarar för och som motion och idrott hör till får också i fortsättningen finansiering, men en stramare ekonomisk disciplin kan begränsa inledande av nya motionsprojekt. Kommunernas ekonomiska situation är enligt planen fortfarande utmanande. Detta kan leda till att underhållet och utvecklingen av kommunernas idrottstjänster ägnas mindre uppmärksamhet, om inte särskilt stöd anvisas för idrottsinfrastrukturen.

Nya besparingar på 2,4 miljoner euro riktas till investeringsunderstöden för nya idrottsanläggningar. Under den nuvarande regeringen har anslagen för byggande av idrottsanläggningar minskat betydligt. Åren 2016–2023 var anslagen i genomsnitt 32,7 miljoner euro, men 2024 sjönk de till 25,5 miljoner euro och 2025 till 17,5 miljoner euro (2026 cirka 15 miljoner euro). Detta innebär att anslagen är ungefär hälften av det tidigare genomsnittet. När byggnadskostnadsindexet beaktas motsvarar anslaget för 2025 14 miljoner euro enligt prisnivån 2016. Dessutom har anslaget för byggande av idrottsanläggningar i förhållande till den totala budgeten aldrig varit så litet som nu.

Ungdomsarbete

Regeringen uppgav i sitt regeringsprogram som ett av sina mål att stärka barns och ungas välbefinnande, men slutresultatet av halvtidsöversynen står åtminstone delvis i strid med detta mål. Trots att de massiva nedskärningarna i den statliga finansieringen på ungdomsområdet för 2026 återtogs, hotar andra beslut — såsom nedskärningarna i utbildningen och kommunernas finansiering — de ungas välbefinnande på många nivåer.

Den samlade finansieringen på ungdomsområdet har dock sjunkit med över 15 procent jämfört med tiden före Orpos regeringsperiod.

Regeringen har för avsikt att stärka ungdomsarbetets roll som en del av välfärdsarbetet i skolor och läroanstalter. Det har dock inte anvisats någon särskild finansiering för detta, så det är oklart vad detta innebär i praktiken. Detta torde hänvisa till skolungdomsarbetet, vilket också löper risk för nedskärningar på grund av nedskärningarna i statsandelarna till kommunerna.

Ärenden som gäller förebyggande av marginalisering bland unga och korrigerande åtgärder, olika former av ungdomsarbete samt utbildning, rehabilitering och tillgång till arbete har för närva-

rande fördelats på flera ministerier. Avsaknaden av en helhetsbild leder till sinsemellan motstridiga politiska åtgärder, oförutsedda slutresultat och ineffektivitet.

När de ungas välbefinnande inte ses som en helhet finns det inte heller något tryck på eller någon faktisk möjlighet att ställa upp ändamålsenliga mål eller uppnå målen konsekvent. Avsaknaden av målnivå hindrar inte bara en lyckad ledning utan också att resurserna på ett hållbart sätt styrs till arbete som förbättrar de ungas välbefinnande. Arbetet för de ungas välbefinnande måste anvisas ett enda ansvarigt ministerium, vilket också anges i regeringsprogrammet. Tydligast blir helheten om den anförtros undervisningsministern, som således konsekvent ska svara för utvecklingen när det gäller barnens och de ungas uppväxt. På så sätt blir också ungdomsarbetet en del av det övriga ungdomscentrerade uppfostringsarbetet, vilket det de facto också är.

Social- och hälsovårdstjänster

Centerns utskottsgrupp anser att den nuvarande regeringen, ledd av Samlingspartiet, bedriver samma politik som den tidigare samlingspartistiskt ledda regeringen under valperioden 2011—2015 Även denna gång riktas de största nedskärningarna mot tjänster som människor behöver. Statens ekonomi balanseras genom att överföra kostnadsansvar till kommuner och välfärdsområden, och ojämlikheten mellan kommuner och kommuninvånare påskyndas.

Regeringen, ledd av Samlingspartiet och Sannfinländarna, försöker inte ens följa sitt eget program, och det märks särskilt inom kommunpolitiken. Mandatperioden är redan halvvägs, men inte ett enda lagförslag som stärker kommunernas ekonomi eller minskar deras skyldigheter har lagts fram för riksdagen. Detsamma gäller finansieringen av välfärdsområdena, som ansvarar för social- och hälsovård och räddningsväsendet — där har regeringen enbart fokuserat på nedskärningar. Kommunernas finansieringssystem reformeras inte, och reformen av statsandelarna till kommunerna görs som en minireform utan att inkludera undervisnings- och kulturministeriets statsandelar. Även detta har skjutits upp med minst ett år.

För ett år sedan ålades alla myndigheter inom inrikesministeriets förvaltningsområde att spara, vilket försvårar en långsiktig hantering och utveckling av den inre säkerheten i ett försvårat säkerhetsläge. I praktiken innebär detta en nedskärning av basfinansieringen för säkerhetsmyndigheterna.

Regeringen driver medvetet på ojämlikheten mellan kommuner och kommuninvånare

Enligt regeringens plan för de offentliga finanserna 2026—2029 har besluten under mandatperioden stärkt kommunalekonomin med 300 miljoner euro. Detta påstående är tveksamt och speglar i bästa fall endast finansministeriets egen syn. I den nämnda summan ingår sannolikt en ökning av statsandelarna med 277 miljoner euro som gjordes i november 2023 för att korrigera en tidigare beräkning av överföringen av social- och hälsovården — en åtgärd som i praktiken endast förhindrade en lika stor nedskärning i statsandelen för kommunal basservice. För kommunerna var detta ett nollsummespel. Höjningen av fastighetsskattens nedre gräns från början av 2024 gav ytterligare 108 miljoner euro, men detta gynnade endast 15 städer som tidigare haft råd att hålla sina skattesatser låga. Av detta belopp gick två tredjedelar till Helsingfors och Esbo.

Betänkande FiUB 6/2025 rd
Reservation 2 /cent

Vid ramförhandlingarna i april beslutade regeringen att skära ned statsandelarna för kommunal basservice med 75 miljoner euro. Statsandelarna har redan minskats genom en indexbroms på en procentenhet, vilket innebär en nedskärning på cirka 110 miljoner euro år 2027. Dessutom kommer statsandelarna att minska med över 20 miljoner euro nästa år på grund av regeringens avregleringsprogram, trots att inga normer ännu har avreglerats.

Det är också avgörande att regeringen, i enlighet med sitt program, fullt ut kompenserar kommunerna för de skatteintäktsförluster som uppstår till följd av de stora skattesänkningar som beslutades i ramförhandlingarna. Vi påpekar dock att dessa effekter inte fördelas jämnt mellan kommunerna. Däremot förvärrar de ovan nämnda nedskärningarna i statsandelarna kommunernas ekonomiska läge ytterligare. Fler kommuner tvingas höja kommunalskatten. Skillnaden mellan den lägsta och högsta kommunalskattesatsen är hela 6,2 procentenheter i år, och klyftan riskerar att öka ytterligare. Tyvärr verkar detta inte bekymra regeringspartierna.

Finansminister Riikka Purra sade under remissdebatten om planen för de offentliga finanserna den 7 maj 2025 i riksdagens plenisal att regeringens mål är att kommunalekonomi ska vara i balans eller visa ett lätt underskott år 2027. Detta stämmer inte alls. Enligt den nu aktuella redogörelsen om planen för de offentliga finanserna kommer kommunalekonomin varken att vara i balans eller ha ett litet underskott år 2027. Enligt regeringens egen utredning till riksdagen kommer kommunalekonomin att ha ett underskott på 1,9 miljarder euro år 2027, jämfört med 1,2 miljarder euro år 2023, det vill säga i början av valperioden. Det verkar alltså inte ens vara regeringens mål att uppnå balans eller ett mindre underskott. Detta visar att regeringen och dess nyckelministrar inte är intresserade av kommunalekonomin.

Halvvägs in i mandatperioden kan man sammanfatta att regeringens få åtgärder och deras effekter har slagit mycket olika mot olika kommuner. Det är tydligt att regeringens åtgärder — eller snarare dess uttalade passivitet — har försvårat situationen för de flesta kommuner.

Nästa år är det fjärde året efter social- och hälsovårdsreformen som kommunerna får vänta på den utlovade statsandelsreformen för kommunal basservice, efter att regeringen i höstas sköt upp reformen med åtminstone ett år. Också den avreglering som utlovats kommunerna har motvind, trots att kommunerna redan för drygt ett år sedan lämnade nästan 500 förslag till normer som kan avvecklas.

Däremot lägger regeringen via flera ministerier på löpande band fram nya lagförslag som ökar kommunernas kostnader. Gemensamt för dem är att de undergräver kommunernas rätt att själva besluta om organiseringen av de lagfästa uppgifterna på det sätt som de anser vara bäst. Som exempel kan nämnas de ändringar som gjorts i avfallslagen, kravet på invånargräns för kommunernas byggnadstillsyn samt den artificiella höjning av omsättningsgränsen för inhouse-anknutna enheter som kommer att ske i höst och som enligt Konsument- och konkurrensverkets uppskattning skulle medföra extra kostnader för kommunerna med upp till en miljard euro.

Utifrån det program för kommunernas ekonomi som publicerades i samband med ramförhandlingarna är det inte överraskande att de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna hotar att fördjupas ytterligare och att differentieringen är regionalt betingad. Regeringen har inte vidtagit några åtgärder för att minska de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna, trots att den i sitt

program utlovar stöd bland annat till kommuner i nedgång. Regeringen har helt lämnat invånarna i östra Finland, som drabbats hårdast ekonomiskt av Rysslandssanktionerna, att klara sig själva med sina tjänster.

Det går därför inte att undvika slutsatsen att regeringens passivitet och oföretagsamhet är avsiktlig. Samlingspartiet har under flera valperioder, oavsett om partiet suttit i regering eller opposition, konsekvent förespråkat urbanisering och ansett att antalet kommuner är för stort.

Till skillnad från Samlingspartiets tidigare statsministerperiod 2011—2015 strävar partiet inte längre efter att minska antalet kommuner direkt genom en kommunstrukturlag. Nu strävar man efter samma mål genom att underlåta att genomföra utlovade reformer samt genom att urholka kommunernas självbestämmanderätt i fråga om hur lagstadgade uppgifter ska genomföras. På så sätt tvingas kommunerna att agera ineffektivt och kostsamt. En sådan kommunpolitik är skadlig för hela den offentliga ekonomin i en tid då regeringen borde sträva efter att öka effektiviteten och produktiviteten. Att medvetet skapa ekonomiskt krisdrabbade kommuner stärker inte den kommunala ekonomin. Regeringens kommunpolitik kan bäst beskrivas som kall och ansvarslös. I slutändan drabbar detta kommuninvånarna i form av högre skatter och försämrade tjänster.

Försämrad ekonomi i välfärdsområdena hotar närservicen inom social- och hälsovården

Utifrån regeringens halvtidsöversyn minskar anslaget till välfärdsområdena från 27,1 miljarder euro i början av ramperioden 2026—2029 till 26,9 miljarder euro i slutet av perioden, i 2026 års prisnivå.

Vid sakkunnigutfrågningarna kunde ministerierna inte förklara hur välfärdsområdena, trots ökande servicebehov i befolkningen, skulle kunna uppfylla sina lagfästa uppgifter och samtidigt hålla ekonomin i balans enligt lagens krav, när finansieringen minskar mot slutet av ramperioden. Därför anser vi att det mål för välfärdsområdenas finansiering som skrivits in i redogörelsen om planen för de offentliga finanserna är orealistiskt.

En annan central synpunkt som framfördes vid sakkunnigutfrågningarna var att finansieringen av välfärdsområdena inte bör utsättas för punktvisa, engångsmässiga nedskärningar, eftersom dessa undergräver trovärdigheten i finansieringssystemet och incitamenten för ekonomisk balans. Trots detta fortsätter regeringen att agera på detta sätt.

Vi anser därför att om regeringen agerade klokt, skulle den fokusera på att skapa ett fungerande finansieringssystem för välfärdsområdena. Fram till 2029 befinner sig välfärdsområdenas finansiering i en övergångsfas innan finansieringssystemet blir permanent. Till dess måste nödvändiga ändringar göras, exempelvis vad gäller behovsbasering. Tyvärr har regeringen inte ens inlett detta arbete.

En annan stor utmaning för välfärdsområdena är att de enligt lag ska täcka sina ackumulerade underskott senast vid utgången av 2026. Underskotten har uppstått till följd av otillräcklig initial finansiering under 2023—2024, vilket berodde på flera faktorer som varken den föregående regeringen eller välfärdsområdena kunde påverka.

Betänkande FiUB 6/2025 rd
Reservation 2 /cent

De sammanlagda underskotten för välfärdsområdena under de två första verksamhetsåren uppgår till cirka 2,5 miljarder euro. Om välfärdsområdena i år uppnår ett nollresultat, skulle de nästa år behöva uppnå ett överskott på totalt 2,5 miljarder euro för att täcka underskotten inom den lagstadgade tidsramen. Det är uppenbart att detta är omöjligt utan att äventyra de lagstadgade tjänsterna.

I stället för att stödja välfärdsområdena i deras reformarbete och stabilisera deras finansiering, har regeringen fram till halvtid i valperioden enbart fokuserat på nedskärningar i finansieringen och på att överföra styrningsansvaret från social- och hälsovårdsministern till välfärdsområdena.

Den korrigering av social- och hälsovårdsreformen som statsminister Petteri Orpo (saml) lovade i början av valperioden har inte förverkligats. Inför välfärdsområdesvalen hävdade statsministern i stället att de flesta välfärdsområden skulle nå sina ekonomiska mål. Detta stämmer inte och visar tydligt regeringens bristande intresse för välfärdsområdena och de människor som är beroende av deras tjänster.

Enligt sakkunnigutfrågningarna och en utredning som social- och hälsovårdsministeriet genomförde vintern 2025, strävar de flesta välfärdsområden inte ens efter att täcka underskotten till utgången av 2026, eftersom detta skulle äventyra människors rätt till social- och hälsovårdstjänster.

Bland annat välfärdsområdena, Institutet för hälsa och välfärd och rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken har föreslagit att tidsfristen för att täcka underskotten förlängs med två år. Centern lade fram en lagmotion om detta i november 2023. Men regeringen vägrar lyssna och har inte gått med på detta, trots att det skulle kosta statsfinanserna mycket lite.

Justitiekanslern konstaterade i sitt beslut den 23 april 2025, med anledning av ett klagomål från Satakunta välfärdsområde och Södra Karelens välfärdsområde, att regeringen omedelbart bör vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder när finansieringsprincipen generellt äventyras. Enligt justitiekanslern kan man, om det finns systemiska problem med finansieringens tillräcklighet, även överväga innehållet och tidsfristerna i 115 § i lagen om välfärdsområden. I denna bedömning bör enligt justitiekanslern tryggandet av grundläggande rättigheter beaktas som en tungt vägande faktor.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att regeringen långt ifrån har gjort allt som krävs för att trygga välfärdsområdenas finansiering och de social- och hälsovårdstjänster som människor behöver. I stället tycks regeringen ha obegränsat med tid och pengar för att stötta privata läkarjättars affärsverksamhet genom att kanalisera hundratals miljoner euro i extra medel via FPA-ersättningar. Bland annat Läkarförbundet anser att detta inte är förnuftigt.

Vi vill också uppmärksamma den uppkomna snedvridningen i välfärdsområdenas finansiering som orsakas av servicebehovsfaktorer och diagnosdata. Det är inte ändamålsenligt att välfärdsområdena konkurrerar med antalet diagnoser för att säkra sin finansiering. Problemet måste få en hållbar lösning som inte snedvrider finansieringsläget.

Besparingar riktade mot säkerhetsmyndigheterna

De säkerhetsmyndigheter som lyder under inrikesministeriet har ålagts besparingar för åren 2025—2028, med stöd av det så kallade produktivitetsprogram som regeringen beslutade om vid ramförhandlingarna för ett år sedan. Inom inrikesministeriets förvaltningsområde riktas besparingarna bland annat mot polisen, skyddspolisen, Gränsbevakningsväsendet, räddningsväsendet, Nödcentralsverket, Räddningsinstitutet i Kuopio samt Migrationsverket.

Som en allmän iakttagelse konstaterar vi att varje förslag till skärpning av utlänningslagen hittills har lett till ökad arbetsbörda och högre kostnader för Migrationsverket. Liknande signaler har kommit från polisen och domstolarna. Regeringen har dock inte gett något tilläggsanslag för detta. Vid halvtidsöversynen beslutade regeringen om tilläggsfinansiering bland annat till polisen, skyddspolisen och Gränsbevakningsväsendet. Situationen är dock inte tillfredsställande ur deras perspektiv heller, eftersom tilläggsfinansieringen är av engångskaraktär, medan besparingskraven enligt produktivitetsprogrammet är permanenta och urholkar myndigheternas långsiktiga basfinansiering.

Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget vill vi understryka att säkerhetsmyndigheterna behöver stabila och tillräckliga långsiktiga finansieringsutsikter för att kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Hittills har vissa säkerhetsmyndigheter till och med tvingats inleda omställningsförhandlingar till följd av de besparingar som regeringen krävt.

Vi vill betona att Finlands säkerhet är en helhet som består av utrikes- och säkerhetspolitik, försvar och inre säkerhet. Varje delområde måste upprätthållas på ett tillfredsställande sätt.

Vi vill särskilt lyfta fram den svåra situationen vid Räddningsinstitutet i Kuopio. Institutet har fått i uppdrag att kraftigt öka antalet utbildade räddningspersoner. Otillräcklig finansiering och de besparingsåtgärder som riktats mot Räddningsinstitutet utgör redan ett hot mot räddningsväsendets och nödcentralsverksamhetens framtida kapacitet, eftersom institutet med nuvarande finansiering inte har möjlighet att utbilda det antal nya yrkespersoner som behövs inom räddningsbranschen.

Ur Räddningsinstitutets perspektiv är det anmärkningsvärt att regeringen från och med 2024 började finansiera Helsingfors räddningsskola, som tidigare finansierades av Helsingfors stad. I praktiken innebar detta att hälften av den tidigare beslutade tilläggsfinansieringen till Räddningsinstitutet i Kuopio i stället tilldelades Helsingfors räddningsskola. Det kan därför sägas att Räddningsinstitutet i Kuopio har blivit föremål för nedskärningar två gånger.

Vi instämmer i det som framfördes vid utskottets utfrågning, nämligen att de nuvarande sparåtgärderna kan äventyra räddningsväsendets och nödcentralsverksamhetens förmåga att effektivt möta framtida utmaningar och trygga medborgarnas säkerhet. Som en åtgärd på kort sikt föreslår vi att utbildningen inom räddningsbranschen koncentreras till det nationella Räddningsinstitutet i Kuopio, som även skulle kunna ha en verksamhetspunkt i Helsingfors. På så sätt skulle finansieringen för räddningsväsendet styras dit där den ursprungligen hörde hemma.

Avslutningsvis

Finlandsbilden har fått en hård törn såväl inom landet som utanför det. Finland har tidigare byggts upp genom samarbete. Detta har varit en central konkurrensfaktor för vårt lilla folk. Nu har en betydlig del av detta förtroendekapital ätits upp.

Samtidigt har de politiska riskerna i anslutning till Finland ökat. Det ser inte bra ut när humankapitalet krymper, samhällsklimatet polariseras och regeringen inte orkar tänka långsiktigt.

Om vi inte får ekonomin att växa, har vi åter att vänta oss nya anpassningsåtgärder som får landet att utarmas.

Centern anser att beslutsfattarnas viktigaste uppgift i nuläget är att återställa förtroendet och stärka tron på framtiden.

Centern skulle genomföra anpassningen på ett sundare sätt än regeringen och samtidigt satsa kraftigt på tillväxt. Finland står vid en vägkorsning och Centerns val är den väg som leder till arbete och tillväxt.

Genom programmet kan den finländska ekonomin börja växa, återhämta sig på ett rättvist sätt samt återställa sitt förtroende. Centern anser att vi måste ändra kurs och skapa sund tillväxt i Finland. Vi fördubblar den ekonomiska tillväxten och räddar tjänsterna.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

1. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att återställa förtroendet, stärka framtidstron och minska de politiska riskerna i Finland.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder ett parlamentariskt samarbete för att ta fram ett åtagande över valperioderna om en långsiktig sanering av de offentliga finanserna och satsningar på ambitiösa tillväxtåtgärder.

3. Riksdagen förutsätter att regeringen i fortsättningen i högre grad beaktar också ensamföretagare samt små och medelstora företag i syfte att stärka tillväxten och sysselsättningen.

4. Riksdagen förutsätter att regeringen omstrukturerar samfundsskatten så att beskattningen lindras för den del av vinsten som stannar kvar i företaget för att stödja tillväxt, i stället för att göra en allmän sänkning av skattesatsen.

5. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en höjning av företagaravdraget.

6. Riksdagen förutsätter att regeringen märkbart sänker beskattningen av arbete för personer som uppnått den lägsta pensionsåldern som incitament att fortsätta i arbetslivet.

7. Riksdagen förutsätter att regeringen riktar inkomstskattesänkningar tydligare till medelinkomsttagare i stället för till de allra högsta inkomstgrupperna.

8. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en reform där ett tak införs för inkomstrelaterad arbetslöshets- och sjukdagpenning, och att socialförsäkringsavgifterna samtidigt sänks i den mån rätt till försäkring inte uppstår för den del som överskrider taket.

9. Riksdagen förutsätter att regeringen sänker den nedre gränsen för skattegottgörelsen för investeringar från 50 miljoner euro till 1 miljon euro, så att det även omfattar mindre företag.

10. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från att skärpa beskattningen av vanliga löntagare genom att slopa vissa avdragsrätter.

11. Riksdagen förutsätter att regeringen reformerar FoUI-avdraget så att även uppstartsföretagen fullt ut kan dra nytta av det.

12. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer att det finns ändamålsenliga finansieringsmodeller och tillräcklig finansiering inte bara för forskning och produktutveckling utan också för innovationsverksamhet.

13. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en reform av arvs- och gåvobeskattningen för att underlätta generationsväxlingar, så att en faktisk betalningstid på tio år införs med endast statens referensränta som ränta.

14. Riksdagen förutsätter att skattefriheten för allmännyttiga samfunds investeringar i kapitalinvesteringsfonder i kommanditbolagsform genomförs omedelbart för att underlätta investeringar i onoterade tillväxtföretag.

15. Riksdagen förutsätter att villkoren för det sysselsättande hushållsavdraget återställs.

16. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart bereder och inleder ett tioårigt försök med en särskild ekonomisk zon i östra Finland, som bland annat omfattar regionala skattelättnader och satsningar på kompetens.

17. Riksdagen förutsätter att regeringen i fortsättningen inför tillväxtavtal på regionnivå som ersättning för de MBT-avtal som nu endast ingås med ett fåtal stadsregioner.

18. Riksdagen förutsätter att regeringen gör tillståndsprocesserna till en konkurrensfördel för Finland och sätter som mål att Finland ska ha Europas snabbaste tillståndsprocess senast 2027.

19. Riksdagen förutsätter att regeringen upphör med att mata fram reglering som ökar företagens administrativa börda och i stället inleder ett verkligt arbete för att avveckla onödiga normer och förenkla regleringen.

20. Riksdagen förutsätter att regeringen förhandlar med pensionsbolagen om hur deras möjligheter att investera i tillväxtföretag i Finland kan stärkas.

21. Riksdagen förutsätter att regeringen vid genomförandet av i sig motiverade besparingar inom den offentliga förvaltningen säkerställer att dessa inte orsakar förseningar eller andra negativa effekter för företagens verksamhet inom någon sektor.

22. Riksdagen förutsätter att regeringen målmedvetet satsar på att stärka livsmedelsexporten genom att rikta statligt stöd till genomförandet av exportprogram och utveckla exportkompetensen inom livsmedelsbranschen.

23. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder arbetet med att ta fram en ambitiös tillväxtstrategi för turism, med målet att fördubbla turismen till 2030 och balansera turismens bytesbalans.

24. Riksdagen förutsätter att regeringen återställer villkoren för det regionala transportstödet.

25. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att Finland ska kunna ta ett produktivitetssprång och bli ett ledande land inom etiskt hållbar användning och tillämpning av artificiell intelligens.

26. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en plan för att få den mänskliga kapitalbasen att växa kraftigt och inleder ett parlamentariskt arbete för att nå en överenskommelse i frågan.

27. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart upphör med nedskärningar inom utbildningen på alla nivåer.

28. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder hur beskattningen av barnfamiljer kan lindras mer än i dag.

29. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart bereder ett nytt incitament för vuxenstudier som ersättning för det slopade vuxenutbildningsstödet.

30. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att införa ett poängbaserat invandringssystem enligt modell från Kanada och Australien, så att invandringen stärker de offentliga finanserna och samtidigt möjliggör smidig arbetskraftsinvandring.

31. Riksdagen förutsätter att utländska experter och deras familjer erbjuds och garanteras betjäning inom två veckor från det att ansökan lämnas in i systemet.

32. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer att studerande som kommer till Finland har incitament att stanna kvar och arbeta efter avslutade studier.

33. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder hur man utomlands kan grunda finska språk- och kulturinstitut där personer lär sig finska och finsk kultur och därefter kan få uppehållstillstånd för att arbeta i Finland.

34. Riksdagen förutsätter att regeringen återkallar ändringen av tremånadersregeln som försvårar arbetskraftsinvandring.

35. Riksdagen förutsätter att regeringen påskyndar produktionen av biogas och förnybar energi.

36. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart utreder hur jord- och skogsbruket ska kompenseras för de merkostnader som uppstår till följd av att utsläppshandeln för trafik utvidgas nationellt.

37. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder de sammantagna effekterna av flera överlappande anpassningsåtgärder, särskilt för barnfamiljer.

38. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart genomför en reform som rättar till bristerna i deltidsföretagares socialskydd genom att införa en kombinationsförsäkring inom inkomstskyddet.

39. Riksdagen förutsätter att regeringen klargör arbetskraftsmyndigheternas tolkning av huvudsyssla och bisyssla i fråga om företagande.

40. Riksdagen förutsätter att regeringen fäster uppmärksamhet vid dataskyddet och tryggar dataombudsmannens resurser.

41. Riksdagen förutsätter att regeringen vid beredningen av budgetlagar bedömer konsekvenserna för jämställdheten av de enskilda lagarna och den helhet lagarna bildar.

42. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder hur mycket det eftersatta underhållet inom trafiken ökar under valperioden till följd av regeringens politik.

43. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder vilka ytterligare kostnadstryck investeringsprogrammets nya trafikleder medför för finansieringen av bastrafikledshållningen.

44. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer att finansieringen av trafiklederna och bastrafikledshållningen är förutsägbar och jämn i stället för ryckig.

45. Riksdagen förutsätter att regeringen fortsätter det nationella bredbandsprogrammet och anvisar finansiering för det.

46. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer finansieringen av sitt investeringsprogram utan att skjuta fram kostnaderna till nästa valperiod, och samtidigt utreder hur mycket staten permanent förlorar i inkomster till följd av att den säljer egendom för att finansiera programmet.

47. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från att genomföra Västbanan.

48. Riksdagen förutsätter att regeringen också beaktar behoven av att utveckla den tvärgående trafiken.

49. Riksdagen förutsätter att regeringen verkligen säkerställer finansieringen av de utlovade regionalflygen och inte skjuter över kostnaderna på kommunerna.

50. Riksdagen förutsätter att regeringen också i sina praktiska politiska åtgärder erkänner jordbrukets betydelse som en del av försörjningsberedskapen och samhällets strategiska kärna.

51. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål bereder och genomför de reformer av livsmedelsmarknads-, konkurrens- och upphandlingslagstiftningen som anges i regeringsprogrammet.

52. Riksdagen förutsätter att regeringen beaktar den särskilda situationen i östra Finland och i detta sammanhang förhandlar om riktat EU-stöd till landsbygden i området.

53. Riksdagen förutsätter att regeringen minskar de kostnader som regleringen medför för biogasanläggningar i gårdsstorlek genom att fullt ut utnyttja de flexibilitetsmöjligheter som EU erbjuder.

54. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa tillgången till strötorv och växttorv, som är nödvändig för jordbruket.

55. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att det så snart som möjligt ska kunna bedrivas stamvårdande jakt på stora rovdjur.

56. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer tillräckliga resurser för att miljötillstånd enligt miljölagstiftningen ska kunna behandlas korrekt och snabbt.

57. Riksdagen förutsätter att regeringen riktar finansiering också till skyddet av insjöarna.

58. Riksdagen förutsätter att regeringen påskyndar utvecklingen av en privat kompensationsmarknad för frivilligt naturskydd.

59. Riksdagen förutsätter att regeringen anvisar finansiering för reparationsbyggande och energiunderstöd för att stimulera byggbranschen.

60. Riksdagen förutsätter att regeringen i stället för att avveckla bostadsrättsproduktionen styr den på ett mer verkningsfullt sätt.

61. Riksdagen förutsätter att regeringen bedömer hur en ökning av deltagandet i småbarnspedagogik påverkar personalbehovet och beaktar detta genom att permanent öka antalet nybörjarplatser.

62. Riksdagen förutsätter att regeringen beaktar att det för integrationen i det finländska samhället är viktigt att alla med invandrarbakgrund — barn, unga och vuxna — har verkliga möjligheter att lära sig och studera finska eller svenska och känna tillhörighet i samhället.

63. Riksdagen förutsätter att regeringen bedömer möjligheterna att stärka barns och ungas läsning.

64. Riksdagen förutsätter att regeringen inte genomför några nya nedskärningar inom andra stadiet och inte heller inför terminsavgifter.

65. Riksdagen förutsätter att effekterna av flera samtidiga förändringar på kvaliteten, effektiviteten, måluppfyllelsen och tillgängligheten inom yrkesutbildningen bevakas aktivt.

66. Riksdagen förutsätter regeringen återtar sina nya nedskärningar inom utbildningen, som denna gång riktas mot högskolorna.

67. Riksdagen förutsätter att ökningen av antalet nybörjarplatser också åtföljs av motsvarande finansiering och att högskolorna ges möjlighet till tillräckliga personalresurser.

68. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar konkreta åtgärder för att förbättra Finlands attraktions- och hållkraft för internationella experter.

69. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer att den högre utbildningen förblir avgiftsfri i Finland.

70. Riksdagen förutsätter att den regionala ojämlikheten i fråga om kulturtjänster inte ökar.

71. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder metoder för att få finländarna att idrotta och motionera mera, med beaktande av att regeringen har genomfört nedskärningar i byggandet av idrottsanläggningar och höjt mervärdesskatten på idrottstjänster.

72. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder hur ungdomsarbetets roll kan stärkas som en del av välfärdsarbetet i skolor och läroanstalter.

73. Riksdagen förutsätter att regeringen, i enlighet med sitt program, samlar det övergripande ansvaret för arbetet för ungas välfärd hos ett ansvarigt ministerium, vilket på uppenbara grunder kunde vara undervisnings- och kulturministeriet.

74. Riksdagen förutsätter att regeringen beaktar att halva regeringsperioden redan har gått, men att inte ett enda lagförslag som stärker kommunernas ekonomi eller minskar deras skyldigheter har lämnats till riksdagen.

75. Riksdagen förutsätter att regeringen, i enlighet med sina löften, fullt ut kompenserar kommunerna för de skatteintäktsförluster som uppstår till följd av de stora skattesänkningar som beslutades vid halvtidsöversynen.

76. Riksdagen förutsätter att regeringen bedömer om finansieringen av välfärdsområdena är realistisk och tryggar de social- och hälsovårdstjänster som medborgarna behöver när befolkningen åldras.

77. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför ändringar för att förlänga tidsfristen för att täcka underskott i välfärdsområdena, så att områdena inte hamnar i en omöjlig situation där det inte är möjligt att samtidigt trygga tjänsterna och följa finansieringslagen.

78. Riksdagen förutsätter att regeringen stöder välfärdsområdena i deras reformarbete, tillhandahåller verktyg för att stärka produktiviteten och stabiliserar finansieringen i stället för att göra nya punktvisa nedskärningar i finansieringen.

79. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder och bereder en hållbar lösning på den problematiska differentiering som servicebehovskoefficienterna och diagnosuppgifterna medför för finansieringen av välfärdsområdena.

80. Riksdagen förutsätter att regeringen beaktar säkerhetsmyndigheternas behov av stabila, långsiktiga och tillräckliga finansieringsutsikter.

81. Riksdagen förutsätter att regeringen beaktar att de nuvarande besparingsåtgärderna kan äventyra räddningsväsendets och nödcentralernas förmåga att effektivt möta framtida utmaningar och trygga medborgarnas säkerhet, samt att regeringen i budgetpropositionen särskilt beaktar resursbehoven vid Räddningsinstitutet i Kuopio.

Helsingfors 5.6.2025

Markus Lohi cent
Mika Lintilä cent

Reservation 3 /gröna

Motivering

Regeringen förmår inte svara på de ekonomiska utmaningarna

Finlands ekonomi står inför stora utmaningar. Den globala uppvärmningen och förlusten av biologisk mångfald hotar de ekonomiska grunderna. Befolkningen åldras. Det behövs ny personal inom såväl småbarnspedagogiken och hälso- och sjukvården som i företag som främjar den gröna omställningen. Sysselsättningsläget är svagt och särskilt oroväckande är den ökande arbetslösheten bland unga.

Finland har halkat efter jämförbara länder i fråga om arbetsproduktivitet. Vi använder naturresurser i betydligt större utsträckning än EU-genomsnittet. Geopolitiska spänningar skapar osäkerhet. Trumps tullar hotar den ekonomiska utvecklingen i hela euroområdet och därmed också i Finland.

Skuldsättningen är rekordhög och de offentliga finanserna visar ett kroniskt underskott. På sikt kan denna utveckling äventyra välfärdsstatens centrala uppgifter, klimat- och naturpolitiken samt samhällets förnyelseförmåga.

Finland behöver ett tydligt program för att stabilisera de offentliga finanserna, men samtidigt insikt om att de omfattande och felriktade nedskärningar som gjorts under lågkonjunkturen är ett misstag. Det kroniska underskottet kan inte heller brytas utan strukturella reformer som stärker ekonomins effektivitet och motståndskraft.

Tyvärr erbjuder regeringen Orpos plan för de offentliga finanserna 2026—2029 inga trovärdiga svar på dessa utmaningar. Regeringen skär ner på utbildning och kompetens, bromsar arbetskraftsinvandringen och försvagar på ett historiskt sätt arbetet mot klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald. Samtidigt genomför regeringen skatteförmåner för höginkomsttagare och storföretag som är ohållbara för den offentliga ekonomin och vars nytta är begränsad. Trots det svåra ekonomiska läget fortsätter regeringen också att bevilja generösa och miljöskadliga skattestöd.

Många av de sakkunniga som finansutskottet hört har betonat de betydande risker som regeringens beslut innebär för den offentliga ekonomin. Till exempel konstaterar Statens revisionsverk att besluten från halvtidsöversynen leder de offentliga finanserna allt längre bort från anpassningsmålet och att regeringen inte lägger fram en trovärdig plan för att balansera de offentliga finanserna. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken påpekar att skatteändringarna som helhet innebär en betydande risk för minskade skatteintäkter.

De gröna eftersträvar ett klimat- och naturpositivt välfärdssamhälle där människor och djur mår bra och ekonomin är i balans. För att uppnå detta behöver Finland ett parlamentariskt åtagande över valperioderna om att ställa upp ekologiska ramar för den ekonomiska utvecklingen och åt-

gärda hållbarhetsgapet i ekonomin. Det går inte att trovärdigt komma överens om den ekonomiska hållbarheten utan en parlamentarisk syn på vad en hållbar klimat- och naturpolitik innebär.

De offentliga finansernas hållbarhet ska vara så stark att finanspolitiken inte behöver stramas åt i kristider.

De gröna vill att Finland alltid ska ha möjlighet att bedriva en ekonomisk politik som svarar mot målen. För att möta vår tids största samhällsutmaningar och trygga en stabil och förutsägbar samhällsutveckling krävs finanspolitiskt handlingsutrymme. Exempelvis klimatuppvärmningen och förlusten av biologisk mångfald måste stoppas innan det är för sent. Det kräver omfattande investeringar som måste göras oberoende av konjunkturläget. Också det försämrade säkerhetspolitiska läget kräver beredskap och förmåga att reagera på förändringar.

Om vi har ekonomiskt handlingsutrymme kan vi ta oss igenom kriser utan att någon lämnas utanför och utan att den makroekonomiska stabiliteten äventyras. Internationellt sett är Finland en liten och öppen ekonomi som är mycket beroende av förändringar i världsekonomin. Exportbasen är smal och därför sårbar för förändringar i den internationella ekonomin. Ekonomiska kriser och störningar innebär alltid en risk för att problemen blir långvariga eller permanenta.

Tillräckligt finanspolitiskt utrymme är också viktigt för att de så kallade automatiska stabilisatorerna, såsom arbetslöshetsskyddet, ska kunna dämpa konjunktursvängningar utan att kreditvärdigheten eller finansmarknadens förtroende äventyras. En effektiv stimulanspolitik är inte möjlig om finansmarknaden saknar förtroende för den offentliga ekonomins utveckling på lång sikt.

Det är alltså inte den offentliga skulden eller ett enskilt års underskott som begränsar det finanspolitiska utrymmet, utan det långsiktiga hållbarhetsunderskottet och den politiska oförmågan att genomföra strukturella reformer.

Att stärka de offentliga finanserna förutsätter strukturella reformer och en hållbar skattepolitik.

Marknadens förtroende kan stärkas och det finanspolitiska utrymmet ökas genom strukturella reformer som förnyar samhället och har trovärdig potential att förbättra de offentliga finanserna på lång sikt.

Tillräckligt finanspolitiskt utrymme kan uppnås genom att öka arbetskraften, reformera beskattningen, främja innovationer, förbättra produktiviteten, öka andelen högutbildade och genom andra åtgärder som stärker de offentliga finanserna, såsom att ställa utgifterna i prioritetsordning. Samtidigt måste vi trygga stabiliteten i samhällets grundstrukturer och se till att människors tillit och förutsättningar för ett gott liv inte undergrävs ens i svåra tider.

Anpassningen av ekonomin till miljöns gränser, förändringarna på arbetsmarknaden, tryggandet av välfärdsstaten och den åldrande befolkningen i Finland kräver en reform av beskattningen. Den gröna skattereformen syftar till att uppmuntra konsumenter och företag till lågutsläppslösningar och att stoppa överkonsumtionen samt att trygga finansieringen av välfärdsstaten på ett rättvist sätt.

I praktiken innebär det att tyngdpunkten i beskattningen flyttas från arbete till beskattning av skador och konsumtion. Utgångspunkten är en socialt rättvis inkomstfördelning som minskar fattigdom och inkomst- och förmögenhetsskillnader. Nivån på beskattningen av förvärvsinkomster och kapitalinkomster ska närma sig varandra. Skattereformerna ska genomföras så att skattegraden är tillräcklig för att trygga finansieringen av välfärdsstaten.

Ramförfarandet för statsfinanserna bör ses över så att det också beaktar de förändringar i statens inkomster som besluten medför. I nuläget syns exempelvis inte skattestöden i ramen.

Regeringens finanspolitiska mål glider allt längre bort

De riktlinjer som regeringen dragit upp i planen för de offentliga finanserna gör att de finanspolitiska målen blir allt svårare att nå. Det ser inte ut som att regeringens egna mål kommer att uppfyllas under regeringsperioden.

Regeringens mål var att underskottet i de offentliga finanserna senast 2027 skulle vara högst 1 procent av bruttonationalprodukten. Enligt finansministeriets senaste prognos kommer underskottet i de offentliga finanserna att vara 3,3 procent år 2027. Skillnaden mellan nuläget och målet uppgår till flera miljarder euro.

Regeringen hade också som mål att stabilisera skuldkvoten och därefter, sett över flera valperioder, få den att minska permanent. Enligt finansministeriets färska prognos stiger skuldkvoten från 77,5 procent av BNP i början av regeringsperioden till 86,7 procent år 2027. År 2029 kommer skuldkvoten att vara nästan 90 procent.

Regeringen planerar att låna en miljard euro från Statens pensionsfond för att få skuldkvoten att tillfälligt sluta öka ett enskilt år. Trots detta knep börjar skuldkvoten åter stiga redan följande år. De sakkunniga har inte ansett att det är ändamålsenligt att använda pensionsmedel som en form av ”bryggfinansiering” för att hantera skuldsättningen. Enligt de sakkunnigyttranden som finansutskottet fått blir lösningen tiotals miljoner euro dyrare för staten än vanlig upplåning. Det är också värt att notera att hela lösningen vore onödig om regeringen avstod från den kritiserade sänkningen av samfundsskatten, som försvagar de offentliga finanserna.

Regeringens åtgärder för att stärka ekonomin är otillräckliga

Det svaga läget i de offentliga finanserna kräver åtgärder. Regeringens åtgärder för att stärka ekonomin är dock otillräckliga. I ett läge där det finns betydande och exceptionella utgiftstryck de kommande åren, till exempel för försvaret och den åldrande befolkningen, är det helt ohållbart att minska statens skatteintäkter med miljardbelopp.

Regeringen sätter sitt största hopp till sänkningen av samfundsskatten med två procentenheter. Beslutet har fått stark kritik av de sakkunniga, som anser att regeringens bedömningar av effekterna på tillväxten är alltför optimistiska. Forskningen visar att en sänkning av samfundsskatten inte finansierar sig själv, utan ökar skuldsättningen. Samfundsskatten var redan före beslutet konkurrenskraftig i Finland, vilket innebär att nyttan av skattekonkurrens för att locka investeringar är begränsad.

Beslutet att sänka de högsta marginalskatterna har något starkare forskningsstöd. Det kan alltså ha positiva dynamiska effekter, men det dröjer sannolikt årtionden innan dessa effekter uppnås, medan de negativa effekterna på de offentliga finanserna uppstår omedelbart. Dessutom är beslutet en del av regeringens orättvisa ekonomiska politik, där låginkomsttagare gång på gång drabbas av stora nedskärningar, medan höginkomsttagare får skattesänkningar.

Att sänka inkomstskatten för låg- och medelinkomsttagare ingår också i De grönas mål för en grön skattereform. Problemet med regeringens politik är att effekterna av skattesänkningarna i praktiken urholkas av att avdrag slopas. Till exempel innebär slopandet av avdragsrätten för fackföreningsavgifter att låg- och medelinkomsttagare som är fackanslutna knappast får någon nytta av skattesänkningarna. Det verkar också vara regeringens avsikt. Att ta bort avdragsrätten för fackavgifter ligger i linje med regeringens tidigare åtgärder för att minska incitamenten till organisering och försvaga arbetstagarnas ställning. Till skillnad från regeringen vill De gröna reformera arbetsmarknaden på ett balanserat och rättvist sätt.

För att finansiera de omfattande skattesänkningarna fortsätter regeringen med en orättvis nedskärningspolitik. Ytterligare nedskärningar riktas till exempel mot utvecklingssamarbetet, social- och hälsovårdsorganisationer och utbildningen. Nedskärningarna kan ge besparingar på kort sikt, men kommer sannolikt att bli dyra på längre sikt. De omfattande besparingarna inom statsförvaltningen kan till exempel försämra kvaliteten på lagberedningen och fördröja myndighetsprocesser.

Att stärka ekonomin kräver kunnande och förnyelse

I stället för enskilda stora skattesänkningar vill De gröna fokusera på fyra helheter för att stärka ekonomin.

Finland måste satsa mer målmedvetet på utbildning på alla nivåer. En stark ekonomi kräver stark kompetens. Vi kan bara klara oss i den internationella konkurrensen med kreativitet, uppfinningsrikedom och hög utbildningsnivå. I framtiden blir det också allt viktigare att satsa på innovationer, vetenskap och forskning.

Den gröna omställningen är en av Finlands största ekonomiska möjligheter och en nödvändig utveckling för att stoppa klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald. Med starkare incitament, effektiva myndighetsprocesser, förutsägbar och marknadsbaserad styrning samt riktade åtgärder kan Finland attrahera investeringar på tiotals miljarder euro. För att bryta överkonsumtionen av naturresurser måste Finland gå från slit-och-släng-ekonomi till cirkulär ekonomi.

Finland behöver arbetsrelaterad invandring. Att främja invandringen och vända befolkningsutvecklingen är en ödesfråga för välfärdsstaten. Det måste bli lättare att komma till Finland för att arbeta, driva företag och bygga ett liv. Det kräver aktiva åtgärder för att stärka Finlands attraktionskraft och förmåga att behålla arbetskraftsinvandrare samt satsningar på integration och sysselsättning.

Ekonomin måste förnyas och produktiviteten förbättras. Finland ska inte nöja sig med att vara primärproducent eller råvaruexportör, utan sikta på att exportera produkter med högt förädlingsvär-

de. Finland bör satsa på nya och innovativa branscher, immateriella produktionsfaktorer, kreativa sektorer och teknikens möjligheter.

Nedskärningar i social- och hälsovården leder till högre kostnader på sikt

Att förbättra produktiviteten inom social- och hälsovården vore ett av de mest effektiva sätten att stärka de offentliga finanserna.

I stället fortsätter regeringen en politik som kraftigt skär ner på de tjänster som bygger upp människornas välfärd och ger långsiktig hållbarhet. De kortsiktiga nedskärningarna riskerar att öka social- och hälsovårdskostnaderna ytterligare under de kommande åren.

I planen för de offentliga finanserna håller regeringen fast vid att välfärdsområdena ska täcka sina underskott senast 2026, trots att det är väl känt att alla områden inte har förutsättningar att klara det. Samtidigt planerar regeringen att skära i finansieringen till Helsingfors, som redan har fått sin ekonomi i balans. Välfärdsområdena bör få mer tid att täcka sina underskott. Incitamenten i finansieringsmodellen får inte urholkas genom nedskärningar i de områden som har uppnått sina ekonomiska mål.

Regeringen satsar åter pengar på FPA-ersättningar, trots att den tidigare FPA-ersättningsmodellen var dyr och misslyckad. Vårdköerna blev inte kortare, men det kostade, och pengarna gick till stora privata vårdföretag. Att öka FPA-ersättningarna försämrar vårdens kontinuitet och förvärrar bristen på läkare inom den offentliga sektorn. Det är också oklart om regeringen tänker permanenta finansieringen av FPA-ersättningarna eller om det bara är en tillfällig gåva till dem som använder privata tjänster.

Ett av regeringens mest omänskliga beslut är att neka papperslösa personer nödvändig icke-brådskande vård. Beslutet är också absurt med tanke på de offentliga finanserna. Om långvariga sjukdomar inte behandlas kommer de drabbade papperslösa förr eller senare att behöva akut- eller specialsjukvård, vilket blir dyrare.

Nedskärningarna i socialtjänsterna försämrar möjligheterna för barn, unga, familjer och personer i utsatta situationer att få det stöd de behöver. Begränsningen av socialvårdens tjänsteutbud drabbar bland annat barnfamiljer i svag ställning, personer med funktionsnedsättning samt personer med psykisk ohälsa eller missbruksproblem. Det kommer att öka behovet av barnskydd och andra korrigerande tjänster.

Nedskärningarna i stödet till social- och hälsovårdsorganisationer försvagar det civila samhället och minskar organisationernas möjligheter att bedriva förebyggande och stödjande verksamhet, som också har minskat trycket på de offentliga tjänsterna.

Ny teknik kan erbjuda fungerande sätt att öka effektiviteten och produktiviteten inom social- och hälsovården. De gröna är i grunden positiva till teknikutveckling och nya arbetssätt. Men regeringens beslut att skära i finansieringen av tjänster för äldre med hänvisning till ny teknik innebär i praktiken en försämring av servicenivån.

Betänkande FiUB 6/2025 rd
Reservation 3

Regeringens politik slår hårt mot kommunernas ekonomi

Ekonomin är svag i kommuner av alla storlekar. Många kommuner har redan inlett fleråriga ekonomiska anpassningsprogram. Regeringen gör nu ytterligare ett nedskärningsbeslut på 75 miljoner euro i statsandelarna för kommunal basservice. Dessutom minskar statsandelen för kommunal basservice genom en indexbroms på en procentenhet. Det är mycket viktigt att den planerade sänkningen av samfundsskatten kompenseras till kommunerna, till exempel genom att ändra fördelningen — annars handlar det om en direkt nedskärning i kommunernas inkomster.

I planen hävdar regeringen att nedskärningarna genomförs så att de lagstadgade tjänsterna kan tryggas. Men kommunerna har redan drabbats av flera nedskärningar under denna regeringsperiod, och efter att deras uppgifter minskat har de också färre möjligheter att anpassa sina utgifter. Nedskärningarna påverkar därmed direkt basservicen och förutsättningarna för tillväxt. När kostnaderna ökar innebär det sannolikt nedskärningar i småbarnspedagogik, utbildning och andra tjänster för barn och unga.

Regeringens klimat- och naturpolitik är otillräcklig för att nå målen

Förslagen i planen för de offentliga finanserna inom klimat- och miljöpolitiken är helt otillräckliga för att Finland ska nå sina klimat- och naturmål. Det är ändå en lättnad att målet om klimatneutralitet som skrivits in i klimatlagen inte slopades. Men anslagen för att främja klimatneutralitet minskar under ramperioden inom alla sektorer utom forskning och utveckling, trots att EU:s klimatkrav och Finlands nationella mål kräver allt fler åtgärder.

Särskilt oroande är situationen inom markanvändningssektorn, där regeringen fortfarande inte föreslår trovärdiga åtgärder eller tillräckliga anslag. För att sektorn ska gå från att vara en utsläppskälla till att bli en kolsänka krävs att avverkningarna begränsas. Ett tydligt sätt att minska avverkningarna och stärka kolsänkan vore att minska användningen av trä som energikälla, till exempel genom att slopa skatteförmånen för vedeldning. Planen för de offentliga finanserna innehåller emellertid ingen beredskap att slopa förmånen eller andra miljöskadliga skattestöd.

I stället vidtar regeringen åtgärder som uppmuntrar till ökad avverkning. Det finns mycket svaga grunder för att höja avdragsrätten för skogsbruk, och det är inte försvarbart i ett läge där klimatmålen för markanvändningssektorn och det nationella klimatneutralitetsmålet kräver att avverkningarna minskar. Att öka utdelningen från Forststyrelsen ökar trycket på att avverka statens skogar.

För att stoppa förlusten av biologisk mångfald krävs tillräckliga satsningar på skydd och restaurering, men också åtgärder för att motverka miljöförstöring. Som part i FN:s konvention om biologisk mångfald har Finland förbundit sig att senast 2025 kartlägga miljöskadliga stöd och styra om dem till stöd för biologisk mångfald. Denna förpliktelse uppfylls ännu inte i planen för de offentliga finanserna, så regeringen bör återkomma till frågan senast i budgetpropositionen för 2026.

Avsikten att definiera torv som en nationellt strategiskt viktig råvara är ett misstag. Torvproduktionen har skadliga miljöeffekter, och på grund av utsläppshandeln är det inte längre lönsamt att använda torv som energikälla. Produktionen bör därför inte återupplivas med skattemedel.

Det är bra att regeringen utvidgar avfallsskatten och höjer gruvskatten. Gruvskatten bör höjas till ytterligare samma nivå som i jämförbara länder. För att minska gruvornas miljöskador behövs också andra åtgärder, såsom striktare reglering i fråga om förvaring av spillvatten från gruvor och ämneshalterna i vatten som släpps ut i miljön samt förbud mot gruvverksamhet i naturskyddsområden.

De grönas mål är att skapa en stark marknad för cirkulär ekonomi, så att hållbarhetsåtgärderna inte enbart vilar på den offentliga sektorn. Målet är att använda mindre material, öka återanvändningen av produkter, öka utbudet av återvunna material, höja förädlingsvärdet inom industrin och främja innovationer inom tjänstesektorn. För att lösningar inom cirkulär ekonomi ska vara lönsamma och föregångarföretag få den nytta de förtjänar, måste användningen av jungfruliga naturresurser prissättas så högt att miljökonsekvenserna återspeglas.

För prissättningen av naturresurser bör ett skattepaket för cirkulär ekonomi införas: jungfruliga jordmassor, all brytning i gruvor samt industriell förbränning av avfall och trä bör börja beskattas. Engångsförpackningar bör beläggas med en förpackningsskatt. Avfallsskatten måste utvidgas till att omfatta allt avfall och höjas. På så sätt förbättras konkurrenskraften för återvunna, återanvända och mer förädlade alternativ.

Marknaden för återvunna material bör också främjas genom inblandnings- och distributionskrav. Vid offentliga byggprojekt bör det införas krav på att blanda in återvunna jordmassor. Jordmassor utgör den största delen av Finlands användning av jungfruliga naturresurser, och ett inblandningskrav skulle skapa en marknad för att återanvända redan uppgrävda massor. Ett distributionskrav för återvunna gödselmedel skulle styra tillverkare och försäljare att satsa på återvinning av näringsämnen. Det skulle också i många fall stärka försörjningsberedskapen, eftersom gödselproduktionen till stor del fortfarande är beroende av fossila bränslen och råvaror från Ryssland.

Säkerheten bygger inte bara på ökade försvarsutgifter

I planen för de offentliga finanserna anges att Finland ska höja försvarsutgifterna till 3 procent av BNP senast 2029. Det innebär en kraftig ökning av de offentliga utgifterna, särskilt åren 2028 och 2029. Med tanke på det försämrade säkerhetsläget i Europa och det militära hot som Ryssland utgör kan en ökning av försvarsutgifterna anses motiverad, förutsatt att den sker utifrån faktiska behov. Samtidigt är det nödvändigt att säkerställa att den snabba ökningen av anslagen åtföljs av noggrann och effektiv kontroll av hur medlen används.

Det behövs en parlamentarisk plan för hur den permanenta ökningen av försvarsutgifterna ska finansieras. De gröna anser att ökningen inte får ske på bekostnad av den övergripande säkerheten. De stigande försvarsutgifterna får inte leda till nya nedskärningar i till exempel socialskyddet, utbildningen eller social- och hälsovården. På så sätt upprätthålls ett internt stabilt samhälle, vilket i förlängningen också inverkar på försvarsviljan. För att finansiera försvarsutgifterna bör man också överväga EU-lösningar eller nya instrument som en särskild försvarsskatt.

De globala utvecklingstrenderna måste också mötas med andra medel än försvar. I Finland har det traditionellt funnits en stark förståelse för en bred övergripande säkerhet, där man inte bara förbereder sig på hot utan också försöker förebygga dem. Anslagen för utvecklingssamarbete har en viktig roll i detta. Regeringen gör dock tvärtom och minskar anslagen med ytterligare 50 miljoner euro utöver tidigare nedskärningar.

När USA snabbt drar sig tillbaka från världspolitiken har EU — och Finland som en del av unionen — både möjlighet och skyldighet att ta en starkare roll i det globala utvecklingsarbetet. I synnerhet i Afrika kommer andra aktörer snabbt att fylla tomrummet om EU inte är redo att stärka samarbetet inom handel, säkerhet och utveckling.

I stället för utbildningsnedskärningar behövs satsningar på utbildning, forskning och kultur

Om målet är att stärka ekonomin är det bakvänt att skära i utbildningen. Just utbildning och kompetens är de viktigaste drivkrafterna för bättre ekonomi, sysselsättning och produktivitet. En stark ekonomi kräver stark kompetens.

Regeringens utbildningsnedskärningar riktar sig denna gång särskilt mot högskolorna. Talet om att höja utbildningsnivån klingar falskt när basfinansieringen för högskolorna återigen urholkas. Även effekterna av satsningar på forskning och utveckling blir begränsade om det inte finns tillräckligt med kompetent arbetskraft. Den tillfälliga satsning på 100 miljoner euro som regeringen utlovat för att höja utbildningsnivån finns inte med i planen för de offentliga finanserna. Det är oklart om regeringen tänker finansiera satsningen genom nya utbildningsnedskärningar.

Enligt till exempel Unifi (Finlands universitetsrektores råd) kommer besluten i planen för de offentliga finanserna inte att höja utbildningsnivån, utan nedskärningarna kan förväntas leda till färre studieplatser eller till mindre undervisning, handledning och stöd för studerande.

Planen saknar också de väntade riktlinjerna för en totalreform av studiestödet. Under sakkunnigutfrågningen framgick det att reformen ska genomföras kostnadsneutralt. De gröna vill stärka de studerandes försörjning på ett sätt som möjliggör heltidsstudier utan att öka de ungas skuldbörda.

Avgiftsfri utbildning är grunden för Finlands jämlika utbildningssystem, och den håller nu på att urholkas genom regeringens beslut. De gröna accepterar inte detta. Att ge öppna högskolor examensrätt kan leda till ökad ojämlikhet i utbildningen. För studerande på andra stadiet från länder utanför EU/EES kommer det att föreskrivas om terminsavgifter på samma sätt som i högskolorna.

Regeringen har dock också fattat beslut som förtjänar beröm. De grönas mål om att stärka den förberedande undervisningen går vidare genom besluten vid halvtidsöversynen. Det är viktigt att förberedande undervisning kan fortsätta i två läsår när det behövs för att säkerställa tillräckliga språkkunskaper. Regeringen har också tagit fasta på de grönas förslag om beviljande av studiesedlar till öppna universitet eller öppna yrkeshögskolor för dem som avslutat andra stadiet men inte fått en studieplats vid högskola.

Konst, kultur och kreativa branscher får inte glömmas bort

Kulturen drabbas inte av nya stora nedskärningar, men de omfattande nedskärningar som redan gjorts under regeringsperioden känns tydligt bland aktörerna i branschen. Kulturens och konstens frihet måste tryggas, liksom att den får tillräcklig finansiering.

De kreativa branscherna och kulturen är centrala för Finlands framtid och ekonomi. I Finland sysselsätter de kreativa branscherna redan nu över 120 000 personer, av vilka nästan en tredjedel är företagare. Finland bör ta fram ett ambitiöst tillväxtpaket för de kreativa branscherna som stöder tillväxt och export. Affärsverksamhet som bygger på kreativa innehåll och immateriella rättigheter har potential att bli ett nationellt spetsprojekt.

Produktionsincitamentet inom den audiovisuella sektorn är ett effektivt och riskfritt sätt att skapa tillväxt och hjälpa finländska små och medelstora företag att skapa inhemskt innehåll av god kvalitet. De audiovisuella produktionerna har dessutom positiva effekter på det breda spektrumet av underleverantörstjänster, på inkvarterings- och turisttjänsterna samt på Finlandsbilden. Produktionerna främjar också exporten av musik och litteratur samt kunnandet inom spelindustrin. Produktionsincitamentet bör höjas.

Skattehinder för tillväxt inom de kreativa branscherna bör undanröjas. När det gäller beskattning av upphovsrättsinkomster bör Finland övergå till den svenska modellen, där upphovspersonen själv väljer om inkomsterna ska beskattas som förvärvsinkomst eller som inkomst för ett företag. Det skulle underlätta finansieringen av investeringar i kreativa innehållsverksamheter.

Trafikpolitiken och beskattningen av trafiken

Skatteintäkterna från trafiken minskar oundvikligen i takt med att trafiken elektrifieras och förnybara bränslen med lägre skattesats blir vanligare. Det skapar stora utmaningar för de offentliga finanserna under de kommande åren. Samtidigt ökar det eftersatta underhållet av trafikslederna och besluten om vägprojekt och bastrafikledshållning fattas utifrån regionalpolitiska intressen i stället för på transparenta grunder. Å andra sidan har utsläppen från trafiken inte minskat nämnvärt de senaste åren, trots att Finland har förbundit sig att halvera utsläppen från trafiken fram till 2030.

Beskattningen och finansieringen av trafiken bör reformeras som helhet så att den stöder utsläppsmålen, främjar hållbart resande, effektiviserar underhållet av trafikslederna och är ekonomiskt hållbar.

Det mest effektiva styrmedlet för att minska utsläppen är beskattningen av bränslen. Den bör indexbindas så att skatten inte sjunker i reala termer, vilket har skett de senaste åren. Det kommande EU-systemet för utsläppshandel inom transportsektorn stöder måluppfyllelsen på ett kostnadseffektivt sätt, och dess genomförande och funktionalitet måste säkerställas. Men det räcker inte för att prissätta alla externa effekter av personbilstrafiken — andra styrmedel behövs också.

Finland är inte ensamt om utmaningarna inom finansieringen av transportsektorn. I till exempel Norge och Danmark har man under de senaste åren förberett vägavgifter som reformerar beskattningen av vägtrafik. I själva verket tas det ut vägavgifter överallt i Europa, med undantag av Finland, Estland och Litauen.

Mot denna bakgrund driver regeringen trafikpolitiken i helt fel riktning. Planen för de offentliga finanserna beaktar inte tillräckligt trafikpolitikens centrala roll för att nå klimatmålen, förnya ekonomin och främja folkhälsan. Den gröna omställningen inom trafiken kommer inte i gång när satsningar på kollektivtrafik, gång och cykling uteblir. Dessutom slopas skatteförmånen för personalcyklar, trots att den gett exceptionellt goda beteendeeffekter. Samtidigt finns det pengar till landskapsflyg och utredningar om att ändra spårvidden.

Rättsstaten och den inre säkerheten

I planen för de offentliga finanserna beslutade regeringen att tillföra resurser för att stärka den inre säkerheten genom att höja polisens, gränsbevakningsväsendets och skyddspolisens kapacitet och strategiska förmåga. I det förändrade säkerhetsläget är det viktigt att sörja för den inre säkerheten. Att upprätthålla samhällets övergripande säkerhet kräver dock att de tillförda resurserna fördelas jämnare även till andra myndigheter än de som direkt ansvarar för säkerheten. Ett kriståligt samhälle kräver också satsningar på att stödja individers funktionsförmåga och välbefinnande. Regeringens nedskärningar inom bland annat social- och hälsovården undergräver samhällets funktionsförmåga i krissituationer.

Vi måste göra mycket mer för att förebygga marginalisering bland unga. Regeringen har under sin mandatperiod skurit i ungdomsarbete, rehabilitering för unga och i finansieringen till organisationer som utför ett ovärderligt arbete för att motverka marginalisering. Organisationernas verksamhet, såsom mentalvårdsarbete, stödtjänster för unga och våldsförebyggande arbete, är till stor nytta för samhället. Finansieringen av organisationerna måste tryggas, eftersom de främjar välfärden, förebygger problem och fyller luckor i de offentliga tjänsterna.

Våld mot kvinnor är fortfarande ett allvarligt människorätts- och jämställdhetsproblem i Finland. Strukturerna och resurserna för det våldsförebyggande arbetet måste säkerställas, verkställandet av straffansvaret vid våld i nära relationer måste effektiviseras och servicesystemet för att förhindra våld måste förbättras.

Planen för de offentliga finanserna innehåller ingen bedömning av konsekvenserna för jämställdheten. I konsekvensbedömningen av samhälleliga beslut bör förslagens sammantagna konsekvenser granskas i större utsträckning och mer heltäckande än för närvarande och bedömningen av jämställdhetskonsekvenserna bör inkluderas i planen för de offentliga finanserna. Barnombudsmannen påpekar i sitt utlåtande att bedömningen av konsekvenserna för barn är bristfällig och konstaterar att en heltäckande bedömning av konsekvenserna för barn är det enda sättet att identifiera faktorer som påverkar barnens rättigheter och välfärd, så att besluten kan grunda sig på barnets bästa.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Betänkande FiUB 6/2025 rd
Reservation 3

Reservationens förslag till ställningstagande

1. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder ett parlamentariskt arbete för att ställa upp ekologiska villkor för den ekonomiska utvecklingen och åtgärda hållbarhetsgapet i ekonomin.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför en grön skattereform som uppmuntrar konsumenter och företag till utsläppssnåla lösningar som stoppar överkonsumtionen samt tryggar finansieringen av välfärdsstaten på ett rättvist sätt.

3. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från sänkningen av samfundsskatten, eftersom den skulle försvaga de offentliga finanserna avsevärt och bygger på alltför optimistiska effektbedömningar.

4. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från sina planer på att finansiera skattelättnader genom att låna pengar ur Statens pensionsfond.

5. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att stärka ekonomin på ett hållbart och långsiktigt sätt genom att satsa på utbildning, forskning och innovationer, främja arbetsrelaterad invandring, attrahera investeringar i den gröna omställningen samt förbättra produktiviteten och förnya ekonomin.

6. Riksdagen förutsätter att regeringen utvecklar arbetsmarknaden på ett balanserat och rättvist sätt och inte försvagar incitamenten för facklig organisering.

7. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de orättvisa nedskärningar som drabbar barn och unga och vidtar åtgärder för att minska fattigdomen bland barnfamiljer och de ungas psykiska ohälsa samt säkerställa rättvisa mellan generationerna i den ekonomiska anpassningen.

8. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition om att förlänga tiden för välfärdsområdena att täcka sina underskott med två år.

9. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att stärka kommunalekonomin och avstår från nedskärningar i statsandelarna till kommunerna.

10. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar de propositioner till riksdagen som krävs för att Finland ska nå målet om klimatneutralitet enligt klimatlagen år 2035.

11. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar de propositioner till riksdagen som krävs för att Finland ska nå målet att stoppa förlusten av biologisk mångfald senast år 2030.

12. Riksdagen förutsätter att regeringen fullgör sitt åtagande enligt FN:s konvention om biologisk mångfald att senast 2025 kartlägga miljöskadliga stöd och styra om dem till stöd för biologisk mångfald.

13. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar riksdagen behövliga propositioner om åtgärder genom vilka kolsänkan inom markanvändningssektorn stärks till den nivå som Finlands klimatneutralitetsmål kräver.

14. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att slopa direkta miljöskadliga stöd och skattestöd.

15. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att skapa en stark marknad för cirkulär ekonomi till exempel genom att prissätta naturresurserna effektivare än för närvarande och genom att införa incitament för att minska uttaget av jungfruliga jordmassor och påskynda återvinningen av näringsämnen.

16. Riksdagen förutsätter att regeringen förbinder sig till en valperiodsöverskridande redogörelse för utvecklingspolitiken och stärker Finlands utvecklingssamarbete, särskilt för att främja kvinnors och flickors rättigheter, utbildning, hållbar ekonomi och anständigt arbete, fredliga och demokratiska samhällen, bekämpning av klimatförändringen, biologisk mångfald samt hållbar förvaltning och användning av naturresurser.

17. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder de lösningar som krävs för att finansiera ökade försvarsutgifter utan att äventyra den övergripande säkerheten eller välfärdsstatens kritiska funktioner såsom utbildning, grundtrygghet samt social- och hälsovård.

18. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att höja utbildningsnivån och återta nedskärningarna i utbildningen.

19. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål inleder sektorsövergripande åtgärder för att lösa ungdomsarbetslösheten och skapa en bro för unga över den svaga konjunkturen.

20. Riksdagen förutsätter att regeringen avsätter tillräckliga resurser för våldsförebyggande arbete och för att motverka och förebygga våld mot kvinnor

21. Riksdagen förutsätter att regeringen bevarar nödvändig icke-brådskande vård för papperslösa personer och justerar migrationspolitiken så att den inte leder till att allt fler som redan arbetar i Finland blir papperslösa.

22. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder ett parlamentariskt arbete med målet att utarbeta en valperiodsöverskridande plan för att fördubbla den kreativa ekonomins andel av BNP och höja kulturens andel till en procent av statsbudgeten.

23. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att förverkliga tillväxtpotentialen inom kultur och kreativa branscher, till exempel genom att satsa på en tillväxtstrategi för de kreativa branscherna och dess genomförande, höja produktionsincitamentet för AV-produktioner samt reformera beskattningen av upphovsrättsinkomster.

24. Riksdagen förutsätter att regeringen i kommande trafikinvesteringar prioriterar lågutsläppstransporter, särskilt spårtrafik samt gång och cykling.

25. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder behövliga propositioner till riksdagen om en reform av beskattningen av trafik så att utsläppsmålen nås och finansieringen av välfärdsstaten tryggas.

26. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför omfattande bedömningar av köns- och barnkonsekvenser av riktlinjerna i planen för de offentliga finanserna och justerar riktlinjerna utifrån bedömningarna så att jämställdheten mellan könen och barnens rättigheter inte försvagas utan stärks.

Helsingfors 5.6.2025

Saara Hyrkkö gröna

Reservation 4 /vänst

Motivering

Enligt planen för de offentliga finanserna 2026–2028 kommer regeringen inte att nå ett enda av sina mål. Under Orpos regeringsperiod har arbetslösheten bara förvärrats och den ekonomiska recessionen förlängts. Nedskärningar och höjd mervärdesskatt har försvagat köpkraften för låginkomsttagare och därmed fördjupat och förlängt lågkonjunkturen. Regeringens mål var 100 000 fler sysselsatta, men resultatet är i stället 80 000 fler arbetslösa och den näst högsta arbetslösheten i Europa.

Planen för de offentliga finanserna 2026–2028 visar också att regeringens viktigaste mål, det vill säga att bryta Finlands skuldkvot, inte kommer att nås. Skuldkvoten börjar öka genast 2028 och förblir stabil 2026—2027 endast eftersom staten intäktsför över en miljard euro ur Statens pensionsfond. Regeringen utnyttjar pensionsfondens medel för att täcka budgetunderskottet, eftersom skattesänkningarna för höginkomsttagare och företag minskar skatteintäkterna med hundratals miljoner euro per år. Det är fråga om ett tillfälligt nödlån, eftersom överföringen under 2027 inte kompenserar för de långsiktiga skattebortfallen.

Det övergripande misslyckandet i den ekonomiska politiken beror inte bara på konjunkturläget och yttre faktorer, utan också på att regeringens åtgärder för att balansera de offentliga finanserna och främja tillväxt är felaktiga.

Skuldkvoten riskerar att öka på grund av nedskärningarna

Ett centralt problem är att regeringen inte har förstått betydelsen av den totala efterfrågan i ekonomin eller de negativa multiplikatoreffekterna av sina egna anpassningsåtgärder. I ljuset av forskningslitteraturen har man i stor utsträckning erkänt att landets skuldkvot ofta ökar om man vidtar anpassningsåtgärder under lågkonjunkturer. Så skedde till exempel i flera EU-länder under 2010-talet. Konjunkturläget i Finland är fortsatt allvarligt. Finlands ekonomi krympte 2023 och 2024. Arbetslösheten har stigit till över nio procent och långtidsarbetslösheten närmar sig sin topp sedan krisåren på 1990-talet.

Internationella valutafondens (IMF) omfattande undersökningar visar att skuldkvoten inte kan brytas genom åtstramning av finanspolitiken om landet befinner sig i en lågkonjunktur. En färsk rapport från tankesmedjan Utak (Centret för nytt ekonomiskt tänkande), som bygger på EU-kommissionens skuldhållbarhetsanalys, förutspår att Finlands skuldkvot kommer att öka till över 90 procent just på grund av regeringens anpassningspolitik. Under lågkonjunkturer ökar ofta skuldkvoten genom anpassningarna, eftersom de har en negativ multiplikatoreffekt på ekonomin. Anpassningarna bromsar alltså den ekonomiska tillväxten. Eftersom skuldkvoten mäts i förhållande till bruttonationalprodukten, ökar skuldkvoten till följd av åtgärder som avsevärt minskar tillväxten. Multiplikatoreffekten är som störst under lågkonjunkturer och när den riktas till låginkomsttagare med högre marginell konsumtionsbenägenhet. Regeringens nedskärningar har i hög grad riktats mot låginkomsthushåll, vilket har försvagat den inhemska efterfrågan. Regeringen verkar ha underskattat nedskärningarnas negativa effekter på ekonomin.

Ett kritiskt misslyckande var också att regeringen inte reagerade på byggbranschens kollaps, trots krav från Vänsterförbundet och övriga oppositionen. Byggkrisen har försvagat hela samhällsekonomin och kostnaderna för detta betalas fortfarande.

Ett hållbart sätt att minska underskotten är att bedriva en klok konjunkturpolitik och samtidigt trygga skatteintäkter, befolkningstillväxt och produktivitet.

Regeringens så kallade tillväxtåtgärder är felriktade och felaktigt tajmade

Regeringen Orpos politik har försvagat den inhemska efterfrågan genom nedskärningar i offentlig service och för låginkomsttagare, höjd moms och passivitet inför byggkrisen. Även om regeringen nu försöker framställa sina nya beslut som tillväxtfrämjande är åtgärderna felriktade. Flera av regeringens så kallade tillväxtåtgärder riktar sig till höginkomsttagare med lägre marginell konsumtionsbenägenhet än låg- och medelinkomsttagare. Skattesänkningarna för höginkomsttagare stimulerar alltså inte Finlands ekonomi nämnvärt. De ökar också ojämlikheten, som redan har ökat betydligt till följd av regeringens omfattande nedskärningar i den sociala tryggheten.

Regeringens åtgärder fokuserar på skattelättnader som har en dålig stimulanseffekt jämfört med andra åtgärder, såsom direkta investeringar. Regeringen beslutade vid halvtidsöversynen att sänka samfundsskatten från 20 procent till 18 procent 2027. Den beslutade också att sänka de högsta marginalskattesatserna från cirka 59 procent till 52 procent. Eftersom sänkningen av samfundsskatten och marginalskattesatsen särskilt gynnar storföretag och höginkomsttagare har de ingen betydande stimulanseffekt på den totala efterfrågan.

Det finns inga belägg för att sänkningen av samfundsskatten har några andra positiva effekter på den ekonomiska tillväxten. Finlands nuvarande nivå på 20 procent är redan under EU-genomsnittet och mycket konkurrenskraftig. Skatteintäkterna minskar med cirka 800 miljoner euro per år, och det finns inga tecken på att dynamiska effekter skulle kompensera för detta. Sänkningen av samfundsskatten förväntas alltså inte stimulera tillväxt, men den fördjupar de årliga underskotten.

Likaså är tillväxteffekterna och omfattningen av självfinansieringsgraden för sänkningen av marginalskatten för höginkomsttagare osäker. Regeringen hoppas att den ska leda till ökat arbetsutbud, men det är möjligt att vissa höginkomsttagare reagerar på skattesänkningen genom att arbeta mindre, eftersom de kan uppnå samma nettoinkomstnivå med mindre arbetsmängd efter skattesänkningen. Eftersom de förväntade positiva effekterna av skattesänkningen i vilket fall som helst realiseras först på lång sikt, kommer konsekvenserna för statens skatteinkomster att bli negativa under de närmaste åren. Framför allt är det med tanke på stabiliteten i samhället, sammanhållningen och medborgarnas rättskänsla orättvist att låginkomsttagare möts av nedskärningar och krav, medan höginkomsttagare får skattesänkningar som urholkar skattesystemets progressivitet och ökar statsskulden.

Vänsterförbundets egna tillväxtåtgärder fokuserar på fyra åtgärdsblock för att skapa en socialt och ekologiskt hållbar ekonomisk tillväxt. För det första måste den inhemska efterfrågan stärkas och fokus flyttas till hållbara produkter och tjänster. För det andra måste konjunktursvängningarna mötas med en kontracyklisk finanspolitik och vid behov måste riktade stimulansåtgärder sättas in för att få fart på tillväxten. För det tredje måste produktiviteten höjas genom satsningar på

sysselsättning, kompetens och forskning. För det fjärde behövs en aktivare och mer strategisk industripolitik för att genomföra en rättvis omställning och skapa produktion med högt förädlingsvärde inom framtidens tillväxtbranscher.

Regeringens sysselsättningspolitik är misslyckad

Högerregeringen har lovat att reformerna som försvagar den sociala tryggheten och arbetstagarnas rättigheter kommer att öka sysselsättningen i Finland med 100 000 nya sysselsatta. I verkligheten har sysselsättningen försvagats och antalet arbetslösa ökat under hela regeringsperioden. Samma yttre faktorer påverkar hela Europa, men i övriga Europa har sysselsättningsgraden hållits uppe. I Finland har däremot 80 000 fler blivit arbetslösa, och arbetslösheten bland män är bland de högsta i Europa.

Högerregeringens sysselsättningspolitik bygger på antagandet att arbetslösa får jobb bara socialskyddet skärs ner tillräckligt. Till skillnad från vad Orpos högerregering påstår kan vi inte svara på den svaga ekonomiska utvecklingen genom billigare arbetskraft, skrotade arbetstagarrättigheter och ökad osäkerhet i arbetslivet. Man kan inte ta ett jobb om det inte finns några, om utbildningen inte räcker till eller om hälsan inte tillåter det.

Regeringens åtgärder som försvagar arbetstagarnas ställning och rättigheter skapar oro på arbetsplatserna och ökar misstron och osäkerheten på arbetsmarknaden. Det blir svårare att komma överens, motsättningarna tillspetsas, den gemensamma andan försvagas och folk mår sämre på jobbet. Allt detta försämrar företagens framgång. Högerregeringens försämringar av arbetstagarnas förhandlingsposition bromsar upp den positiva utvecklingen av lönerna. Detta försvagar i sin tur löntagarnas köpkraft och den inhemska efterfrågan och är därför skadligt för den ekonomiska tillväxten i Finland.

Regeringen har gjort ett misstag när den endast koncentrerat sig på att öka utbudet av arbete utan att fästa uppmärksamhet vid att förbättra efterfrågan på arbete. Många undersökningar har visat att investeringar och ekonomisk tillväxt bestämmer nivån på sysselsättning och arbetslöshet. Att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden till exempel genom att försvaga anställningsskyddet har däremot inte visat sig ha en positiv inverkan på sysselsättningen.

Finlands största ekonomiska problem är otillräcklig efterfrågan, brist på goda investeringar och svag produktivitetsutveckling. Regeringen säger sig värna om sysselsättningen, men nedskärningarna i den sociala tryggheten löser inte dessa problem. Nedskärningarna i utbildningen förvärrar situationen. Den förvärrade långtidsarbetslösheten kommer också att ha långtgående negativa konsekvenser för Finlands ekonomi. En hållbar sysselsättningspolitik kräver att man värnar den totala efterfrågan, bedriver en modern industripolitik och satsar på utbildning och arbetsförmåga.

Regeringens rambeslut och planen för de offentliga finanserna 2026—2029 är en fortsättning på regeringen Orpos ideologiska projekt för att avveckla den nordiska välfärdsstaten och avtalssamhället. Samtidigt som långtidsarbetslösheten enligt arbets- och näringsministeriets prognos hotar att stiga till samma siffror som under den ekonomiska depressionen, saknas det i planen för de offentliga finanserna helt och hållet satsningar på sysselsättningstjänsterna. Regeringen har skurit i

sysselsättningsanslagen, och nu tvingas de kommuner som ansvarar för sysselsättningen att sköta sina uppgifter och det ökande antalet kunder med otillräckliga resurser. I flera kommuner och sysselsättningsområden är årets anslag för lönesubvention och tjänster redan helt uppbundna. Detta hotar också att öka den strukturella arbetslösheten, eftersom en del av de arbetslösa i och med den så kallade hysteresiseffekten långvarigt eller permanent hamnar utanför arbetsmarknaden.

Vänsterförbundet anser att resurserna för kommunernas sysselsättningstjänster bör ökas, samtidigt som man bör se till att de riktas på ett ändamålsenligt sätt. Den nuvarande serviceprocessen, som på detaljnivå skrivits in i lagen och som förutsätter ansökningar på löpande band, har visat sig vara ineffektiv. För att främja sysselsättningen bör kommunerna ges större spelrum att tillhandahålla tjänster som genuint motsvarar individernas behov. Också begränsningarna för kommunernas lönesubventionerade arbete bör slopas och lönesubvention bör tas i bruk i högre grad inom alla sektorer.

De nya utgiftsnedskärningar som det beslutats om i samband med planen för de offentliga finanserna gäller till exempel den offentliga förvaltningen, kommunernas statsandelar och högskolorna. Dessa beslut och de nya nedskärningar som planeras inom social- och hälsovården kommer ytterligare att öka arbetslösheten också i form av direkta uppsägningar. Dessutom försvagar nedskärningarna i utbildningen sysselsättningsutvecklingen på lång sikt, eftersom befolkningens kompetensnivå inte kan höjas på det sätt som den föränderliga näringsstrukturen förutsätter.

Trots den katastrofala sysselsättningsutvecklingen beslutade regeringen inte ens om att rätta till sina mest uppenbara misstag. Regeringens beslut att slopa vuxenutbildningsstödet var ett allvarligt misstag, och någon trovärdig ersättande modell har ännu inte genomförts. Vänsterförbundet har förbundit sig att återinföra vuxenutbildningsstödet nästa gång vi sitter i regeringen. Den effektivaste sysselsättningspolitiken är att höja kompetensnivån hos hela befolkningen och främja kontinuerligt lärande.

Vänsterförbundet kräver också att utkomstskyddets och bostadsbidragets skyddade belopp återtas. Regeringens beslut att slopa de skyddade beloppen har kraftigt försvagat incitamenten för att ta emot deltidsarbete och kortvarigt arbete, vilket i synnerhet i det svaga sysselsättningsläget hotar leda till att arbetslösheten förlängs och marginaliseringen ökar. Nu är regeringen dock i färd med att slopa också utkomststödets skyddade belopp, vilket ytterligare försvagar nämnda incitament. Det visar att nedskärningarna i den sociala tryggheten har blivit ett självändamål för regeringen och att nedskärningarna inte nödvändigtvis ens förväntas ha positiva sysselsättningseffekter.

Vid ramförhandlingarna fortsatte regeringen också sitt angrepp mot fackföreningsrörelsen, kollektiva avtal och organiserade arbetstagare. Regeringen strävar aktivt efter att sänka organisationsgraden radikalt och därigenom förutsättningarna för kollektivavtal. Regeringen föreslår att rätten till skatteavdrag för arbetsmarknadsorganisationernas medlemsavgifter slopas, vilket till denna del höjer beskattningen för över en miljon arbetstagare. Detta hotar på längre sikt leda till att organisationsgraden sjunker och därigenom också till att kollektivavtalens täckning försvagas.

Kollektivavtal om arbetsvillkor har i synnerhet i de nordiska länderna bidragit till en socialt och ekonomiskt hållbar utveckling och hög sysselsättning. Avvecklingen av den nordiska arbets-

marknadsmodellen hotar å andra sidan försvaga tilliten, arbetsfreden och produktivitetsutvecklingen i Finland. Regeringen ser utvecklingen av kvaliteten på arbetslivet som en strävan som strider mot målet om hög sysselsättning, även om de internationellt sett höga sysselsättningsnivåerna i Norden visar att dessa går hand i hand. Ett rättvist arbetsliv är en grundläggande förutsättning för att så många som möjligt ska kunna delta i arbetslivet och också kunna göra en lång karriär.

Regeringens restriktiva migrationspolitik är ett gift för ekonomin

Med tanke på den långsiktiga sysselsättningsutvecklingen och försörjningskvoten är det viktigt att Finland har tillräckligt med invandring och att det satsas på integration. Regeringen har dock på alla sätt försökt försvåra arbetskraftsinvandringen och skära ned på de integrationsfrämjande tjänsterna, vilket gör det svårare för invandrarna att komma in i arbetslivet. Priset för en invandringsfientlig politik är högt såväl ur ett mänskligt som ett ekonomiskt perspektiv.

Regeringen fortsätter sin restriktiva migrationspolitik och regeringens ministrar förmedlar fortsatt invandrarfientliga budskap. Enligt vad som beslutats i regeringsprogrammet, ramförhandlingarna och halvtidsöversynen beräknas anslagen för integration minska med cirka 80—90 miljoner euro per år under perioden 2026—2029. Enligt arbets- och näringsministeriets bedömning kommer de anslag som fastställts i ramförhandlingarna sannolikt inte att räcka till för att täcka de faktiska kostnaderna för integration under åren 2026—2029. Regeringens politik riskerar att förstöra Finlands rykte bland internationella arbetstagare — en grupp som Europas åldrande befolkningar kommer att konkurrera hårt om. Den svaga befolkningsutvecklingen är kanske Finlands största ekonomiska utmaning, och vi har inte råd med en invandrarfientlig politik.

Tillväxt skapas inte genom nedskärningar i utbildningen

Under denna regeringsperiod har kommunernas finansiering utsatts för flera nedskärningar. Genom att frysa indexjusteringarna av statsandelarna har man redan under 2024 och 2025 skurit över 49 miljoner euro, och nedskärningarna fortsätter under kommande år. I ramförhandlingarna beslutades dessutom om ytterligare en nedskärning på 75 miljoner euro i statsandelarna. Nedskärningarna i statsandelarna är i praktiken nedskärningar i kommunernas bildningsverksamhet, eftersom dessa tjänster utgör den största delen av kommunernas utgifter. Statsandelarna för kommunal basservice bör höjas fullt ut och de nya nedskärningarna bör dras tillbaka.

Genom att skära i statsandelarna skär regeringen i småbarnspedagogik, grundläggande utbildning och utbildning på andra stadiet. Nedskärningarna äventyrar också en av de viktigaste reformerna under denna regeringsperiod, det vill säga reformen av stödet för lärande. Kommunernas möjligheter att ordna lagstadgade tjänster på lika villkor i hela landet måste tryggas genom tillräcklig statlig finansiering.

Vid halvtidsöversynen beslutade regeringen också att minska högskolornas permanenta basfinansiering. Högskolornas basfinansiering minskas med 30 miljoner euro 2026, med 20 miljoner euro 2027 och med 15 miljoner euro från och med 2028. Basfinansieringen minskar med sammanlagt 65 miljoner euro fram till 2028. Av de tidigare beslutade besparingarna på 65 miljoner euro inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde riktas dessutom 35,8 miljoner euro till

finansieringen av universiteten och 16,9 miljoner euro till yrkeshögskolorna. Högskolornas basfinansiering kommer alltså att skäras ned med sammanlagt nästan 120 miljoner euro.

Även om statens finansiering av universitetens och yrkeshögskolornas forskning och utveckling ökar enligt en parlamentarisk överenskommelse, urholkas eller till och med utraderas effekten av att regeringen samtidigt minskar basfinansieringen. Tillräcklig basfinansiering är avgörande för att högskolorna ska kunna erbjuda undervisning av god kvalitet — utan den finns inga framtida experter eller tillväxt.

Basfinansieringen är också en förutsättning för att höja andelen högskoleutbildade i den unga befolkningen till 50 procent. Dessutom är långsiktig och tillräcklig basfinansiering viktig eftersom vi inte kan förutse från vilken bransch eller forskning framtidens stora innovationer kommer.

Undervisningsminister Anders Adlercreutz lovade vid halvtidsöversynens presskonferens 100 miljoner euro i tillfällig finansiering för att öka antalet studieplatser. Enligt ministern ska dessa medel fördelas över några år. Men dessa medel finns inte med i ramförslaget, så finansieringen är osäker. Tillfälliga satsningar på nybörjarplatser vid högskolorna kan inte heller ersätta förlusten av permanent finansiering. För att vara verkningsfull måste högskolefinansieringen vara proaktiv, transparent och långsiktig.

Regeringen fortsätter montera ner välfärdsstaten

Utöver nedskärningarna i utbildningen fortsätter regeringen att försvaga välfärdstjänsterna. Planen för de offentliga finanserna innehåller nedskärningar på 100 miljoner euro i socialvården, utan att det framgår hur de ska genomföras. Dessutom bereder regeringen nedskärningar bland annat i servicen för personer med funktionsnedsättning och hemvården för äldre. Om nedskärningarna genomförs kommer de att försvaga ställningen för dem som redan är mest utsatta och leda till att allt fler mår dåligt i det finländska samhället.

Välfärdsområdenas ekonomi har under de första åren uppvisat ett kraftigt underskott, särskilt på grund av kostnadsinflationen och löneökningarna. Välfärdsområdena behöver absolut mer tid för att täcka de uppkomna underskotten. Regeringen vägrar också ge välfärdsområdena mera tid för att täcka underskott, vilket hotar leda till en ohållbar nedskärningsspiral och försummelse av lagstadgade uppgifter i många områden. Förutom att förlänga tiden för att täcka underskotten bör nedskärningarna i finansieringen av social- och hälsovården dras tillbaka och välfärdsområdena få akut tilläggsfinansiering för att undvika okontrollerad nedmontering av tjänster. Finansieringsmodellen för social- och hälsovården bör reformeras i sin helhet. Kostnadsindexet för välfärdsområdena bör uppdateras så att det bättre speglar de faktiska kostnaderna, och regleringen av investeringar bör utvecklas. Välfärdsområdena bör också ges beskattningsrätt, så att de kan utveckla sin verksamhet långsiktigt och ansvarsfullt.

Regeringen har också beslutat om nya nedskärningar i statsunderstöden till social- och hälsovårdsorganisationerna. Den sammanlagda summan av nedskärningarna uppgår redan till 140 miljoner euro under innevarande valperiod. Den hjälp som organisationerna erbjuder med låg tröskel är oersättligt viktig och riktar sig uttryckligen till de människogrupper som drabbas hårdast av

regeringens nedskärningspolitik. Samtidigt som hjälpbehovet ökar enormt försämras organisationernas verksamhetsförutsättningar ytterligare.

I planen för de offentliga finanserna föreslås det att FPA-ersättningarna för privat sjukvård höjs med sammanlagt 226 miljoner euro 2026—2027. Regeringen har beslutat att fortsätta öka vinsterna för de stora privata vårdbolagen, även om höjningar av FPA-ersättningarna som redan genomförts inte har förkortat vårdköerna. Vi kräver att de medel som används för detta riktas till välfärdsområdena för att stärka den offentliga primärvården: varje medborgare ska få tillträde till sin egen läkare inom en vecka.

Trots att arbetslösheten, bostadslösheten, behovet av mathjälp och fattigdomen bland barnfamiljer har ökat till följd av regeringens politik, har regeringen beslutat fortsätta att fortsätta öka ojämlikheten ytterligare. Genom den så kallade totalreformen av utkomststödet minskas det skydd som beviljas i sista hand, och som också många arbetsoförmögna och långtidssjuka är beroende av, med 74 miljoner euro. Regeringen försämrar ytterligare incitamenten för att ta emot kortvarigt arbete genom att slopa utkomststödets skyddade belopp. Dessutom minskas stödnivån med 1,9–3 procent. Genom dessa beslut försvagas utkomstmöjligheterna för de mest utsatta på ett ohållbart sätt.

De massiva skattelättnader som regeringen beslutade om för stora företag och rika vid vårens ramförhandlingar bör återtas, och pengarna bör användas för att lösa problemet med ojämlikhet i samhället och trygga basservicen. Om regeringens plan för de offentliga finanserna genomförs ökar statens skuldsättning, samtidigt som den övergripande säkerheten, förtroendet och välfärden i det finländska samhället försvagas. Det kan vi omöjligt acceptera.

Regeringens klimatåtgärder är otillräckliga

I planen för de offentliga finanserna 2026—2028 saknas en bedömning av hur förlusten av biologisk mångfald och klimatförändringen påverkar ekonomins hållbarhet och stabilitet. Planen innehåller inte heller några betydande beslut för att främja ekologisk hållbarhet. De föreslagna åtgärderna och anslagen för jordbrukets och markanvändningssektorns klimatarbete är långt ifrån tillräckliga för att återställa skogarnas kolsänkor till den nivå som våra EU-åtaganden kräver. De klimatmässigt mest verkningsfulla åtgärderna inom markanvändningssektorn nämns inte alls.

Det framgår inte heller av planen för de offentliga finanserna att miljöministeriets förvaltningsområde skulle få nya anslag för klimatåtgärder. Till exempel stöden för att slopa oljeuppvärmning och bidragen för energirenoveringar har varit populära och effektiva sätt att minska utsläppen, men de återinförs inte permanent. Samtidigt minskar anslagen för att främja klimatneutralitet betydligt under ramperioden inom andra sektorer än forsknings- och utvecklingsverksamhet. För att Finland ska kunna uppfylla sina EU-åtaganden och det nationella målet om klimatneutralitet krävs nya åtgärder. Åtgärdsgapet i förhållande till klimatmålen är enormt. Också finansieringen av naturåtgärderna som helhet ligger på en helt otillräcklig nivå i planen för de offentliga finanserna.

Regeringens beslut att höja avdraget för skogsbruk är helt obefogat och går i fel riktning i förhållande till våra klimat- och miljömål. Beslutet kommer sannolikt att öka viljan att avverka skog i

ett läge där avverkningsnivåerna redan är för höga. Likaså är ökningen av Forststyrelsens intäktsföring en felaktig utvecklingstrend — intäktsföringen bör tvärtom minskas för att minska avverkningstrycket på statens skogar.

Med nuvarande politik kommer Finland inte att nå sina nationella och internationella klimatmål. Behovet av ytterligare åtgärder är uppenbart både för att påskynda takten för utsläppsminskningen inom ansvarsfördelningssektorn och för att återställa kolsänkorna inom markanvändningssektorn, och åtgärderna i planen för de offentliga finanserna medför inga förändringar. Finland håller på att fjärma sig långt från EU:s markanvändningsåtaganden för perioden 2021—2025, enligt vilka sektorn inte får orsaka kalkylerade utsläpp under perioden i fråga. Om inget görs för att hindra att kolsänkorna minskar, kan Finland bli tvunget att rätta till situationen genom att köpa ”sänkkrediter” från andra europeiska länder. Priset och tillgången på dessa är ännu inte kända, men det kan handla om miljardbelopp. Det finns också en risk för att sänkeskulden faller på ansvarsfördelningssektorn, om man inte lyckas köpa en tillräcklig mängd sänkkrediter för att täcka underskottet.

I en tid då klimatmålen skärps är denna typ av klimatpolitik som förlitar sig på köp av andras utsläppsenheter eller sänkkrediter varken hållbar eller ekonomiskt förnuftig. De behövliga åtgärderna för att stärka kolsänkorna måste vidtas i Finland, varvid pengarna, arbetet och aktiviteten i anslutning till dem stannar kvar i Finland. Det är förnuftigare att betala finländska mark- och skogsägare för kolbindning än att kompensera utsläppseffekten genom dyra åtgärder på annat håll i Europa eller genom eventuella böter till EU. Att köpa sänkkrediter eller utsläppskvoter hjälper inte Finland att uppnå klimatlagens nationella klimatneutralitetsmål, utan för att uppnå målet måste nettosänkan stärkas omedelbart och samtidigt måste man få utsläppsminskningarna att öka snabbare.

Vänsterförbundet vill omstrukturera företagsstöden så att de bättre stöder den ekologiska omställningen inom ekonomin och skapar nya jobb. I planen för de offentliga finanserna föreslår regeringen endast drygt tio miljoner euro i nedskärningar i företagsstöden. Man håller dock fortfarande inte på att avstå från företagsstöd som stöder fossilbaserad ekonomi. En del av de frigjorda medlen kunde i stället riktas till forskning, utveckling och innovation. På så sätt kunde man satsa exempelvis på den gröna omställningen, cirkulär ekonomi, resurs- och energieffektivitet samt på projekt som allmänt förbättrar produktiviteten och förädlingsvärdet.

Den globala situationen måste beaktas i den ekonomiska planeringen

Regeringen Orpo har genomfört historiskt stora nedskärningar i utvecklingssamarbetet, och dessa fortsatte vid ramförhandlingarna. Finlands utrikespolitiska handlingsutrymme och betydelse särskilt i länderna i den så kallade globala södern minskar när regeringen för tredje gången, i ett oroligt världspolitiskt läge, riktar besparingar till utvecklingssamarbetet. När många andra länder också samtidigt genomför stora nedskärningar i finansieringen av utvecklingssamarbetet får det katastrofala spridningseffekter för de befolkningsgrupper och länder som är mest utsatta. I och med de nya nedskärningarna är det sannolikt att Finland blir tvunget att avsäga sig sina internationella åtaganden som i praktiken har upprätthållit den regelbaserade och multilaterala verksamheten. Detta strider mot Finlands utrikespolitiska linje.

Betänkande FiUB 6/2025 rd
Reservation 4

I det rådande världspolitiska läget borde regeringens hållning vara en helt annat och Finland borde ta det globala ansvaret på allvar i det osäkra världspolitiska läget. Vår utvecklingspolitik måste vara kontinuerlig och följdriktig. Detta globala ansvar bör återspeglas bland annat i en betydande anslagsökning för humanitärt bistånd i Gaza.

Finlands försvarsutgifter ökar kraftigt på grund av säkerhetsläget och för att uppfylla Natos mål. En ökning i miljardklassen är en enorm utmaning för statsfinanserna. Regeringen har ännu inte redogjort för hur dessa ökade försvarsutgifter ska finansieras. Finansieringen av försvarsutgifterna är elefanten i rummet — regeringen måste snabbt ge ett tydligt besked.

Vänsterförbundet inser behovet av att stärka försvaret och dess finansiering. Men ökningen måste vara behovsbaserad och kostnadseffektiv. Vi accepterar inte att välfärdsstatens grundläggande strukturer skärs ner för att finansiera försvaret.

Styrsystemet för statsfinanserna måste ses över

Avslutningsvis vill vi lyfta fram behovet av att snabbt reformera styrsystemet för statsfinanserna så att det beaktar både inkomster och utgifter på ett jämlikt sätt. Det nuvarande systemet, som ensidigt ramar in utgifterna, snedvrider politiken och riskerar att försvaga statens intäktssida.

Den ekonomiska politiken är alltid bunden till tiden. Den finanspolitiska styrningsregeln ska göra det möjligt att dimensionera finanspolitiken i enlighet med det rådande konjunkturläget samt att reagera på olika kriser och göra behövliga investeringar. Den nuvarande styrningen av statsfinanserna behandlar inkomster och utgifter på olika sätt. Ramsystemets legitimitet och trovärdighet lider av att det inom systemet är möjligt att göra skattelättnader i miljardklassen, men inte ramöverskridningar med några miljoner euro på utgiftssidan. Förfarandet leder till nedskärningar och till att ramen kringgås genom skattelättnader i situationer där utgiftsökningar är samhällsekonomiskt mer motiverade än skatteändringar.

Eftersom skattelättnader i allmänhet gynnar mer välbärgade medan ökade statliga utgifter brukar vara till nytta för dem som har det sämre ekonomiskt, är incitamenten i det nuvarande ramsystemet snedvridna. Det nuvarande ramsystemet syftar inte i första hand till balans i de offentliga finanserna, utan till en minskning av utgifterna. Ramsystemet bör ses över så att utgifter och inkomster behandlas symmetriskt. Ett sådant system skulle också vara mer förenligt med EU:s finanspolitiska ramverk.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Betänkande FiUB 6/2025 rd
Reservation 4

Reservationens förslag till ställningstagande

1. Riksdagen förutsätter att regeringen ändrar sin skattepolitik som gynnar höginkomsttagare och storföretag, drar tillbaka planerna på att sänka samfundsskatten och den högsta marginalskatten, och tryggar välfärdsstatens inkomstbas.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen stöder den totala efterfrågan och den ekonomiska tillväxten genom att återta nedskärningarna för låginkomsttagare och förbättra köpkraften för låg- och medelinkomsttagare.

3. Riksdagen förutsätter att regeringen reagerar på den ökade arbetslösheten med en aktiv arbetsmarknadspolitik, drar tillbaka nedskärningar och åtstramningar som riktas mot arbetslösa och upphör med sin politik som försvagar arbetstagarnas ställning och organisationsgrad.

4. Riksdagen förutsätter att regeringen drar tillbaka nedskärningarna i utbildning och välfärdstjänster och utan dröjsmål lämnar riksdagen propositioner som förlänger skyldigheten att täcka välfärdsområdenas underskott, förnyar finansieringsmodellen för välfärdsområdena så att den bättre motsvarar de faktiska kostnaderna, underlättar välfärdsområdenas investeringar och ger områdena beskattningsrätt.

5. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål förelägger riksdagen ett åtgärdspaket och en anslagshelhet med hjälp av vilket Finland kan nå sina mål, skyldigheter och såväl nationella som internationella åtaganden i fråga om klimat och miljö.

6. Riksdagen förutsätter att regeringen reformerar styrsystemet för statsfinanserna så att det beaktar statens inkomster och utgifter symmetriskt, möjliggör en mer flexibel finanspolitik anpassad till rådande läge och även är mer förenligt med EU:s finanspolitiska styrning.

Helsingfors 5.6.2025

Hanna Sarkkinen vänst